

H. Päivärinta

Torpan Poika

Toinen painos

Porvoossa, Werner Höderström

Torpan Poika

Kuvasus kansan elämästä

Kirjoittanut

P. Päivärinta

Toinen, osaksi muutettu painos

Porwoosja

Werner Söderström

Porvoon Kirjain

Porvoon Kirjain

Porvoon Kirjain

Porvoon Kirjain

Porvoon Kirjain

Porvoosja,
Werner Söderström'in kirjapainosja
1900.

I. Talo ja Torppa.

Sisäfllys:

I. Talo ja torppa	Siv.	1
II. Torpan poika ja talon tyttö	"	23
III. Nuorukainen ja neiti	"	43
IV. Aviopari	"	75
V. Häviö	"	88
VI. Uusi ijäntä	"	102
VII. Häisjä	"	118
VIII. Tuhlaaja-poika	"	127

I. Talo ja Torppa.

uhatjärwisen maan“, Suomen, ihanimmassa paikkakunnassa, järween pistävällä korkealla niemellä oli talonpojan talo. Se oli waan tawallinen talo, jossa työtä tehden, waiwaa nähden ja säästäen elää fitfuteltiin tawallista talonpojan niukkaa elämää, eikä se siis semmoisenaan woinut wetää paikkakunnan huomiota puoleensa. Talon tilukset oliwat maalaatunsa ja asemansa puolesta oiwalliset ja näköala talosta oli mitä ihanin: tuolla maan puolella awara tafanko tiheine taloineen ja ihanine wiljawainioineen; toisella puolen taloa järwen lahdelmat, jotka tuuheain hawu- ja lehewien lehtipuiden raoista pilkisteliwät esiin. Lahdelmien toisella puolen kohosiwat järwen äyräät jyrkkinä penkereinä, joista tuuheaa metsä suorana ja uljaana yleni pilwenhattaroita kohden, jotka kilwalla liiteliwät taiwaan laella. Sopipa jonakuna tynnenä, kauniina kesä-iltana luoda talosta silmäys ympäristöön, jolloin länteen laskeuwa auringon loimo kultasi puiden latwat järwen äyräillä ja mäkien nyppylöillä, jolloin jorsaparwet poikueinensa uiskenteliwat tynnisä ja peilikirkkaisa, poimuttelewisä ja sinne tänne hajauneisä järwen lahdelmissä, jolloin tyntörastas lauleli rannoilla olewisä puisä satajäwelijä laulujaan, jolloin kalaparwet iloisjaan pyrähteliwät ja loiskahтелиwät järwen sinikalwossa Wellamon utuliepehisä, wenheesjä istuwan onkimiehen ympärillä, joka heistä yhden ja toisen

petoksella ketjautti wenheensä pohjalle päristelemään, ja jolloin rehoittawat wilja-kaswit hymyilivät kylän wiljawainioilla. — Oi, kuinka paljon Luoja näkyi jakaneen hywynytänjäsä tuolle tienoolle! Missä muualla maailmassa olisi kauniimpaa, missä jalompaa?

Tämän noin hyvillä tiluksilla ja kauniilla näköalalla lahjoitetun talon nimi on Niemimäkelä, joka löytyy erään pitäjään Beltolan kylässä.

Zuuliji kai asukasten puheena olewasja talosja olewan warakkaita, mutta niin ei kumminkaan ollut, niinkuin jo osaksi edellisestä tiedämme. Kokemus on kaikkina aikoina todistanut sen tosiasian, että tuotteliaalla tilalla owat asukkaat usein köyhtyneet ja häwinneet, sillä maan hyvät tulot owat polwi polwelta weltostuttaneet asukkaat ja wierauttaneet heidät pois maanwiljelijöille niin tarpeellisesta ja wälttämättömästä työn teosta. Ja usein on myöskin käynyt niin, että ihmiset karuilla maatiloilla owat hyötynneet, sillä ne eiwät ole asukastensa sallineet pitkään ristosjä-käsin loikoa, jos mieli siinä elää ja toimeen tulla, ja niin on uutteruus pyhynyt woimassa polwi polwelta.

Niemimäkelän wäki oli juuri tuota hyvän tilan weltostuttamaa wäkeä, jonka ohessa heidän toimeliaisuutensaakin oli weltostunut; sentähden waipuiwat he waipumistaan welfakuormanja raskaan painon alle. Rauwan he kokiwat kippuroida ja ponnistella yhä paijuwaa welfaantumistaan vastaan, että edes olisjwat pysyneet isäinsä maalla; sillä ei toki mikään ole talonpojalle raskaampaa eikä katterampaa kuin luopuminen pois rakkailta maatilaltansa, jossa isän isät owat niin monta polwea asuneet, jossa joka salo ja niemi on niin tuttu, jossa joka puu, joka kiwi ja kanto niin eläwästi muistuttaa lapsuuden leikeistä, nuoruuden iloista, miehuuden waiwoista, ponnistuksista ja kärsimijistä, myötä- ja wastoinkäymijistä. — Oi, kuinka monen kansalajemme on kumminkin tähtynyt tuo karwas pala niellä ja jättää ne penkereet, jotka maailmassa oliwat hänelle rakkaimmat!

Mikäpä siinä oli Niemimäkeläisilläkään neuwona, sillä he olivat jo kauwan kokeneet lainoilla welkojansa maksaa; mutta se keino ei lyhentänyt heidän welkojansa, waan päinwastoin enenji niitä ja viimein tuli pää wetäwälle. Tosin he koettiin pahaa poistaa raatamalla joskus satunnaisia isoja uudiswiljelyksiä, mutta ne yritykset meniwät päin mentyyn, sillä työ ei tullut koskaan toimella tehdyksi, ja lisäksi tuli vielä se seikka, että silloin kun uudiswiljelyksiä oli enin kylwösjä, tuli aina halla ja korjasi yhdellä iskulla kaikki pois, ja summittaisin tehdyt isot ennakkolasat tuloista siten aina meniwät — poroon. Siis nekin yritykset paremmin edistiwät kuin estiwät häwiötä.

Jospa he olisivat työnsä tehneet alusta alkaen, joka paikassa ja joka aika, kunnollisesti, jospa he eiwät olisi summittaisin ryhtyneet satunnaisiin, isoihin, yli warainja menewiin uusiin wiljelyksiin; jospa he olisivat tehneet työtä wakawasti, peruskellisesti, katsomatta aikoihin ja säihin ja toiwomatta ihmeitä tekewää onnea taiwaasta, niin kenties ei heidän olisi tarwinnut luopua Niemimäkelän maalta — niin, niin — jospa ja kenties — siinäpä se on asia! — Mutta maailman meno on niinkuin se on!

No niin! Waikka meidän kyllä käypi säälitsemme Niemimäkelän asukkaat, emme heitä kumminkaan saata enään auttaa, sillä asia on niinkuin se on: isien maa tuli wieraalle myötäwäksi!

Kun tuli tiedoksi, että Niemimäkelä tulee myötäwäksi, ilmestyi wieraasta paikkakunnasta ostaja. Hän tuli eräänä pyhäiltana Beltolan kylään ja ajoi Jäykkälän taloon, joka oli Niemimäkelän lähimäinen naapuri. Wieraalla oli niin uljas hewonen ja niin loistawat hewoskalut ja muut ajoneuwot, ettei mointa kylästä oltu ennen nähty. Heti wieraan kartanolle tultua keräsi hänen ympärillensä uteliasta kansaa, joka ihmetteli wieraan kaunista hewosta, sen kiiltäwää karwaa, kattilan-sangan muotoista kaulaa, tulijia, säihkywiä silmiä, korkeaa kofoa ja pyöreää kaunista ruumista.

He ihmettelivät wieraan hewoskaluja, niiden kauniita tup-
suja ja hopean värisiä heloja ja nastoja, ja vielä wieraan
kaunista kiiltävää rekeä kauniine tupsuinensa ja nahkapeittei-
nensä. Eikä se kumma ollutkaan, jos he niitä ihmettelivät-
kin; sillä Beltolan kylä oli tiheästi asuttu ja he elivät yksis-
tään maanwiljelyksellä, jonkatähden kylän wiljelykset oliwat
laajenneet niin awaroiksi, että metzien oli ollut pakeneminen
loitommaksi, ja heidän hewosensa saivat kesät olla auran,
karhin ja kärryjen edessä ja talwet wetämässä kuormia kotia;
sëntähden eiwät Beltolan kyläläisten hewokset joutaneet kors-
kumaan. Tuommoisia hopean kirkkaita hewoskaluja eiwät
he myöskään tarwinneet, waan lujia, walkeita rahkeita.
Kirkkorekinä heillä oli waan öljymaalilla maalatut reet, ei-
wätkä ne siis niin ankarasti kiiltäneet kuin wieraan reki, eikä
niissä ollut nahkapeitettä eikä kauniita tupsuja; kummako se
sitten oli, jos kyläläiset ihmettelivät wieraan hewosta ja kai-
fia ajoneuvoja.

Wieras oli itsekin hywässä asussa: hänellä oli iso, kal-
lis turkki päällä, joka oli pitkällä ja pakfulla, kirjawalla wyöllä
köytetty kiinni; kaulassa oli hänellä isohko mesinkilukkoinen
matkalaukku; kaikkien noiden tähden luulivat kyläläiset wie-
rasta joksikin herraksi.

Kun wieras oli saanut hewosensa riisutuksi ja seinään
kiinni lujasti sidotuksi, kääntyi hän ihmisiin päin ja kysyi:
„Onko tässä tämän talon isäntä saapuwilla?“

„On“, kuului wastaus.

„Saisinko rahan ja hywän sanan edestä itselleni kort-
teeria, hewoselleni ruokaa ja suojaa?“ kysäsi hän.

„Mitsei. Mistä herra on kotoisin?“

„En minä ole mikään herra“, sanoi wieras.

„Mitäs sitten?“

„Olenpahan talonpoika W:n pitäjäästä; pääasia on
waan, että saan maksun edestä mitä olen pyytännyt?“

„Johan olen sanonut, että saatte, mutta mitä teidän
hewosellenne pitää antaa ruoaksi?“

„Kaksi kappaa kauroja tällä ferralla.“

„Niitä ei ole meillä; halla pani kaurat tänä vuonna, ja wanhoja ei ole.“

„Ohria teillä on?“

„On.“

„No antakaa niitä sitten pari kappaa!“

Isäntä lähti toimimaan ohria wieraan hewoselle ja keloitti häntä itseään menemään huoneesen; wieras meni.

Kun isäntä tuli takaisin, kysyi wieras häneltä: „Tiedätkö, isäntä, möisikö tässä teidän kylässä kukaan maantansa?“

„Olen kuullut, että Niemimäkelä myötäisiin“, sanoi isäntä.

„Näkykö myötävä talo tähän teille, voisitteko osoittaa sen minulle?“

„Se näkyy tähän periakkunaan, tulkaa ja katsokaa!“ sanoi isäntä, käwellen akkunaa kohden. Kun wieras oli myös tullut akkunan luo, osoitti isäntä sormellansa ja sanoi: „myötävä talo on tuo, joka on tuolla järween pistäwällä korkealla niemellä.“

„Olen kuullut siitä; asema on kaunis! Minun täytyy saada talo omafseni ja vielä huomenna, mutta älkää kumminkaan puhuko tätä kenellekään ennen huomis-iltaa!“ sanoi wieras ja hymyili wiekkaasti.

„Mitäpä minä hänestä puhuisin“, sanoi Jäykkälän isäntä; mutta hänen korwissaan soi niin kummalliselta tuo kieltäminen, ettei hän saisi sanoa kenellekään wieraan haluan ostaa Niemimäkelää, että wasten tahtoansakin juolahti hänen mieleensä ajatus: „ei tuo ole ikänä oikein kelpo mies.“

Emme huoli sen enempää kertoa wieraan olostta Jäykkälässä sinä yön seutuna; mainitsemme waan siwumennen, että wieraan hewonen sai ohria ja muuta ruokaa, niin paljon kuin halusi, ja että kun wieraalle laitettiin ruoka, tarjosi isäntä hänelle ennen syömään rupeamista ruokaryhpyä, mutta wieras ei huolinut siitä, eikä sanonut koskaan vielä

wiinaa ryypänneensä. Sen kuultuaan rupeşi isäntä katumaan ajatustansa wieraan kelpomiehishydestä. Mutta kun oli syötyn ja towi tupakoitu, nouti wieras reesjään olewista ewäswareoistanja pullon, jota hän kutsui „konjakkipotelliksi!“ Siitä hän laittoi totia „illan kulukji“, niinkuin hän sanoi, ja tarjoeli totia isännälle ja muillekin talon miehille. Lisäksi tuolle „illan kululle“ noudatti wieras maakauppiaalta „tuşinan olutta“, jota hän joi niinkuin rannan wettä ja tarjoeli talon isännällekfin.

„Minä en juo enää mitään“, sanoi Jäykkälän isäntä, kun wieras pakoitti häntä olutta juomaan.

„Mitä? Eihän tässä vielä ole liikvoja juotu“, sanoi wieras.

„Raikki on liikaa, mitä yli ruumiin tarpeen nautitaan, olipa se sitte waikka waan puhdasta wettä“, sanoi Jäykkälän isäntä.

„Raikkia! Juohan tuota olutta niin paljon kuin tahoo“, sanoi wieras.

„Niin, mutta minä en ole koskaan kilwoitellut sitä, kuinka paljon minä jaksaisin juoda, waan olen aina tarkoittanut, kuinka vähimmällä aikaan tulisin“, sanoi Jäykkälän isäntä ja siihen se puhe loppui.

Näin iltaa wiettäen tuli wieras kauhean puheliaaksi ja jo samana iltana tiedettiin Jäykkälässä, että wieras oli mahdolloman rikas mies. Hän oli kotipitäjänsään myönyt kaikki tilansa pölkky metsät pölkkyherroille ja viimein koko tilansa; näin tawoin oli hän saanut useampia kymmeniä tuhansia markkoja kuffaroonja.

Raikki nuot huomattuaan, rupeşi Jäykkälän isäntä katumaan peruutustaan wieraan kelpomiehishydestä, sillä hän piti pahana enteenä tuon „koljakin“ ja oluen kelpaamisen, waikkei hänelle ollut keltwannut wiinaryppy ruuan alle!

Kun aamu tuli, pyysi wieras Jäykkälän isännän kumppanitseen Niemimäkelään maankaupan tekoon, johon ehdotukseen isäntä suostuikin. Wieras oli jo ennen kylään tuloaan

urffinut tiedot Niemimäkelän talosta, tilukjista ja sen asu-
fasten hädästä, jonkatahden hänellä oli toivo saada kaupat
mielensä mukaan sujumaan.

Kun maan-ostajat tulivat Niemimäkelään, kysyi wieras
heti isännältä: „Myöttekö te maanne?“

„Kun waan hinnoisja sowitaan, niin myödään tämä
talo“, oli wastaus.

„Paljonko waaditte maallanne?“

„Kahdeksantuhatta markkaa, yhdesjä maksupostisja.“

„Se on liian paljo näin alasmenneestä maasta; otta-
kaa neljätuhatta paikalla kouraanne!“

„Ei niin halpaan hintaan käy maatanja myöminen.“

„Minun täytyy sitte lähteä muualta maan-ostoon;
tyllä minä maita saan“, sanoi wieras; samassa löi hän kä-
dellään rinnallansa riippuwaan matkalaukkuunsa ja sanoi:
„Täällä on millä möllätään.“

Kun Niemimäkelän isäntä luuli rahamiehen menewän
pois tyköään ja kaupan aikaan=saaminen heille kumminkin oli
ainoa pelastuksen ehto, laski hän maansa hinnan kuuteen-
tuhanteen, mutta sitä innoikkaammin tarjosi ostaja neljää-
tuhatta! Jäykkälän isännän käwi kowin säälikki uupuneen
naapurinsa perinpohjainen häwiö, sillä jos he olisivat maansa
myöneet tarjottuun hintaan, ei heille itsellensä olisi jäänyt mi-
tään, waan ne neljätuhatta markkaa olisivat kaikki menneet
entisiin welkoihin; warjinkin harmitti häntä se seikka, kun naa-
purinsa oli joutunut tunnottoman seikkailijan kelkkaan, jonka-
laisekki hän nyt jo wieraansa tunsi. Hän koetti sopiwasja
tilaisuudessa saada tiedokki Niemimäkelän isännälle, ettei hän
möiji maatanja niin helppoon; mutta tämä ei käsittänyt oliko
ne kieltämisen wai kehoituksen merkkiä. Jäykkälän isäntä koki
kaikein tawoin Niemimäkelän isännälle saada tietoa tuosta;
mutta se oli mahdoton, sillä ostaja piti hänet niin tarfoin
ilmillä kaikfine liikkeineen, että eri mielipiteitä ei woinut
ilmituoda.

Kun ostaja yhä waan pysyi tarjouksessaan, sanoi Niemi-
mäkelän isäntä viimein alakuloisesti: „En tiedä! Pitäneek
käydä toisilta miehiltä kysymässä, mitä he siihen sanovat“,
ja niin lähti hän huoneesta ulos.

„Nyt meidän kaupпамme käypi hyvästi“, sanoi wieras,
talon isännän pois mentyä.

„Niin se käypi.“

„Maa lienee ainakin kahdeksantuhannen arwoinen?“

„Kahdenkin-toista tuhannen.“

„Se on kaunis woitto!“

„Saisitte te siitä maksaa sen hinnan, jonka he waati-
watkin; kyllä sittekin woittoa jäisi.“

„Mitä pakko maksaa paljoa, kun vähemmälläkin saa?
Ja ilman sitä, olisihan teillä itsellänne ollut kyllin aikaa mak-
saa maasta isot hinnat.“

„Minä en tarwitse sen enempää maata, kuin mitä mi-
nulla on“, sanoi Jäykkälän isäntä ja teetteli lähteäkseen ulos.

„Mihin, sen nimesjä, te menette? Pyhykkää huoneessa
siksi kuin kaupat on tehty ja kirjallisesti wahwistettu“, hä-
täili ostaja, kun näki Jäykkälän isännän nlos pyrtiwän; luul-
tawasti pelkäsi hän, että luottamaton kumppani kenties kiih-
tisi jotakin myöjälle ja niin pilaisi hänen etuisan kaupansa.

„Minä käyn waan ulkona“, sanoi Jäykkälän isäntä ja
meni ulos, huolimatta rikkaan kiellostasta, sillä hän oli omis-
tansa toimeen tulewa kansalainen, joka ei ollut joutunut ke-
nenkään mammonan orjuuteen.

Kun Jäykkälän isäntä tuli ulos, tapasi hän kartanolla
talon isännän pienen poikasen jonka hän käski isäänsä käste-
mään talliin hänen puheillensa, johon hän itse waralta meni.
Kun talon isäntä tuli, sanoi Jäykkälän isäntä: „Älkää, Ju-
malan tähden, myökö maatanne neljään eikä vielä kuuteen-
kaan tuhanteen; antaa hän siitä kahdeksankin tuhatta, minä
panen pääni pantiksi siitä; jos lähtee pois, niin antaa waan
mennä, kyllä vielä palaafin. Ei ole aikaa enempää puhua,
mutta muistakaa, mitä olen sanonut. Hänellä ei ole omaa-

tuntoa ollenkaan, jonkatähden hän, rahojensa turwisja, kofee feidät saada perinpohjin lankeamaan — minä menen edeltä tamariin, tulkaa te wähän jälestä!”

Kun Jäykkälän isäntä tuli kamariin, kysyi maan-ostaja häneltä: „Tapaisteko talon isännän ulkona käydesjänne?”

„Noo — en“, wastasi toinen wähän häpeillen. Samassa tuli talon isäntä huoneesen.

„Mitäs toiset miehet sanoiwat, aikowatko talon myödä neljään tuhanteen?“ kysyi ostaja.

„Mietimme siellä, ettemme myö maatamme alle kahdeksan tuhannen“, sanoi isäntä.

„Kyllä minä nyt jo ymmärrän, mistä tuulee ja mistä tämä kaikki on kotoisin; olkoon kauppa sitte sinään, kyllä minä maita saan“, sanoi ostaja ja lähti paikalla pois.

Kun hän tuli kartanolle, seisoi hän siinä miettimäsä towin aikaa. Hän palasi takaisin huoneesen ja sanoi: „Koska olette niin tinkijä, niin minä nostan kaksituhatta, siis siihen määrään, johon olette suostuneet maanne myömään.“

„Ei alle kahdeksan tuhannen; alle se menee sittenkin oikeasta hinnastansa“, sanoi isäntä.

„Ei; niin paljoa en maksa ikänä maastanne; liiakfikin olen siitä jo tarjonnut.“

„Teidän täytyy sitten olla maksamatta“, sanoi talon isäntä, wähän ylwästellen, kun oli jo saanut rohkeutta.

„Te olette kummallijia ihmisiä! Te ette osaa antaa mitään arwoa rahalle, ettekä omille sanoillennekaan!“

„Minkäpä minä sitte teen, kun asia ferran niin on miehissä päätetty.“

„Minä en maksa kahdeksaa tuhatta.“

„Ja minä en myö alle.“

„Kauppa siis jääpi tekemättä!“

„Kuinka itse waan tahdotte.“

„Minä tahdon niin, se on sanottu“, sanoi ostaja, ja lähti taas pois. Mutta kartanolle päästyänsä, palasi hän taasentkin takaisin ja sanoi: „Tämän kauniin aseman tähden

makjan minä vaatimanne kahdeksan tuhatta markkaa, mutta en suinkaan maasta, sillä maakin lienee yhtä huonossa reillassa kuin kartanokin, johon ei kelpo mies raski eläimiänsäkään panna asumaan.“ Sitten kääntyi hän Jäykkälän isännän puoleen ja sanoi: „Te tiedätte, kuka kylässä on funnollinen kirjoitusmies; olkaa hyvä ja noutakaa semmoinen tänne, että tehdään heti kirjallinen kauppa!“

„Ei sitä tarvitse kaukaa hakea; kyllä minä kirjoitan kauppa kirjat“, sanoi waadittu.

„Te kirjoitatte kauppa kirjat!?“

„Sen kyllä kytkenen tekemään.“

„Mutta kirjoitus-aineet kumminkin puuttuvat.“

„Tästä ei olisi pitkä matka kotoakaan kirjoitus-aineita noutaa, mutta kyllä niitä löytyy tässäkin talossa.“

„Tässäkin talossa!?“

„Suuri niin.“

„Joka talosako täällä sitten onkin kirjoitusmiehiä?“

„Useassa.“

„Jopa oli kumma! Olkaa sitten hyvä ja ryhtykää työhön! minä makjan waiwanne.“

Talon isäntä nouti kirjoitus-aineita ja Jäykkälän isäntä rupeşi kirjoittamaan. Pian oli Niemimäkelän maantauppa kirjallisesti hyvässä järjestyksessä kirjoitettu. — No, mitäpä siinä muuta oli: kun kauppa kirjat oliwat walmiiksi kirjoitetut, kirjoitti Niemimäkelän isäntä alle, ostaja ja wierasmiehet panivat puumerkkinsä, rahat maksettiin ja niin oli Niemimäkelä nyt tuon rikkaan wieraan ostajan oma.

Katkeria oli Niemimäkeläisille tuo pala, kun heidän täytyi luopua isäinsä maasta, mutta lukijoille lohdutukseksi mainitsemme siwumennen, ettei se heiltä ollut niinkään hullusti tehty; sillä he saiwat welkanja maksetuksi ja lopulla ostiwat metsätalon, jossa sitte rupeşiwat elämään ja waurastumaan.

Nyt lähti Jäykkälän isäntä wieraanja kanssa Niemimäkelästä pois. Tiellä menessään sanoi wieras Jäykkälän

isännälle: „Kumma, kun täällä on niin paljo firjoitusmiehiä, waikka he owat niin köyhiä!“

„Kuinka köyhiä?“

„Eihän noiden asunnot näytä miltään loistawilta, eiwätkä jaksaneet ostaa tuota maatakaan, ja tuskimpa „koljaffipotelia“ löytyisi koko kylästä jos niin tarwe tulisi.“

„Täällä pidetään jotakin huolta henkijistäkin tarpeista, sentähden on paikkafunnassa kosolta firjoitusmiehiä; sanoma-lehtiä ja muuta kirjallisuutta luetaan. Mitä maan-ostoon tulee, niin niitä kyllä oliji paljonkin, jotka sen olijiwat tyenneet tekemään; mutta itseksellakin on maata niin paljon, kuin he tarwitsewatkin, jonkatähden he eiwät lijää halua, sillä he katsowat paremmin maan funnolliseen wiljelemiseen kuin sen laweuteen. Sentähden on warallisuus jakautunut kylässä melkein tasaisesti, jonka wuoksi köyhiä ei ole laisinkaan, joita te luulette meidän kaikkien olewan. Entkä minä sitä ymmärrä, että konjaffipullon löytyminen talossa oliji mikään arwon ja warallisuuden merkki.“

„Mitäs sitten tarjoaisi wieraalle?“

„Ryypyn palowiinaa ruuan alle, ja jolla on niin hieno juu, ett'ei sitä kärsi, se olkoon ilman.“

„Kylläpä se on raakaa!“

„Talonpoika ei tarwitse sen kypsempää.“

„Mutta minusta tuntuu, että kyläläisenne tuhlaawat warallisuutensa aiwan turhaan.“

„Kuinka turhaan?“

„Wiiisuihin ja muihin joutawiin lorufirjoihin.“

„Minun ajatukseni ei ole semmoinen. Minä olen täpsittänyt, että henkinen rikkaus on kulkaro-rikkautta parempi.“

Nyt juuri tultiin Jäykkälän taloon, jossa ei ollut sillä ferralla muuta tekemistä, kuin että wieras maksoi, mitä hän olij hewosineen talosta yönseutuna kuluttanut, ja niin lähti hän kotipuoleensa.

Kun wieras jätteli Jäykkälän isäntää hyvästi, sanoi hän: „Minä kyllä ymmärsin, että juuri teidän tähtenne sain

mafsaa maastani neljätuhatta markkaa liikaa, waikk'en wiitjinyt siellä mitään siitä sanoa: me tulemme edespäin naapuruksina asumaan — minä pyydän: älkää wasta sitä tehkö! Sen puheen päälle jäätkää hywästi!“ ja samassa hän lähti.

„Minkähän toki teetkään“, sanoi Jäykkälän isäntä wieraansa mentyä. —

Niinkuin lukija huomaa, oli silloin talwi, kun rikas mies osti Niemimäkelän. Hän ei siis saanut eikä tahtonutkaan saada mitään selkoa maan tilusten hywydestä; sillä kun hän oli mielestänsä mahdottoman rikas, ei hän aikonut pitää mitään lukua waiwaloisesta ja wähän tuottawasta maanwiljelyksestä. Hän luokkaantui pois kotipuolestaan ja sentähden, kun siellä oli melkein jokainen maan-omistaja myönyt metsjensä pölkkyherroille, jonkatähden siellä oli paljo rahoja liikkeellä; sentähden oli raha siellä arwotonta ja eläminen kallista. Tuon kaiken tähden walitsi hän Beltolan kylän asuinpaikkajensa, jossa elettiin ainoastaan maanwiljelyksellä ja siis oli rahoja vähemmin ja ne isommassa arwossa. Siellä luuli hän rahoilla woittawansa mahdottoman paljon ja sen turwissa woiwansa elää työtöntä laiskuri-elämää. Edellisestä selkeää, minkätähden ei Niemimäkelän ostaja olenkaan pitänyt lukua tiluksen maista, waan ainoastaan talon kauniista ja korkeasta asemasta, josta hän saattoi silmällä pitää koko paikkakunnan menon; sieltä hän saattoi katsoa ja tarkastaa, rupeaisiko joku kyläläisistä sortumaan raskaan taakkansa alle, jolloin hän heti saattaisi lähettää nuot „lentävät lehdet“, nuot kaikki-woiwat rahansa, walloittamaan ja kietomaan hätääntynyttä kansalaistaan pauloihinsa — ja niin tuomaan ja kiskomaan taloon — tuolle ylewällä asemalla olewalle Niemimäkelälle — takaisin noiden kurjain maanwiljelijäin hieää ja wäkeä moninkertaisesti. Siinä syy rikkaan miehen Beltolan kylään tuloon ja Niemimäkelän maan oston.

Seti kun Niemimäkelän uusi isäntä lienee niin paljon joutunut, nähtiin Beltolan kylässä kummia: hewosia ja miehiä tuli kosoilta, jotta alkoivat wetää kiwiä ja hirviä ja kaittia

rakennusaineita Niemimäkelään. Vanha tupa rewittiin alas ja uutta, warsin isoa rakennusta, ruwettiin sijalle uudesta rakentamaan; samoin tehtiin muidenkin huonetten kansja, ja ennenkuin oli Juhannus käjisjä, oliwat kaikki huoneet wesi-fatosja. Päärakennus oli rakennettu niin ko'okas ja uljas, forska päätyjen ja räystästen kansja, ett'ei mointa oltu palk-fakunnassa nähty, waikka kyllä oli entisijäkin hywiä huoneita. Kun se työ oli saatu tehdyksi, tuli kohta toisenlaiset työ-aseet ja toisenlainen työ käjille. Nyt ruwettiin nikkaroimaan, muu-raamaan kaateli-takkoja, rappaamaan, jauhamaan, maalaamaan, petsaamaan ja pitsaamaan; siinä häntä nyt liikettä ja hommaa oli! Ja ennenkuin kekri tuli, oli uusi kartano ihka walmis. — Kummako se oli? tiedämmehän jo, että Niemi-mäkelän uusi isäntä on rikas, ja „kyllä ruoka syöpiä saa, helisewä hyppääwiä“ sanoo sananlastu.

Koko rakentamisen ajalla ei isäntä käynyt talosjaan kuin yhden ainoan kerran; sillä ei hän tahtonut tulla uuteen taloonsa asumaan, ennenkuin se oli joka paikasta uudestaan rakennettu. Silloin kun hän käwi rakennuksia katsomassa, oli hän niihin hywin tyytywäinen, ja hän muutti heti, kartanon walmiiksi tultua, Niemimäkelään perheineensä, jota ei ollutkaan sen enempää kuin waimo ja kaksi lasta, toinen poika, Kasperin nimeltä, wiisi vuotta wanha ja toinen tyttö, Anni, joka oli kohta kolmen vuoden ikäinen.

Kun uudet tulokkaat oliwat olleet jonkun ajan kyläsjä asumassa, hawaittiin pian ett'ei tuo Niemimäkelän isäntä-wäki ollutkaan juuri niin huonoa wäkeä. Se oliwat hönylejä kaikille ihmisille, wäliä pitämättä, oliwatpa he köyhiä tahi rikkaita. Se antoiwat mielellänjä köyhille almua ja käwiwät melkein joka pyhä kirkossa, semminki rukouspäiwinä. Se antoiwat köyhälle wäelle työtä ja maksoiwat heille hywästi palkan, ja Beltolan kyläläiset isoitsiwat uudesta, uljaasta naapuristaan; mutta Jäykkälän isännällä oli heistä omat ajatuksensa, warjinkin Niemimäkelän uuden isännän viimeisen hywästijättöpuheen tähden. Summa waan oli se, että

Niemimäkelän isäntäväki rupesi saamaan yhä enemmän kunnioitusta ja luottamusta kyläläisiltään, jos kohtakin Jäykkälän isäntä toisin ajatteli, ja heitä kutsuttiin usein kylässä pidettäviin pitoihin ja kesteihin.

Tämä Niemimäkelähän se nyt on se talo, josta ja jonka perheestä aion teille tämän kertomuksen toisena puolena kertoa.

Miwan Niemimäkelän pellon aidan vieressä, ihan talon tiluksien rajalla oli jo aikoja ennen Niemimäkelän isännän tuloa ollut torppa, joka ei ollut — niinkuin jo näkyy — Niemimäkelän maalla; Jäykkälän maalle oli se torppa perustettu, sillä Jäykkälän ja Niemimäkelän tilukset olivat rajatusten. Jäykkälän isännällä oli ollut monta vuotta palveluksessa Matti niminen renki, joka oli Jäykkälän isännälle kaimupuolin mieluinen; sillä Matti teki työnsä kaimupuolin tunnollisesti, oli myös kaitteen työhön pystyvä sekä ulkona että sisällä. Tämä Matti oli hyvin lufuhaluinen, jonka tyhdyttämiseksi hän sai lukea kaikki palvelustaloonsa tulevat sanomalehdet ja muut kirjat, ja lisäksi haki kirjoja lainaksi niin paljon, kuin waan sai. Ja alkoipa Matti jo rentinä ollessaan perustaa omaa kirjastoansakin; sillä hän aina vuoden päästä, kun sai palkkansa, osti joitakuita kirjoja itsellensä. Ei hän kumminkaan lukemiseensa tuhlanut työaikoja, waan hän loma- ja jouto-aikoina, semminki pyhä-iltoina, wirwoitti lukemisellansa kaipaawa henkeänsä. Tuolla tawoin tuli aikaa woittaa Matista mies, joka tarkoin käsitti yhteiskunnallisen ja kansallisen asemansa. Gräänä vuonna rakastui Matti samassa Jäykkälän talossa palwelewaan piikatyttöön; seuraus oli se, että heistä tuli ensi syksynä awiopari, ja heidän häänensä pidettiin Jäykkälässä. Häiden loputtua antoi Jäykkälän isäntä heille edullisen torpanmaan, Niemimäkelän tiluksien rajalta, palkinnoiksi Mattin uskollisesta palveluksesta; wielä hän lahjoitti heille kaitkennimistä talon kalua, yksin eläimiäkin kaitesta pitäin, josta nuori parikunta kiitteli kynnelysilmissä.

Kun he näin olivat saaneet waitutus-alaa omalle työnsä, rupesiwat he tekemään työtä yksissä neuwoin ja yhteis-

sillä voimilla ja ennen pitkää oli heillä omat huoneet ja omat peltotilkut kasvamassa. Suuresti heitä edisti uuden talon rakennuksessa se, että Matilla oli melkoiset säästöt vuosipalkoistaan; sillä hän oli tuiji säästäväinen. Siinä sitten tekivät työtä ja heidän maallinen toimeentulonsakin parani aika ajalta.

Ennenkuin Matti aloitti rakentamaan torppansa huoneita, pyysi hän kyläläisiä talkoolla häntä auttamaan rakennus-aineiden paikalle saamisessa, ja sen vähäisen avun tekivät kyläläiset ilolla, sillä he rakastivat uuden talon tekijöitä heidän rehellisyytensä ja uutteruutensa tähden. Kun talkoowäki tuli kartanoksi aiotulle paikalle, muksautti eräs kylän isäntä kiiven reestään kankaalle ja huudahti samassa: „Lukula on tämän talon nimi!“

„Sitähän minäkin“, äyhkäsi toinen isäntä, ja wätkäytti samassa hirsiuorman sa kumoon; siitä herran hetkestä ruwettiin torppaa kutsumaan „Lukulaksi“.

Siis se oli kylä, joka pani torpalle nimen, ja tuskinpa torpalle olisi sen sukkelampaa ja sen asukasten sisällistä tilaa kuwaawampaa nimeä kukaan muu woinut sepittääkään. Kyläläiset olivat jo aikaa huomanneet Mattin lukuhulun ja sen tähden sepittivät he torpan nimen, ei sen ulkoaseman, vaan asukkaan sisällisen tilan mukaan. Eikä kyläläisillä ollutkaan syitä katua torpalle annetusta nimestään, sillä Lukulan Matti ei heittänyt lukuhaluaan eikä sanomalehtien tilaamistaan ja uusien kirjojen hankkimistaan sittenkään, vaikka hänellä oli niin paljo waiwaa ja kulutusta uutta taloa perustaessaan; mutta yhä edelleen oli hänen pöydällään useat sanomalehdet, ja kirjasto karttui karttumistaan, ja nuuttamien vuosien kuluttua käwi niin, että kyläläiset tulivat aina Lukulan Matilta kysymään selityksiä, jos he sanomalehdistä tai muista kirjoista sattuiwat tapaamaan semmoisia asioita, joita eiwät itse ymmärtäneet, ja silloin he aina saivat Matilta niin walaisewia selityksiä, että ymmärsiwät waikeat paikat päiwän selkeästi.

Kun Matti oli vaimonsa kanssa asunut vuoden torpassaan, syntyi heille kaunis, terve poika, joka kasteessa sai nimekseen Tisak, muistoksi heidän suurimmalle hyväntehtijälleen, Jänkälän isännälle, jonka kaimaksi ensimmäinen poika ristittiin; jonkun vuoden kuluttua saivat he toisenkin lapsen, waan sen korjasi Tuoni ensimmäijellä ikävuodellaan. Tuota tyttärensä kuolemaa — sillä tyttöhän se oli heidän toinen lapsensa — suriwat he kauwan, eikä Jumala katsunut hyväksi lahjoittaa heille enään muita lapsia. Ainoa poikaansa, „Tikka“, joksi he häntä lyhennetyllä nimellä kutsuwat, hoitiwat he niinkuin silmäteräänsä, sillä hän oli heille kaikki kaikissa.

Kun Niemimäkelän asukkaat muuttiwat uuteen kotiinsa, oli Tikka juuri samanikäinen kuin Niemimäkelän Annikin, nimittäin kohta kolme vuotta vanha — merkillinen jätumus!

Utten asukasten tultua, tuli heistä Lufulaisten kanssa kohta hywät ystävät, sillä niinkuin ennen on jo mainittu, Niemimäkeläiset oliwat kohteliaita kaikille ihmisille, oliwatpa he köyhiä tahti rikkaita. Usein oli Lufulan Matti työssä Niemimäkelässä ja sekä talon että torpan muuten wäki seurusteli usein toisissaan. Yhtä seikkaa toki ei Niemimäkelän isäntäwäki jaksanut käsittää, nimittäin sitä, kuinka Lufulaiset owat niin „hauskoja“, kun he kuluttawat warojansa niin turhanpäiwäisiin loruihin, kuin „awiijut“ ja muut lorukirjat owat, silloinki kun katowuodet ja muut wastukset kohtaawat heidän pieniä torppansa wiljelyksiä, jolloin he owat pakoitetut muutakin jokapäiwäistä toimeentuloansa työllään palkitsemaan. Sen mielipiteensä lausui kerran Niemimäkelän isäntä julkisesti Lufulan Matille, johon Matti naurahtaen wastasi: „Minä en tule muuten aikaan; lukeminen on minulle tullut hengen tarpeeksi.“

„Hengen tarpeeksi!“ kertoi Niemimäkelän isäntä pilkallisesti ja lisäsi: „eihän luwut watsjaa täytä“; mutta se ei pilannut naapurusten hywää wäliä.

Kummallakin näistä naapurukjista oli erikoiset ystävänsä, jotka olivat muodostuneet kummanki mielipiteiden mukaisesti, sillä vaikka oltiin kohteliaita kaikille ihmisille, veti kumminki kummankin erinkaltainen sisällinen tila samanmielisiä ihmisiä puoleensa, jotka sitten perehtyivät warjinaisesti, niin kutsuiksi „pöytä-ystäväiksi“. Sellaiseksi ystäväksi Niemimäkelään perehtyi Hoitolan Heikki, joka oli iso hewoskauppias eikä milloinkaan miesseuroissa puhunut paljoa muista kuin hewosista. Hän oli isännälle mieluinen ja ainainen vieras, sillä hänkin oli ankara hewoskauppias ja pyysi jitenki rahojansa voitolla kartuttaa. Toinen warjinaisesti Niemimäkelän isännän ystäväistä oli Metsälän Mikko; hän oli ankara metsästäjä ja siitä selvästä syystä oli hän isännän ylimmäisiä ystäviä, sillä kun hän oli rikas mies, ei hän wiitsinyt tehdä työtä. Lukumies ei hän myöskään ollut, että olisi sillä aikansa kulumaan saanut. Sentähden täytyi hankkia jotain muuta toimiskelua, ja siksi oli hän jo aikaa walinnut metsästämisen.

Kerran oli Niemimäkelässä isännän nimipäiwä kekrin tienoissa, sillä isännän nimi oli Topias. Sinne oli kutsuttu monta isäntää ja emäntää kylästä, joiden joukossa tietysti olivat Hoitolan Heikki ja Metsälän Mikko; mutta löytyipä kutsuwierasten joukossa myös Jäykkälän ja Lukulan isännät ja emännätkin. Kun oli syöty ja juotu päiwän kunniaksi, rupešivat wieraat puhelemaan keskenänsä sitä ja tätä.

„Puhutaanpa nyt noista tärkeistä yhteiskunnallisista asioista, koska tässä on miehiä koolla“, lausui Jäykkälän isäntä kuuluwasti.

„Mitkä ne niin tärkeät asiat olisivat?“ kysyi Niemimäkelän isäntä.

„Semmoisina minä pidän kansakoulun-homman ja pitäjään sillan rakennuksen, jotka nyt owat päiwän tärkeimpinä kysymyksinä“, sanoi taas Jäykkälän isäntä.

„Semmoiset asiat eiwät ole mielestäni erin tärkeitä, jotka wiewät waan kuffarosta, eiwätkä tuo sinne mitään

tataisin“, sanoi siihen Niemimäkelän isäntä ja lisäsi vielä vähän mietittyään: „Ransakoulu saa olla hetikin poisja; silläta ei pääse kulkemaan, se täytyy tehdä.“

„Mitä me lastemme kasvatuksen eteen uhraamme varojamme, emme ole ikänä muulloin niin ison kasvun allera — — —“

„Mutta meidän varjasta tulee kelpo juoksija, kunhan tässä tulee talwifeli, että saattaa sitä opettaa“, sanoi Hoitolan Heikki, keskeyttäen Jäykkälän isännän puheen.

„Mitä yrititte sanomaan?“ kysyi Niemimäkelän isäntä.

„Oritin sanomaan sitä, että kaikki ne aineelliset warat, joita uhraamme lastemme henkiseen kehitykseen, kantawat niin isoa korkoa, ett'emme koskaan ole rahoillamme niin isoa voittoa saaneet.“

„Kuffaron kehitleminen on paljoa edullisempi lapsillein, kuin kirjain, sillä edellisestä saawat he ruokaa ja waa-tetta, jälkimmäisestä ei muuta kuin tyhjää pään höyryä, joka ei täytä kumpaakaan tarwetta“, wastasi Niemimäkelän isäntä ylpeästi.

„Kyllä kuulen — — —“

„Jänis ja orawa owat jo aiwan puhtaat; pitäisi tässä joutua metsälle“, sanoi Metsälän Mikko.

„Eihän jänikset ja orawat kuulu tähän asiaan“, muistutti Jäykkälän isäntä, ja Lukulan Mattin ja muidenki usean kyläläisen suu wetäyji nauruun.

„Ja minulla on nyt uusi nalli-toujakin.“

„Se sitäkin vähemmän.“

„Se on semmoinen, ett'ei tarwitse hypein panna nallia nallipiikkiin; kun painaa waan tousan hienommassa päässä olewan reiän nallipiikkiin, niin sieltä tarttuu nalli heti.“

„Puhutaan nyt pääasiasta!“

„Sillä on jousti sisällä, joka ponnistaa toisen noin tousan reiälle.“

„Ja tukot korwiisi, ett'et kuule mitään muuta kuin nallien napsauksia ja pysäsyn paukauksia“, sanoi Lukulan Matti.

„Minulta jäi vastaamatta talon isännän viimeinen pu —.

„Meidän ruuni on pahasti nilkkuna, löiwät kengittäessä naulan lihaan; milloinka hän sitte paranee?“ ehätti taas Hoitolan Heikki sanomaan, katkaisten siten Jäykkälän isännän puheen.

„Tässä ei ole minkään järjellisen puheen sijaa; wakaisia asioita täytyy puhua ja wastata toisessa paikassa“, sanoi Jäykkälän isäntä, otti hywästin ja lähti samassa pois, ja muut wieraat lähtiwät myöskin paitsi Hoitolan Heikki ja Metsälän Mikko.

„Wielä se tuo Jäykkäläinenki puhuu, jolla ei ole muuta kuin welkaa“, sanoi Niemimäkelän isäntä, toisten wierasten pois mentyä.

„Entä sitte tuo Lukulan Matti! Luuleeko hän lufemisellaan jäniksiä ja lintuja saawansa kiinni“, sanoi Metsälän Mikko, wähän närkästyksissään Lukulan Matin korwan awauksesta, sillä Matin teräwä lause oli todellakin awannut sillä kerralla Metsälän Mikon korwat.

„Matti on kumminkin kelpo työmies, hän teki tuon pienen pilansa houriopäisjään paljaasta lufemisestansa“, sanoi siihen Niemimäkelän isäntä.

Kauwan wielä toisten wierasten lähdettyä, istuiwat Hoitolan Heikki ja Metsälän Mikko Niemimäkelässä, ja siellä puhuttiin paljon hewoskaupoista, hewosista, metsästämisestä ja tietysti myöskin Niemimäkelän mahdottomista rikkauksista; ja nyt se käwikin puhe laatuun, kun ei ollut enään tiellä nuot kiusaawat yhteiskunnalliset kysymykset, eikä niiden hauraawat, köyhät wireillä-pitäjät, ja niin se ilta kului.

Lukulan alinomaisia wieraita taas oli Jäykkälän isäntä ja muut lufehaluiset ja kirjallisuutta harrastawat kylän ihmiset, sillä Matin kirjasto oli kaikille sitä haluawille awoinna, ja hän iloitsi sydämmessään, kun hän saattoi jollakin tawalla olla kansalaisilleen hyödyksi, ja kaikki Lukulan ystäwät tunsiwat itsensä toistensa weljiksi ja sisariksi, sillä heissä waikutti

ylsi ja sama henti, nimittäin kansallishenti. He tunsiwat, että hekin owat luodut ihmisiiksi ja että he sillä oikeudella owat luodut wapauteen, eikä toisten sarron alle, ja vielä he käsittiwät, että heilläkin on oikeuksia eikä ainoastaan wellollisuuksia; tunsiwatpa vielä senkin, että, jos kansan on mieli noita oikeuksiansa saawuttaa, itsekin kansalajen tähtyy, leiwiskänsä jälkeen, taistella henkijillä ja aineellisilla waroillansa niiden puolesta, muistaen sananlastua: „ei maakaawan kissan suuhun hiiri juokse.“ Semmoisia oliwat Lukulan ystäwät, eikä sen isäntä muuta kaiwannutkaan.

Kerran kun Lukulan ystäwät tuliwat Lukulaan, oli pitku Zikka lawitsjalla rynnämöijillään, sanomalehti lewällään edessä, josta hän oli lukea haweltawanansa aika kyytiä. Zikka ei hämmästellyt eikä ujustellut yhtään noita niin tuttuja wieraita, pitkitti waan lukemistaan suurella innolla. Kun wieraat tuliwat huoneesen sisälle, käänsi Zikkaki päätänjä heihin päin, waan ei wäjäyttänyt yhtään niin mieluista lukemistaansa; sillä olihan hänellä nyt „kirja“ edessä, josta isä ja äiti oliwat niin usein lukeneet; miksi ei hän nyt luki, miksi hän nyt häpeäisi tuttuja wieraita? Poika weti henteään sywään aina silloin, kun oli hentiwaransa tyhjään ammentanut, katsoa wilkuili milloin jotakuta wierasta, milloin ijäänsä ja äitiänsä silmiin, mutta enimmäen toki „kirjaansa“, ett'ei muka missään tapauksesja erehtyisi lukiessaan; sitä tehdesjään oli Zikan suu senkin seitsemäsä soppelosja, että „kirjasja“ olewat sanat ja lauseet siten oikeiksi tulisiwat. Eihän ne Zikan lukemiset olleet sinnepäinkään, kuin ne „kirjasja“ oliwat; hän luki waan sentähden, kun näki isänsä ja äitinsäkin niin tekewän, ja siinä pääasia, tulipa luku sitte minkälaista tuli. Hänen lauseensa ja sanansa oliwat waan semmoisia lapsen wiattomia sanoja ja lauseita kuin: „Pitku sisareni tuli kipeäksi ja kuoli; se wiettiin sitte kirkon-rooppiin ja pantiin multaa päälle ja isä ja äiti itkiwät paljon; — minulle teki suutari uudet kengät ja äiti ompeli minulle uuden takin — kissanpoika kynsi käteni rikki, josta tuli werta; äiti

pani tufon siihen ja se heti parani," j. n. e.; siis Tikan lukeminen oli waan niitä hawainnoita, joita hän oli elämänsä aamuna käjittänyt.

Kun Jäykkälän isäntä oli kylläksien katsellut kummi-poikansa lukuhaluja, sanoi hän: „Niin se on; nuorena jo lapset tapailewat tekemään sitä, jota näkewät vanhempiensäkin tekewän; omena ei kauas puusta putoa! Tuosta pojasta tulee vielä isänmaan kunnia.“

„Jospa Jumala sen soisi!“ sanoi siihen Lufulan Matti. Silloin, kun pikku Tikan ensimmäinen lukeminen nähtiin ja kuultiin, oli hän kohta neljä vuotta vanha.

Tämä Lufulan pikku Tikkahan se on se „torpan poika“, josta tämä kertomus on nimensä saanut.

Katkerasti katui Lufulan Matti, kun ei hän ollut nuorena ollessaan opetellut kirjoittamaan, waikka hänellä olisi tilaisuutta siihen ollut, mutta ei hän tuntenut vielä sen tarwetta silloin; wasta, kun hän tuli Jäykkälään rengiksi, heräsi hänessä sen tarpeen tunto, kun hän sai Jäykkälän isännän kirjastolla ja sanomalehdistöllä rawita kaipaawaa henkeänsä. Mutta erehdyksensä aikoi hän korjata siten, että poikansa tahtoi kaikin mokomin saada kirjoitusmieheksi.

Noinhan sitä elettiin sekä Niemimäkeläsissä että Lufulassa. Lufulan Matti lewitteli wointinsa mukaan torppansa wiljelyksiä ja hywinä vuosina elettiin säästäen ja omistanja; mitä sattui puuttumaan pienesä taloudesä, se hankittiin työllä; lukeminen pysyi myös entisesä woimasaan.

Niemimäkeläsissä taas elettiin heidän tawallista elämänsä. He näkyiwät nauttiwan samaa kunnioittamista kyläläisiltään kuin ennenkin, mutta tuon ennen kerrotun Niemimäkelän isännän nimipäiwän perästä oli usea kyläläinen samaa mieltä Jäykkälän isännän kanssa Niemimäkelän isännän kelpomielisyydestä; mutta sen he pitiwät salassa, sillä eiwät he halunneet juoruta. Tosin hawaitsiwat kyläläiset, että Niemimäkelän ennestäänkin huonosti wiljellyt tilukset waan käwiwät päiwä päiwältä, aika ajalta sitäkin

huonommiksi; mutta kun yleensä tiedettiin, että Niemimäkelän isäntä oli mahdottoman rikas, niin ei huonosta maanviljelyksestä juuri pidetty paljoa lufua. Tiedettiin myös kyläsiä, että Niemimäkelään usein tuotiin olutwuormia ja mitä lienee tuotufin, waan kun ei kukaan koskaan nähnyt isännän olewan juowukfissa, niin raukefiwat ne tiedot aina siihen. Usein oli kumminkin semmoisia aikoja, jolloin kyläläiset eiwät päässeet Niemimäkelän isännän puheille!

Näiden näin erinkaltaisten naapurusten, Niemimäkelän ja Lufulan, wäli oli waan edelleenki yhtä ystävällinen. Toftin oli Lufulan Matti usein julkisesti saanut Niemimäkelän isännältä kuulla, että hän on köyhä, mutta Lufulan Matti tiesi itsekin sen aiwan hywin eikä sentähden siitä tuskautunut.

II. Torpan poika ja talon tyttö.

ita kului. Sekä Niemimäkelän että Lufulan lapset kasvoivat yhä isommiksi, kumminkin toki eri tavalla. Kun Niemimäkelän lapset tulivat niin isoiksi, että he woivat oppia lukemaan, otettiin heille kotiin erityinen opettaja, mutta kowasti kiellettiin häntä luetta-
masta lapsille „lorukirjoja“, joita isäntä luuli opettajalla hawainneensa, sillä hän tahtoi lapsistansa saada „jumalisia ihmisiä“, niinkuin hänen sanansa kuuluivat. Opettaja oli kunnollinen ja ennen pitkää oliwat siis lapset „kirjalla“. Mutta sitä sydämellistä opetusta ja hengen ja ymmärryksen hellää kehitystä, jota ainoastaan isä ja äiti woivat antaa lapsillensa, eiwät Niemimäkelän lapset saaneetkaan lukemisensa ohessa; sillä heillä oli wieras opettaja, joka palkan edestä, waan ei welvollisuudesta, opetti heille noiden äänten merkien kokoonpanoa, waan ei niiden sydämeen vastaawaa tuntoa, jonkatähden lasten luku jäikin paljaaksi ulkonaiseksi pakkolähtykki, jolla sitten hädintuskin voitaisiin rippikoulussa läpi päästä.

Lufulan Tikan opettajina taas oliwat oma isänsä ja äitinsä, jotka eiwät ainoastaan sitä katjoneet, että heidän Tikkansa oppisi waan aakkoet ja niitä kokoonpanemaan; waan he rupešiwat hellän isän ja äidin sydämellä selittämään pienelle oppilaisellensa niitä totuuksia, joita luettu sijäläsi, oliwatpa ne sitten hengellisiä taikka maallisia asioita. Waiutus

jenkaltaisesta opettamisesta oli silmiin pistävä: Zikka luki, ei lukeakseen, waan — ymmärtääkseen. Ja heti kun Zikka oppi selvästi sisältä lukemaan, oli hänellä isänsä kirjasto, lähinnä vanhempiaan, rakkain maailmasja. Kun hän luki jotakin kappaletta, ja kun hänen pikku ymmärryksensä ei jaksanut käsittää jotakin kohtaa, juoksi hän aina isänsä ja äitinsä luo kysymään neuwoa, jota he aina wointinsa mukaan hänelle ilomielellä antoivat.

Jo aikaijin teroittivat he hänelle totuuksia, joita Jumalan sana sisältää, nimittäin niitä welwollisuuksia, joita ihmisellä on Jumalaa, lähimmäistänsä ja itseänsä kohtaan, ja taas toisaalta, kuinka suuri Jumalan rakkaus on langennutta ihmisjufukuntaa kohtaan. Mutta he eiwät olleet niin pintapuolisia, että olisimat ahdistaneet pikku oppilaansa yksitään uskonnollisiin kirjoihin ja niin ikäwystyttäneet hänen lukuhaluksensa, ei, waan he hankkivat hänelle lapsitajuista, hyödyllistä muutamia lukemista, jonkatähden ei lapsi ikäwystynyt enempää toiseen kuin toiseenkaan; tuolla tawalla edistyi Zikka hämmästyttävästi opisja ja ymmärryksesjä.

Seti kun naapurusten lapset siihen määrään kaswoivat, että he kyseniwät liikkeelle, oliwat he usein yksisjä, eikä siinä tullut köyhyyks tai rikkaus kysymykseen; molemmat wanhuksjet luuliwat myös lastensa kaswatuksen toimittaneensa hywästi, jemminki Niemimäkeläiset, kun eiwät antaneet lastensa lukea mitään „lorukirjoja“, jotka owat muka niin waurallisia, warsinkin lapsille; ei naapuruksilla siis ollut sinäkään suhteessa mitään pelkäämistä, ja niin saiwat lapset seurustella toistensa kansja. Lapset oliwatki wuoroon Niemimäkeläsjä, wuoroon Lufulasja, ja oliwatpa he kummassa hywänjä: heille annettiin ruokaa ja juomaa ja muita tarpeita. Lasten leikkikalut oliwat toki kummassajin erinkaltaiset. Niemimäkelän lasten leikkikaluna oli rattailta kulkewia hewosja, nelirattaisja pieniä waunuja, haukkuwia koiria, laulawia lintuja, wedessä uipia kaloja, tanssiwia wauwoja j. n. e. Niitä wallitsi Kasperi kumminkin mieliwaltaisesti; hän se ne

järjesti ja isännöitsi, ja Anni ja Lufulan Sifka saivat niitä katsoa, waan ei koskea. Jos Anni joskus muistutti, että hänen on niistä toinen puoli, tiuskasi Kasper: „Mitä sitte, waan minun ne owat.“ Kasper ei osannut vielä „jonkun oikeuden warjolla“ puolustaa wäärää toisen omaisuuden anastamistaan, joka jo pienenä annettiin häneen juurtua; sillä Kasperin isä ja äiti kuuliwat ja näkiwät kyllä usein poikansa wäärän tawaran anastamisen, jolloin he waan tawallisesti naurusuin sanoiwat: „Tuo Kasper häntä on wiisas; siitä tulee kerran mies, joka oman sa pitää!“ Niin, he näkiwät poikansa nuoren pahkeen waan hywänä enteenä, jonka nojalla woitiin Kasperille tulewaisuudessa hywää ennustaa — wäärä ennustus!

Rumminkaan ei lapsille tullut koskaan isoja riitoja, sillä Sifka ja Anni tyytyiwät siihen, että saivat katsella leikkikaluja.

Lufulan Sifkan leikkikalut oliwat toista laatua. Siinä kotoelmasa oli myös paljon kuwioita eläinmaailmasta, waan ne oliwat kiinni paperissa, kaunisten kansien sisällä, toisien paperien välissä, johon ne oliwat kauniilla wärikuwilla maalatut, ja niiden alla oli kauniita ja hupaisia kertomuksia. Kun lapset tuliwat Lufulaan, juoksi Sifka aina kirjakaapillensa, otti sieltä kirjan kerrallansa, toi sen wierastensa eteen, awasi sieltä kuwan, näytti sen wieraillensa ja luki sen alla olewan luwun, ja sitte selityksiin käjiksi: miksi hyödyksi sen ja sen on Jumala ihmisille luonut. Aina kun tuohon tutkintoon ruwettiin, kylästy Kasper siihen ja kyntti kotiansa; mutta Anni perehtyi niin noihin pikkui tieteilemisiin ja unohtui usein niiden tähden niin kauwaksi, että Sifkan isän täytyi wiedä Anni illalla kotiinsa.

Miemimäkelän isäntä ei osannut aawistaakaan, että hänen tyttärensä päähän Lufulas sa rupeaa „loru-kirjat“ tunkeumaan, eikä Kasperikaan osannut tuota kannella; sillä ei hän älynnyt Sifkan kirjoja pitää hywänä eikä pahana.

Nyt olemme kertomuksestamme menneet wähän edelle. Kun Sifka ja Anni oliwat kuudennella, oliwat he — niinkuin

Kasperikin lukufinkereillä; Ziffa luetettiin ensin. Ziffa luki sekä tawaji sijältä selkeästi ja heleästi. Kirkkoherra oli niitä uskollisia sielunpaimenia, jotka kaikella tawalla kokewat edistää pitäjäläistensä kristillisyyttä. Kun hän oli jonkun luettanut, kysyi hän kaikilta luetetuilta, niin nuorilta kuin wanhoiltakin, jonkun kysymyksen, niin käsittääksensä heidän ymmärrystänsä kristin-opin kappaleissa. Kun kirkkoherra oli Zifan sijältä luettanut, luetti hän hänellä ulkoa katekismuksesta ensimmäisen käslyn. Ziffa luki selkeästi. Tunteaksensa pojan ymmärrystä, kysyi kirkkoherra häneltä:

„Sanopas lapseni, misä Jumala asuu?“

„Jumala asuu joka paikassa“, wastasi Ziffa ja seijoi tuossa kirkkoherran edessä uljaana, katsoen häntä luottawasti silmiin.

„Kas niin!“ sanoi kirkkoherra, „sinusta tulee kelpo mies“, ja antoi Zifalle kuwakantisen kirjan lahjaksi. Siinä seijoi Ziffa nyt suorana ja voitokkaan näköisenä, lapsellisessa wiattomuudessaan.

Sitte tuli Kasperin wuoro. Hänkin luki sijältä ja ulkoa wälttävästi, waan ei niin hywästi kuin Ziffa. Kirkkoherra luetti ulkoa Kasperilla toisen käslyn, ja kysyi sen luettua:

„Kenen nimeä tässä käslyssä kielletään turhaan lausumasta?“

Kasperin seijoi siinä sanaa sanomatta, katseli pitkin nenäänsä ja nypisteli ehtimiseen takkinsa ja liiwinensä nappeja.

Kun kirkkoherra wiimein sanoi: „Etkö sinä sitä woi sanoa?“ sanoi Kasperin:

„Mistä minä hänen tiedän“ ja wenytti samassa naamansa pitkääkin pitemmäksi.

„Eiwätkö isä ja äiti ole sinulle sitä kotona sanoneet?“ kysyi kirkkoherra; mutta Kasperin ei wastannut siihen mitään, katsoi waan pitkin nenäänsä ja nypisteli nappejansa.

Sitten tuli Annin wuoro; Anni luki sijältä selkeästi ja ulkoa sai hän lukea kolmannen käslyn. Kun Anni oli sen lufenut, kysyi kirkkoherra: „Kuka on meidän käskenyt pyhit-

tämään lepopäiwän?" ja katsoi samassa lempeästi Annia silmiin.

Anni joutui kauheaan hätään: hänen kaswonsa leimatiwat tulipunaisiksi, hän kääntyi Zikan puoleen ja katsoi häntä suuurilla mustilla silmillänsä niin rukoilewan ja luottawan näköisesti ja sanoi sitte ujusti: „Sano sinä Zikka, joka tiedät, minulle ei ole kotona siitä puhuttu mitään!“

Ennenkuin kirkkoherra kerkesi sanoa mitään, sanoi Zikka: „Zumala käskää pyhittämään lepopäiwän“, ja Anni huokasi niinkuin ainakin edusmiehen kautta pulasta pääsnyt.

„Wai niin! kylläpä sinä olet nopea rupeamaan edusmieheksi, että ole siihen kelpaamatonkaan, mutta koska olet kerran toisen edusmieheksi ruwennut, niin sanopas vielä: mikä on lepopäiwä, jonka Zumala käskää meidän pyhittää?“ sanoi taas kirkkoherra Zikalle.

„Lepopäiwä on pyhä“, wastasi Zikka, vähäätkään ujos-telematta.

„Sinä olet hywästi toimittanut sinulle uskotun edustajan wiran, sinusta tulee kelpo mies; wie nyt isälleesi ja äidillesi minulta kiitoksia siitä, kun he owat sinua opettaneet, ja pyydä heitä, että he eteenpäinkin sinua opettaisiwat“, sanoi kirkkoherra Zikalle.

„Kyllä“, sanoi Zikka ja yritteli lähtemään.

„Äläpäs vielä mene! Sinä et ole saanut vielä mitään palkkaa edustaja-toimestasi; tässä saat toisen, toisenlaisen kirjan vielä, joka olisi tullut Annille, jos hän olisi itse tehnyt sen, jonka hänen edusmiehensä teki“, sanoi kirkkoherra ja samassa antoi hän Zikalle toisen kirjan.

„Saanko minä tämän antaa Annille? Anni on niin hywä. Annilla ei ole kotonaan muita kirjoja kuin aapinen ja katekismus, mutta minulla on kotona monta kirjaa“, pyysi Zikka ja katsoi kirkkoherraa rukoilewaisesti silmiin.

„Sinulla on vielä jalo sydänkin, anna waan toinen kirjasi Annille“, sanoi kirkkoherra. Zikka antoi heti toisen saadun kirjansa Annille ja niin sai hänkin kirjan. Mutta

firkkoherra ja koko kinkeriwäki ihmetteli niin nuoren lapsen wastauksia ja selwää käsitystä.

Kun ne tempuit oli läpikäyty, sanoi firkkoherra Rasperille ja Annille: „Wiekää isällemme ja äidillemme terweisiä minulta, että he eteenpäin puhuisiwat teille enemmän Zumalasta, kuin tähän asti!“

Rasperin oli luullut, että hänkin saisi kirjan, niinkuin toisetkin; kun hän näki, ett'ei hän kirjaa saanutkaan, purskahhti hän kauheaan itkuun, mutta hänen isänsä tuli ja otti Rasperin syliinsä ja wei hänet wäen taakse nurkkaan, jossa hän koki poikaansa lohduttaa, luwaten hänelle makeisia ja rahaa, kun kotia tullaan, josta poika kohta tyyntyi. Kinkeriwäki kuuli silloin Niemimäkelän isännän sanowan wäkijoukon takana: „Kaikkia tuo pappi lapsilta tyselee! mistä ne semmoisia tietävät“, ja niin hän syhäsi lastensa taitamattomuuden firkkoherran syrkki, kun hän oli muka liiakki utelias, eikä huomannut ollenkaan, että wika lastensa taitamattomuuteen oli hänessä itsesjänsä, kun ei ollut koskaan lapsillensa puhunut Zumalasta, sitä wähemmin muuten kehittänyt heidän ymmärrystänj. — Siihen se ensimmäinen kinkerimeno loppui.

Ei tuokaan Niemimäkelän lasten huonosti onnistunut kinkerimatka muuttanut heidän wanhempiensa mieltä Lukulaisia kohtaan, sillä ainakin oli heillä se mielipide, ett'ei heillä ole muuta welwollisuutta lapsiansa kohtaan, kuin laittaa heidät „kirjalle“, kyllä muka heille sitte mieltä ja ymmärrystä tulee, kun tulewat isommiksi, jonka tähden he eiwät yhtään kadehtineet Lukulan Tikan onnistunutta kinkerimatkaa; he pitivät Tikkaa paremmin turmeluksen tien suulla olewana, kun muka hänelle jo niin nuorena „turhuuksia syötetään kaitenlaisista lorukirjoista“. „Kyllä maailman ranta neuwoo“, sanoi Niemimäkelän isäntä usein, kun waan tuli puhe lasten kaswatuksesta, wäärin käyttäen tuota sananlaskua; ja neuwoonhan se, mutta se on kowin surkea koulu ihmislapselle, tuo „maailman ranta“.

Näistä syistä jäi Niemimäkeläisten ja Lufulaisten väli entiselleen senki tapauksen jälkeen, sillä Niemimäkeläiset eivät pitäneet noista vähävaraisista torpan asukkaista pahaa, jos eivät aiwan hyvääkään.

Kerran, kun taas kaikki lapset olivat Niemimäkeläsissä, rupeji Anni tahtomaan, että hänkin olisi saanut hallita leikkikaluja ja pitää puolet niistä ominansa, mutta Kasper ei mitenkään siihen suostunut, sanoi ja intti waan ne kaikki omiksensa. Se loukkasi kowin Sikan oikeuden tuntoa ja hän sanoi Kasperille: „Niinköhän luulet, ett'ei noita sinulta wäkisin saataisi?“

„Koetappa näpistää“, sanoi Kasper ja oikafi nyrkkinsä.

Sikka ryntäji käsiksi paletten avulla haukkuwaan koiraan ja Kasper ioki Sikkaa lyödä nukiloida, kynsiä, purra, ynnä muuta, mutta ei mikään auttanut: Sikka wei koiran. Kun Kasper näki, ett'ei se keino auttanut, wartoi hän sen ajan, että hänkin pääsi hyökkäämään koiraan käsiksi; nyt wedittiin koiraa kahtaalle päin ja koira — särkyi. Kasper puhalsi heti itkuun ja meni wanhemmillensa kantelemaan! Kasperin isä tuli ja otti pelosta punehtuneen Sikan jotenki säälimättä käsipuolesta kiinni ja wei hänet aika kyytiä ulos sanoen: „Koska sinä meidän lasten leikkikaluja särjet, niin et saa käydä wasta meillä.“

Nyt tapasi Sikanin waltawa itku ja hän itki niin, ett'ei ollut hjetä kotiansa käwelemään. Hän tunsi waan sen, että Kasper oli Annille paha, ja että hänellä oli oikeus Annia puolustaa, jonkatähden hänen mielestään Kasper oliji ollut rangaistawa eikä hän. Kun hän tuli kotiansa, itki hän niin kowin, ett'ei hän kyennyt ijoon aikaan wanhemmillensa selittämään asian menoa. Kun hän wiimeinki kyfeni tuon tekemään, kuuli Sikka kummia: isä ja äiti eivät hyväksyneetkään hänen tekoaan, waan sen sijaan, että olijiwat häntä mairailleet ja Kasperia ja hänen ijäänsä moittineet, torua mäkytti isä Sikkaa kelpolailia. Kun Sikkaa oli itkustaan wähan tyhnyt, sanoi hän äntkäämällä: „Kasperihan tekee wäärin, kun ei anna Annille puolia leikkikaluuista.“

„Mitä sitten? Sinä et saa puolustaa wäärää tefoasi puolellakaan sanalla. Jos kohtakin Kasperin oli wäärässä, ei sinulla kumminkaan ollut oikeutta mennä sitä omin käsin oikaisemaan“, sanoi Tikan isä pojalleen; mutta ei koskaan ole kukaan lapsi ahkerammasti ja hartaammasti istunut kirjansa ääressä, kuin Tikka sen päivän istui.

Lasten wiha ei ole pitkälinen, sillä se ei ole vielä muuttunut kostonpyynnöksi. Jo samana iltana tuon tapauksen jälkeen pyysivät Niemimäkelän lapset hartaasti isäänsä, että Lufulan Tikka saisi käydä heillä niinkuin ennenkin, sillä heille oli tullut Tikkaa itäwä, ja siihen lastensa pyyntöön suostuikin isä, sillä ehdolla, ett'eivät he enään särkiisi leikkikalujansa.

Niin rakentui taas entinen ystäwyys lasten välillä, ja jo huomenna tulivat Niemimäkelän lapset Lufulaan, jossa heitä otti hywästi vastaan sekä Tikka että hänen wanhempansa. Yhdestä suusta kokiwat Niemimäkelän lapset selittää, ett'ei heidän isänsä eikä äitinsä olleet enää Tikalle wihaiset, ja että he oliwat luwanneet Tikan käydä heillä niinkuin ennenkin. Lufulasja pidettiin Niemimäkelän lapsia hywänä: annettiin ruokaa ja juomaa ja saatettiin illalla, kun tuli jo hämärä, heidät kotiansa; ja jo huomenna oli Lufulan Tikka Niemimäkelässä yhtä hywänä wieraana kuin ennenkin.

Kerran taas oliwat kaikki lapset Niemimäkelässä, jossa he leikkiwät ja talosteliwat, mutta Kasperin wallitji leikkikalut nyt niinkuin ennenkin. Anni koetti wedota wanhempiensa oikeuden tuntoon; hän meni siis heidän luokseen ja walitti, että Kasperin wallitjee kaikki hänenkin leikkikalunsa, mutta isänsä ja äitinsä waan sanoiwat: „Anna Kasperin ne pitää, koska hänen näkyy niitä niin mielenensä tefewän; onhan niistä sinun toinen puoli, jos kohtaki Kasperin niitä wallitjee“, ja Tikan ja Annin oli taas, kuten ennenkin, tyytyminen paljaan leikkikalujen katselamiseen.

Kun asiat oliwat tuolla mälläkällään jonkun ajan olleet, tulivat taas Niemimäkelän lapset eräänä päivänä Lufulaan.

Zikka ja Anni ryhtyivät kirjoja lufemaan, mutta Kasperille käwi femmoinen ajanlulu ikäväksi, sentähden rupefi hän Annia tahtomaan kotiansa. Mutta Anni oli juuri wasta pääsfyt mielulifeksi tulleejen pikkufu tieteilemifeensä, sentafia ei hänen haluttanutkaan wielä lähteä pois. Koftokfi fifarensa tottelemattomuudefta uhkafi Kasperu repiä heidän, eli oikeammin Zikan kirjjan.

„Sitä et faa tehdä“, fanoi Zikka, ja warufu itfeänsä puolufuawaan afemaan; mutta Kasperu härifelu kumminkin kirjaa repimään. Zo fai Kasperu tilan, että pääfi hyökkäämään kirjajan käfifki ja fiinä kahakassa repeli kirjafu pari lehteä irti. Nyt tuli Kasperille muufakin työtä, ei waan kirjjan repimine; fiillä Zikan käwi tuo wäkiwalfainen työ niin wihakfi, että hän töytfäfi heti Kasperin päälle, ja waikka hän oli koku joukkoa nuorempi, wäänsi hän kumminkin Kasperin allensa jommoifentkin taifuelon peräftä, ja lönylytti häntä kelpo lailla; jotaonni kääntyi Zikalle eduullifemmafki sentähden, kun hän oli wahwempifaswuinen Kasperia, jos kohtafin nuorempi häntä.

Zuuri kun Zikka oli Kasperia paraaltansa muksimafsa, tuli Zikan ifä huoneefen ja fanoi hywin tiufafu: „Mitä Zumalan tähden te nyt teette?“

Pojat, kun näkiwät Zikan ifän, heittiwät heti taifuelonsa fiihen ja molemmat puhalfiwat itkuun.

„Tuo Zikka“ änkylti Kasperu.

„Kasperu repi minun kauniin kirjjan“, änkfäfi Zikka itkunfa wälifä.

„Wifa on finuffafi! Mikfi fiinä menit Kasperin päälle?“ fanoi Zikan ifä ja otti famaffa poikaansa kädeftä kiinni ja wei aitanujakkaa hänet kamariin.

„Mikfiikä Kasperu fitte repi minun kirjjan?“ fanoi Zikka puolufufekfensä itkuffa fuin.

„Sinä et faa puhua yhtäkään fanaa puolufufekfi; Kasperu teki fiinä kowin wäärin, kun hän repi kirjjan, mutta fiinä teit myös wäärin, kun menit Kasperin päälle; fiitä torat

sinulle. Kasperin saa pahasta työstään semmoisen rangaistuksen, ett'ei hänen täällä ollessaan saa enään koskaan ottaa firjoja käsillemme", sanoi Tikan isä.

Niemimäkelän lapset lähtivät kotiansa heti, kun olivat tyyntyneet, ja siellä Kasperin kertoi vanhemmilleen kaikki; mutta eivät he tuosta olleet juuri millänäkään, sillä he pitivät sitä hyvänä, kun Lufulan Matti torui omaa poikaansa, eikä toki koskenut Kasperiin. Mutta eivät he toruneet eiwätkä moittineet sanallakaan Kasperin käntöstä, waikka Anni selitti heille, että Kasperin repi ensin Tikan firjan!

Kun tuli huomina päivä, tuli Tikka isänsä luo, katsoi häntä rukoilewasti silmiin ja sanoi: „Ätkää, isäkulta minua enään toruko, minä kysyisin teiltä jotakin.“

„Puhu waan, lapseni! En minä sinua muulloin toru kuin ainoastaan silloin, kun pahaa teet.“

„Toruittepahana silloinkin minua, waikka Kasperin pahana teki.“

„Sinä teit myös pahasti, kun Kasperia nujuitit.“

„Minähän kostin waan wäärhyden.“

„Sitäpä juuri ei saa tehdäkään.“

„Eikö wäärhyttä sitten saakaan rangaista?“

„Ei.“

„Miks'ei?“

„Siks'ei kun Jumala sanoo: „Ätkäätkö kostako; minä tahdon kostaa, sanoo Herra“, ja taas toisessa paikassa sanoo Jumala: „Ätkäätkö pahana pahalla kostako, waan woita sinä paha hywällä.“

„Kostako Jumala sitten pahantyön, jos ei se itse kostaa, jolle se on tehty?“

„Wisimmästi, sillä Jumala ei walhettele.“

„Entäs sitten, jos sekin itse kostaisi, jolle wäärhyys on tehty?“

„Semmoinen itse-kostaja joutuisi itsekin Jumalan koston alaiseksi, sillä hän on kostonnut wastoin Jumalan kieltoa.“

„Kas niin! Johan äsken kuulin sen, ett'ei Jumala lupaa ihmisen itsensä kostaa; mutta miksikähän Jumala niin tahtoo?“

„Siksi että Jumala on ylpeitä vastaan, mutta nöyrille hän antaa armonsa. Ettö sinä muista, kun Jumala huoneentaulusjakin sanoo: „Nöyryyttäkää teitänne Jumalan wäkewän käden alla, että hän teitä ajallansa korottais?“

„Korottaako Jumala nöyrät?“

„Wisimmästi hän nöyrät korottaa ja pahat rankaisee.“

„No, sitten en minä enään koskaan kosta Kasperille, waikka hän tekisi kuinka paljon pahaa minulle ja Annille — woi, woi kun ei se repisi minun kirjojani!“ huudahti hän sitten itäänkuin ajatellen wieläkin, että jilloin ainakaan ei saattaisi olla kostamatta.

„Kuulithan jo, ett'ei Kasperin saa sinun kirjojasi enään nähdäkään, sitä wähemmän repiä, siitä selwästä syystä, kun Kasperin täällä ollessa ei oteta kirjoja käsilte ollenkaan.“

„Etkö Annikaan saa minun kansjani kirjoja lukea?“

„Kun Kasperin ei ole waan täällä, niin saatte Annin kansja lukea kirjoja waikka kuinka paljon.“

„Sitten on hywä, enkä minä ole enään Kasperille wihainen, enkä tahdo kosta hänelle, waikka kohtaki tekisi pahaa minulle“, huudahti Sirkka, kun ymmärryksensä oli selwennyt tuossa koston asiassa.

„Nyt sinä, lapseni, puhut oikein“, sanoi Sirkkan isä ja sulki poikansa syliinsä.

Kasperin ei haluttanut enään paljon oleskella Lufulasissa tuon tapauksen perästä, kun ei siellä ollut muuta hupia kuin itäwiä kirjoja, jotka eiwät häntä paljon huwittaneet, semminkin kun sekin ainoa hupi oli nyt poistettu, joka hänellä niistä oli, nimittäin niiden repiminen. Mutta sitä ahkeremmin käwi Anni Lufulasissa, sillä hän alkoi kaitisja luottaa Sirkkaan ja pitää häntä parempana kuin weljeänsä Kasperia; ja minkä Sirkka warttui ymmärryksensä, sen warttui Annikin.

Itjestäänhän on selvä asia, että noissa ihmiselämän aamun seikkailuisa lapset tulivat aina ijätkäämmiksi ja samalla kasvoivat ijommiksi, jota jälkeä heidän ymmärryksenjään wahwistui.

Kun Tikka oli kymmenennellä itäwuodellansa, luki hän eräänä päiwänä sanomalehtiä. Kun hän oli laannut luke-masta, tuli hän itsensä luo ja sanoi:

„Noissa sanomalehdissä on semmoisia sanoja ja lauseita, joita en minä ymmärrä: mitä merkitsee kansallisuus.“

„Mikä kansa on se, joka tässä Suomessa asuu?“

„Tietysti Suomen kansa.“

„Mikä kansallisuus on siis tällä Suomen kansalla?“

„Nyt ymmärrän: tietysti tällä kansalla on Suomen kansan kansallisuus.“

„Et sinä vielä oikein ymmärrä sanaa: kansallisuus, waikka luulet sen ymmärtäväsi. Otetaanpa vielä joku esimerkki: mikä kansa Ruotsissa asuu?“

„Ruotsin kansa.“

„Mikä on siis Ruotsin kansallisuus?“

„Ruotsalainen kansallisuus.“

„Sanopas nyt, mikä on kansallisuus?“

„Kun Suomessa on Suomen kansa, niin se on Suomen kansallisuus, ja kun Ruotsissa on Ruotsin kansa, niin se on Ruotsin kansallisuus.“

„Entö minä sitä jo sanonut, ett'et vielä käsitä, mikä kansallisuus on. Ei kansallisuus vielä siinä ole, jos Suomessa on Suomen ja Ruotsissa on Ruotsin kansa. Ei waltakuntien ja maakuntien rajat yhjistään tee kansallisuutta. Kansallisuudella on paljon hienompi, tunteellisempi ja suu-rempi merkitys kuin pelkät rajat“, selitti isä.

„Mikäs sitten kansallisuus on?“

„Kansallisuus ilmenee itsekunkin kansan kielessä, luonteessa, elämäntawoissa, waateparressa, tyhjärjestyksissä ja monessa muussa seikassa, ja nämät eroawaisuudet owat niin

suuret, että eri kansallisuudet voi aiwan helposti toijistanja eroittaa“, tuumaili isä.

„No mutta eiwätkö nuo eri kansallisuudet voi sulautua yhdeksi ainoaksi kokonaiseksi kansallisuudeksi?“ uteli poika.

„Eiwät, sillä eroavaisuus on liian suuri. Suomen kansakaan ei ole menettänyt kansallisuuttaan, waikka monta vuosijataa on asunut niin mahtawain kansain kuin ruotsalaisten ja wenäläisten keskellä“, koki isä selitellä.

„Mitä sitten pieniäkin kansoja pystysä pitää, kun eiwät ne sulaudu toisiin isompiin kansoihin?“ uteli poika yhä.

„Se on kansallishenki, joka heitä tufee ja pystysä pitää“, sanoi isä.

„Mitä on kansallishenki?“

„Kansallishenki taas ilmenee siinä, että jonkun kansan jokainen jäsen tuntee koko kansansa weljiksien ja isariksien ja taistelee kansansa oikeuksien puolesta; ainoastaan semmoinen tunto ja henki woipi kansoja eleillä pitää, niin ett'eiwät ne sorru toisten kansain painon alle ja niin joudu orjuuteen; semmoista henkeä ja käsitystä kutsutaan kansallishengeksi, jota paitsi ei yksikään kansa voi kansana pysyä. Siis se on: kansassa asuwa isänmaallinen kansallishenki.

„Sodillako nuot kansallistaistelut owat aina taisteltawat?“

„Monen kansan on täytynt hirmuisilla sodilla taistella kansallisuutensa puolesta, mutta pienet kansat eiwät kykene isojen kansojen kanssa rinnustelemaan; sentähden heidän taistelunsa käypi aiwan toijenlaiseksi kuin isojen kansojen, nimittäin henkiseksi taisteluksi. Siis pienten kansojen kansallisuus riippuu siitä, mihinkä määrään he tuntewat kansallisuutensa, mihinkä määrään kansa rakastaa isänmaatansa ja toinen toistanja, mihinkä määrään kufin tefee työtä kansansa ja isänmaansa hyväksi, mihinkä määrään kufin aineellisilla waroillansa edistää kansallisia pyrinnoitä; siihen määrään woipi pienten kansojen kansallisuustkin pysyä pystysä. Siis pienen kansan kansallisuus on sitä myöten turwattu,

kuinka itse kansa on siivistynyt ja kansallishengen elähdyt-
tämä, sillä taitamaton ihminen ei voi oikeuksiaan puolustaa.“

„Onko meidän Suomesjamme mitään kansallishenkä?“

„Onpa semmoista rakkaasja isänmaasjamme olemasja,
— Jumalan kiitos! — waikka se kyllä oli jo aiwan nukku-
maisillanja.“

„Onko pitänyt taistella sen kansallisuuden edestä, joka
meidän maasja nykyään on?“

„Paljon on taisteltu meidänkin maasja sen kansalli-
suuden eteen, joka meillä nykyään on. Wieraan wallan
rinnalla ja sen kunnian puolesta taistelivat esi-isämme kun-
nialla weristä taistelua ja kostuttivat sydänwerellänjä wie-
raita kenttiä ja tätä maata. Ja waikka ei se taistelu ollut
mikään wasinainen kansallinen taistelu, niin esi-isämme ha-
waittiin niin urhokkaiksi, että, leikin loputtua, Europan suu-
rin hallitsija lausui voitetuille wastustajilleen: „Suomen
kansa on korotettava kansojen joukkoon.“ Esi-isämme
taistelun hedelmänä on siis meillä nyt se waltiollinen asema,
mikä meillä on. — Paljo on myös taisteltu, wiimeisinä
vuosikymmeninä, kansallisuutemme eteen henkiseläkin alalla,
joka todellakin on ollut wasinaista kansallistaistelua.

„Ketä vastaan meidän on pitänyt sillä alalla tais-
tella, sillä selwän selwä asiahan on, että olemme Suomalaisia?“

„Sinä et ole lufenut historiaa, etkä siis wielä käsitä
niitä asioita. Monta vuosisataa oli maamme yhdistettynä
Ruotjiin. Koko sen ajan oli maasjamme ruotsalaiset wirka-
miehet ja wirkakunnat, ruotsalaiset oikeustot ja koulut; kan-
san kiehellä ei ollut mitään oikeutta, eikä kansa niinmuodoin
saanut nauttia niitä etuja, joita maamme ruotsalaiset saivat.
Siis kansalla ei ollut kielenjä suhteen oikeutta päästä wal-
tion wirkoihin eikä omiin kustantamiinsa koululaitoksiin, saa-
maan niisjä korkeampaa siivistystä. Niin ne owat asiat
enimmäksi osaksi nytkin, waan paljon on kumminkin henki-
sellä taistelulla saatu asioita paranemaan kansallisuutemme
hywäksi, mutta paljon — sanomattoman paljon on wielä

taisteltawa, ennenkuin kansallisuuden asiat maassamme owat tafapainossa. Mehän ne owat meidän suomalaisen kansallisuutemme wastustajia, nuot oman maamme Ruotsalaiset, jotka kokewat lujasti kiinni pitää Ruotsin kielen oikeuksistaan tässä maassa, että he yksin saisiwat edespäinkin hallussaan pitää maan wirat ja nauttia niistä tulewat palkkaedut, ja että he yksin saisiwat nauttia sen korkeamman opetuksen, jota maan koululaitokset woiwat tarjota, ja sen he tekewät sentähden, että suomalaiset pyysijiwät waan työjuhtina ja heille nöyrinä palvelijoina! Mutta yhä enemmän heltii heidän pestinsä, josta he kokewat kynsin hampain kiinni pitää; yhä liukkaammaksi tulee heidän jalansijansa, sillä heidän perustuksensa alkaa huljua, ja yhä enemmän alkaa suomalainen kansallisuus woittaa alaa, mutta se on kansallishengen taistelun woittoa. En minä saa sitä sinulle selitetyksi, niinkuin usea kansalainen sen tuntee. Mutta sinä alat olla jo siinä iässä, että voit ruweta asioita ymmärtämään. Lue historiaa, että jo nuorena oppisit tuntemaan asiain menon; semminkin kehoitan sinua tarkoin lukemaan: „Nuijasota, sen syyt ja tapaukset“, „Oppikirja Suomen historiaan“, „Kuwaelmia 1808—1809 vuoden sodasta“, ja sangen walasewia owat myös „Wänrikki Stoolin tarinat“. Näin puheli Lufulan Matti utelewalle pojallensa.

„Nyt minä ymmärrän täydelleen nuo sanomalehtienkin kiistat „Jwekomaanein“ ja fennomaanein“ wälillä! Minä tahdon taistella suomalaisen kansallisuuden puolesta, niin paljon kuin Jumala minulle woimia antaa!“ huudahti Siffa innostuksissaan, saatuaansa jonkunlaisen käsityksen tuosta hänelle hämärästä kansallisuudesta.

„Kyllähän sinä nyt luulet hywintin käsittäwäsi niitä asioita; mutta kun sinä enemmän tulet käsittämään, huomaa, ett'et ole käsittänyt asioita tojioloissa juuri paljon ollenkaan“, sanoi isänsä naurahtaen.

Tämän keskustelun perästä painui Siffa sywemmälle isänsä kirjastoon. Ja jota enemmän hän luki ja tutki kirjoja,

sitä selwemmäksi käwi hänelle ijänsä lausuma totuus, ett'ei hän ymmärrä vielä juuri paljon mitään. Historia tuli nyt Sirkalle rakkaimmaksi ajattelemisen esineeksi; sitä luki ja tutki hän ja siitä rupeji pojalle koittamaan uusi walo. Siitä näki hän kansojen taistelut, niidet woitot ja tappiot; näki ja ymmärji kansojen muodostumiset kansoiksi, niiden ruumiilliset, henkiset ja aineelliset ponnistukset wapautensa, kansallisuutensa ja oikeuksjensa puolustamiseksi; siitä näki hän kansansa taistelut ja kärsimiset, näki sen sorron, jota kansa oli vuosijatoja saanut kantaa, ja siitä hetkestä tuli kärsiwä Suomen kansa Sirkalle rakkaaksi. Jumaloimisen tapaisella kunnioittamisella kunnioitti hän suuria kansalaisiaan, jotka työllä ja wäellä olivat auttaneet ja vieläkin auttoivat oikeuksiinsa sorrettua ja kärsiwää kansaansa; heidän nimensä painuivat sywälle pojan mieleen, ja niin alkoi hänelle koittaa uusi aika.

Sirkka oli jo siinä ijässä, että hän teki keweämpiä töitä ja muita pikkuaasioita, mutta kun hänellä oli waan pikkusenkaan loma-aikaa, käytti hän sen aina lukemiseen; warsinkin pyhinä jälkeen puolenpäiwän istui hän kirjain ääressä. Jos hänelle sattui jolloinkin eteen tulemaan semmoinen kohta lukiessaan, jota ei käsittänyt, meni hän vielä nytkin ijältänsä neuwoa kysymään, jolloin isä koki woimiansa mukaan hänelle selityksiä antaa, niinkuin ennenkin.

Tämä aika se oli, jolloin Sirkka alkoi opetella kirjoittamaan. Sen parempaa opettajaa ei hänellä siihen ollut kuin kumminsa, Jänkkälän isäntä; sillä mitään koululaitosta ei kylässä vielä ollut. Jänkkälän isäntä olikin wirkaansa kyllä kelwollinen, sillä hänellä oli kaunis käsiala ja hän kykeni opettamaan oikekirjoituksenkin mukaan puhtaasti kirjoittamaan. Opetus käwi siten, että Sirkka laittoi kirjoituswihkot, joiden kanssa hän käwi Jänkkälässä, kummillansa niihin kirjoittamassa mallikirjaimia ja kirjoituksia ja sittemmin oikeajuttamassa itseltänsä niihin tulleita kieli- ja kirjoituswirheitä. Niin tuli Sirkasta ennen vuoden kuluttua wälttäwä kirjoitusmies.

Niinkuin ennestään jo tiedämme, oli Niemimäkelän isännällä toisenlainen järjestelmä lastensa kasvatuksesja; mutta tuostakin mielestänsä niin oivallisesta kaavastaan piti hän niin vähän lufua, ett'ei ottanut edes siitäkään selwää, lue- taanko Lufulasja wai ei noita hänen luullaksensa niin turhia lorufirjoja Annin siellä ollesja; sentähden sai Anni wapaasti edelleentfin käydä Lufulasja, ja ennenkuin Annin wanhemmat osajiwat aawistaakaan, oli hänkin wälttäwä firjoittaja; mutta jos Niemimäkelän wanhemmat olisiwat täydessä walossa kä- sittäneet, minkätähden Anni niin usein käwi Lufulasja, olisi kaiteti hänen siellä käyntinsä pysähtynyt.

Kaikki, mitä Zikka edistyi opisja ja ymmärryksesjä, omi Annifin itjellensä; sillä Zikka oli laillaan hänen opettajansa. Lasten kuwafirjat, leikkikalut ja muut lapsuuden askareet eiwät enään tyhdyttäneet Zikkaa ja Annia, sillä ne oliwat tehneet heisjä jo tehtäwänsä; nyt oli heisjä ymmärrys karttunut; tarwittiin siis wäkewämpää hengen rawintoa, jota ei heiltä toki puuttunutkaan, sillä Lufulan firjastosja ja sanomaleh- disjä oli kyllä, mitä he ensi aluksi tarwitsiwat. Sekä yleistä että isänmaan historiaa luettiin ja tutkittiin ja heille molem- mille rupefi kangastamaan isänmaa ja sen kansja sortoa kä- siwänä, mutta rakkaana. Wänriffi Stoolin Tarinat wahwis- tiwat paljon heidän isänmaan-rakkauttansa, sillä niiden awulla tuliwat he tuntemaan ja näkemään kansjan,

— „mi kunnian
Edestä kaitfi koitti,
Nälisjään, palellesjahan
Kuitenki mielä woitti.“

Anni ihastui noihin Wänriffi Stoolin tarinoihin niin, että hän aiwan pian oppi ulkoa selwästi ja tunnoffaasti lau- sumaan „Pilwen weikon“, „Torpan tytön“ ja „Kuolewan soturin“, jotka häntä parahiten miellyttiwät, luultawasti sentähden että niisjä puhuttiin tytöistäkin.

Kerran, kun Zikka luki Annin kansja, pyrskähti Zikka nyt'äkkiä niin hartaasti nauramaan, että wedet tuliwat silmiin.

Kun ijänsä ja Anni sen kuuliwat, rupešiwat he tiedustelemaan syhtä äffinäiseen nauruun, sillä he hywin käsittiwät, että jotakin erinomaista oli Ziffa mielestänjä taas löytänyt. Hänelle oli sattunut eteen Urwidsonin lause: „Ruotsalaisia emme ole, Wenäläisiksi emme woi tulla, olkaamme siis Suomalaisia.“ Se lause oli pojan mielestä selwän selwä ja niin totuuteen perustuwa, että se sai hänet nauramaan!

„Selwähän se asia on, eipä siinä luuliji olewan kenelläkään mitään sanomista, waikka sitä he kyllä tekewät, mutta sen sanon, että heidän vastaan-sanomisensa on wäärällä perustuksella; sen täytyy oieta!“ niin huudahti Ziffa innoisjaan wiimein.

Niin he kaswoiwat ijässä, opisja ja ymmärryksesjä aina isommiksi, wiljellen ahkerasti, tilaisuutta myöten, kaikkea sekä hengellistä että maallista kirjallisuutta, jossa löytywät elämänohjeet he käyttiwät henkisen elämänsä waurastumiseksi, ja niin alkoiwat he tulla lähemmäksi sitä aikaa, jolloin heidän tuli ruweta ajattelemaan kasteensa liiton uudistamista ja jolloin kainous täydellä syhllä pakoitti heitä harwemmin olemaan toistensa parissa.

Waikka ei se kuuluisi oikeastaan tähän, täytyy kuitenkin mainita, minkälaisiksi Kasperin elämä tällä aikakaudella muodostui, koska olemme kertomuksessamme häntä usein muistelleet, waikka tämän luwun nimi osoittaa, että tässä olisi pitänyt kertoa waan „torpan pojasta ja talon tytöstä.“

No niin! Kun Kasperin oli kerran luokkaunut pois sisarensa ja Lukulain Ziffan parista, rupeši hän hakemaan huwitustansa toisilta aloilta ja niistä löysikin, mitä halusi.

Kasperin rupeši juoksemaan kylisjä pyhät ja aret niin uskosti, ett'ei hän käynyt kotonansa muulloin kuin syömässä, eikä säännöllisesti silloinkaan, mutta öitä ei hän toki vielä ollut poisja fotoansa. Wanhempansa eiwät kuitenkaan kertaakaan kieltäneet eiwätkä nuhdelleet poikaansa tuosta wallattomasta kylän kulkemisesta; kenties he oliwattin waan hywil-

länjä, kun Kaspero alotti niin loistawasti niin paljon opetawaisen „maailman rannan“ koulussa käynnin — kenties?

Kun Kaspero sai niin esteettömästi täyttää nuoruuden himojansa, tuli hänestä liian warhain „aikamies“; sillä ennen rippikoulun ikäänsä oli hänellä jo kallishintainen laffarikello loistawine perineen laffarissa, kiiltävät anturakengät jaloissa, tehtaan hienosta werasta waatteet päällä ja hopeahelainen merenwaha-piippu hampaisa, ja kaikki ihmiset näkiwät, että Kaspero on rikkaan miehen poika. Laweassa maailman rannan koulussa oppi Kaspero jo warhain kaikkea, mitä siellä oli oppimista. Hän nakkeli usein rikki huoneiden akkunain lasoja, nakkeli kiwillä kuoliaaksi muiden kanoja ja kukoja, katkoi lammasten jalvoja j. n. e. — Kyläläiset eiwät useinkaan sanoneet noita Kasperin wallattomuuksia hänen isällensä, wälttääksensä rikkaan ja mahtawan miehen wihoja. Mutta kun Kaspero eräänä päiwänä sattui kiwellä nakkamaan kuoliaaksi Jäykkälän ison oinaan, meni Jäykkälän isäntä heti Niemimäkelään ja ilmoitti siellä Kasperin isälle, mitä Kaspero oli tehnyt.

„Se on sattunut tapahumaan Kasperilta wahingossa; mitä te oinaastanne waaditte? minä maksan“, sanoi isäntä.

„Jospa se olisiikin ollut wahinko eli sattumus, niin se olisi kylä anteeksi annettava, mutta minä olen aikoja sitten hawainnut, että Kaspero tekee sitä ehdoin tahdostaan, sillä hän on nakkellut paljon rikki talojen akkunalaseja, tappanut kanoja ja kukoja, katkonut lammasten jalvoja j. n. e.; enkä minä ole tullut teille saamaan maksua tapetusta lampaastani, waan sanomaan teille, että otatte waarin poikanne kaswatuksesta aikanaan, sillä jos hän saa tuota menoansa pitkittää, hänelle saattaa tulla hywin huono perintö“, sanoi Jäykkälän isäntä.

„Mä sinä tule koko kylän puolesta kantamaan Kasperin päälle; ota lampaastasi niin paljon kuin tahdot, minun lapa tuota on millä maksaisin ja sillä hywä; minä luulen lapsilleni woiwani heittää kyläksi perintöä, katso sinä waan, mitä sinulla on jättää perillisillesi“, sanoi Niemimäkelän

isäntä niin vihastuneena Jäykkälän isännän suorasta puheesta, että hän unohutti jo säädyllisyyden rajatkin, kutsuen Jäykkälän isäntää ehtimiseen sinuksi!

„Mina te luotatte rikkauteenne ja ylpeillette siitä joka tilasja, silloinkin kun teidän parastanne katsotaan! Mutta rikkaus katoa ja ainoastaan totuus pysyy“, sanoi Jäykkälän isäntä.

„Kyllä minä itse pidän huolen lapsistani, ei sinun tarvitse sekaantua siihen.“

„Mitäpä hänen näyttää; minä olen sanonut asian, joka on painanut tuntoani; nyt on tuntoni puhdas, tehkää kuin tahdotte“, sanoi Jäykkälän isäntä ja lähti pois.

Näin sai Kasperin mieliwaltaisesti kasvaa kaikissa valittomuuksissa, eikä häntä kotona koskaan warattu siitä! Sentehden rupeji Kasperille karttumaan muitakin noita „maailman rannan“ hyviä opetuksia. Hän alkoi jo kussailematta juoda olutlasinsa ja oli hywin riitaisa toisten kylän poikien kanssa, joten usein syntyi tappelun kahauksia; sillä toisetkaan eiwät aina jaksaneet kärsiä Kasperin ilkiwaltaisuuksia eikä hänen rikkautensa kerskauksia, joka hänellä oli aina suussa; kun hänelle waan joku wastahakoiisuus tuli, silloin oli hänellä tapana sanoa: „mitä te kerjäläiset puhutte?“

Wähitellen warttui Kasperin „maailman rannan“ oppikouluksa niin, että hänellä, rippikoulun ikään tultuansa, oli laffarisjaan — kortit ja että hän oli jo öitäkin poisja fotoansa!

Semmoinen oli Kasperin kaswatus!

III. Nuorukainen ja neifi.

Niemimäkelän lapset ja Lukulan Ziffa olivat jo siinä iässä, että he menivät kaikki yht'aikaa rippikouluun, sillä Rasperikaan ei ollut vielä ollut rippikoulusja, vaikka hän oli Ziffaa ja Annia vanhempi. Hengen voimalla kofi kirkkoherra nuorukaisille opettaa jumalallisia totuuksia, jotka yksinänjä voivat ihmistä lohduttaa ja tukea hänen viimeisellä hetkellänsä. Usko ja luottamus yhteen näkymättömään kaikkivaltiaasen olentoon, joka johtaa ihmisen vaiheet, joka voittaa kaikki taiwaat ja maat, usko ihmisen omasta ijanikkijesta hengellisestä olennosta, joka ei ole turhaan luotu, — tämä usko, tämä tunto on olewa lohduttawa ja sowittawa enkeli, joka kuolinwuoteella kuiskuttaa ihmiselle luottamusta ja toiwoa tulewasta elämästä, joka toisella puolen hautaa alkua korkeammasja määräsä, kuin mitä tässä puuttuwaisessa maailmasja woipi olla tarjona.

Niitä totuuksia opetti, niitä tyrkytti kirkkoherra lapsille; toiset nuorukaiset niitä hartaasti kuuntelivat, toiset eiwät niistä näyttäneet pitävän mitään lukua, nukkuiwat waan, ja kun kirkkoherra sattui silmänjä luomaan toisalle, tekiwät he pikku kompeitaan; niin wähän huoliwat he kirkkoherran woimallisista opetuksista!

Raspero oli lakkariinsa warustanut erään paljetten awulla tirstuwan lasten leikkikalun, jota hän aina silloin, kun kirkkoherra sattui waiti olemaan, puristi lakkarisjaan, joten syntyi

Jemmoinen tirste kuin kaukaa kuuluwan, hywin pienen raffi-
foiran tirstuminen.

„Mitä se on, joka tekee häiriötä? pantaa jukkelaan se
pois!“ sanoi kirkkoherra.

Raikki nuorukaiset oliwat waiti.

Kun kirkkoherra oli hetken tointansa jatkanut heidän
fanssansa, kuului taas pari tirstausta!

„Se on Niemimäkelän Kasper, joka tekee ilkeyttä; astu
tänne jukkelaan!“ sanoi kirkkoherra, sillä hän oli ottanut tar-
kan waarin, kuka se oli, joka ilkeyttä harjoitti.

„Ei suinkaan minulla ole mitään“, sanoi Kasper, ja
yritytti salaa antamaan tirstutus-konettansa wieresjään istu-
walle pojalle, joka ottikin sen vastaan ja toi julkisesti kirkko-
herralta; kirkkoherra otti vastaan Kasperin tirstutus-koneen
ja muserti sen rikki.

„Jos minä toisen kerran tapaan sinut wilpistelemästä,
niin sinä saat paikalla marssia koulusta pois!“ sanoi kirkko-
herra Kasperille.

Niin kului se päivä rauhassa, eikä kukaan tehnyt mi-
tään ilkeyttä. Mutta Kasperille alkoi jo huomenna käydä
ikäwäksi ihmisittain olo. Kun ei hänellä ollut enään tirstu-
tus-konetta, jolla olisi woinut ilkeyttään harjoittaa, mietti hän
toisia keinoja sen aikaansaamiseksi. Hän repi papereita irti
wirjikirjastaan ja katekismuksesta, tukki ne suuhunsa ja pu-
reskeli ne kowiksi ja mäviksi myttyröiksi, joilla hän, kirkko-
herranilmien wälttyessä, paiskeli toisia poikia toiselle puolen
huonetta. Sattuipa niin, että eräs jemmoinen Kasperin heit-
tämä ijo kuula lensi toisen pojan silmään! Kuula otti tuo-
hon hellään ruumiin-osaan niin kowasti, että poika oli kaatua
selällensä ja hän päästi kauhean itkun. Kirkkoherra näki, että
tuo wamma tuli siitä, että joku nakkasi poikaa silmään, waan
ei huomannut, kuka sen teki; sentähden kysyi hän kiwaasti:
„Kuka sen teki?“

„En suinkaan minä ole nakannut“, ehätti Kasper sano-
maan, mutta silloin nousiwat kaikki koululapset ylös ja sano-
-

wat, että Kasperin nakkasi ja että hän on repinyt lehtiä kirjoistaan ja suussaan niistä purestellut kuulia, joilla hän on jo ennenkin muita pysynyt.

„Enkö minä jo eilen sinulle sanonut, että sinun pitää olla siivolla? Sinä et ole totellut sitä! Jos sinä saat olla enemmän aikaa koulussa, niin sinä turmelet toisetkin, sentähden mene heti tiehesi täältä ja opettele tulemaan rippikouluun asti parempia tapoja“, sanoi kirkkoherra Kasperille.

Sammasta purren ja nurkkia kopsien lähti Kasperin koulusta pois ja meni suoraan kotiansa, jossa hän itkuin kertoi isälleen, kuinka kirkkoherra oli hänet ajanut koulusta pois siitä pienestä syystä, kun oli paperisipaleella nakannut toista poikaa.

„Sinun päälleesi näkyy kaikilla olewan aita matalin, mutta älä ole milläkään: oletpa sinä rikas, mitä muut owat sinun rinnallasi, waikkapa olisivat minkäinlaisia luku- ja laulumiehiä; kyllä kirkkoherrakin sen vielä anneisjaan tuntee“, lohdutteli ja uhaeli wäärällä tawalla lastansa kaswattawa isä!

Sikka ja Anni oliwat parhaimmat sen wuotijista koululapsista sekä lukunsa että ymmärryksensä puolesta, eikä Anni enään tarwinnut rippikoulussa edustajaa, niinkuin ensimmäisillä lukukintereillä; sillä hän tiesi nyt jo Jumalastakin, waikk'ei hänelle kotona siitä puhuttu, mutta sitä enemmän Lufulassa.

Kun kirkkoherra rippikoulun loputtua luetteli, kutka pääsivät ensikerran kasteensa liittoon uudistamaan, kutka ei, antoi hän Sikalle ja Annille kauniisti niidotut uudet testamentit, palkinnoiksi heidän hywästä luwustansa ja ymmärryksensä. Kun oli tultu selwille, kutka „pääsivät“, kutka ei, lähtiwät „hyljättyt“ hyppien, kirjojansa lyöden ja seiniä kopsien, suurella jyräkällä pois, jota vastaan „päästetyt“ seisoiwat niin hiljaisina ja nöyrinä, ikäänkuin he olisivat olleet aiwan eri ihmisrotua kuin nuot hyljättyt; mutta oliko nöyryys todellista sydämen nöyryyttä heissä kaikissa, wai oliko se waan siitä tullutta, että tunsiwat itsensä paremmiksi kuin nuot jotka hyljättiin, — sen jätän lukijan mietittäwäksi. — Semmoisia ne koululapset oliwat.

Kun Anni tuli kotiansa, lahjaksi saatu uusi-testamentti muassaan, oli hänen isänsä unhoittamaisillansa tylyhtensä kirkkoherralle Kasperin tähden, kun Anni oli niin loistawasti läpi mennyt, että oli saanut lahjan niinkuin Lukulun Sikkafin. Mutta pian sai hän takaisin entiset mielipiteensä ja hän rupeesi pitämään Annin koulu=onnea omana ansionaan, sillä hän julkisesti lausui sen ilmi, kun sanoi: „Olipa tuo Anni yhtähyvä koulusja kuin Lukulun Sikkafi, waikk'ei hänelle ole luetettu yhtään lorukirjoja!“

Kun tuli se päivä, jolloin lapset Herran pöydän edessä uudistivat fasteensa liiton, pukuivat kyläläiset itsensä pyhäwaatteisiinsa ja riensivät kirkolle; erittäinkin oliwat ne wanhemmat siellä, joiden lapset enji kerran astuiwat armo=pöydän luo. Ihmiset seisoiwat kirkko=aidan ympärillä puhtaisja pyhäwaatteisjansa, useat paitahijajillaan, sillä nyt oli Suomen ihanin ja lämpimin vuoden=aika. Kun he siinä hiljajensa puheliwat päivän merkityksestä, alkoiwat kirkon kellot heleästi soida, kutsuen ihmisiä koolle Herran huoneesen, ja samassa asteli pitkin tietä seurakunnan luffari, suuri awain kädesjä ja kirjoja kainalosja. Kun luffari tuli wäkijoukon tykö, sanoi hän heille kohteliaasti hyvän huomenen ja likimäisille tarjosi hän nuuskaa ijosta nuuskatousjastaan. Sitte asteli hän juhlallisen näköisenä kirkon portaita kohden, jotka oliwat niin täynnä wäkeä, päivän merkityksen tähden, ett'ei luffari ollut saada owea auki. Kun hän viimeinkin sai sen aikaan, pasahiti kirkko yht'äkkiä wäkeä täyteen, sillä jokainen tahtoi nyt parhaalle paikalle, kuullaksensa paremmin kirkkoherran tämänpäiwäistä puhetta. Wanhoja köyryselkä=waareja ja mummoja nähtiin silloin rientävän, sauwa kädesjä, kirkkoon, joita aina joku pieni poika tai tyttö ohjasi toijesta kädestä penkkiinjä.

Kun wäki oli saanut itsensä sijoitelluksi penkkeihin, alkoi „papin kello“ soida, ja kappaleen ajan päästä tuli kirkkoherra kirkkoon, rippilapset peräsjä; kirkkoherra meni sakastiin ja lapset sijoittuiwat kuoria lähimmäisiin penkkeihin. Kappaleen

ajan päästä tuli luffari sakastista penkkiinjä, silmälasit päässä, awasi suuren wirsikirjansa ha'at, pani numerot taululle ja alkoi wirren: „Tule, Pyhä Henki Luoja“, johon seurakunta ja rippilapset ottivat osaa, ja pian oli kirkko täynnä heleää ja sointuisaa ääntä, jonka seurakunta sydämestään päästi, weisatessaan mieltä ylentävää wirttä; viimeisen wärssyn ajalla meniwät lapset kuoriin alttarin ympärille.

Zuhllallinen oli se hetki. Tuosja seisowat lapset, joita maailman pahentawaiset myrskyt eiwät ole vielä turmelleet; siinä seisowat he wannoahtensa ikuista rakkautta ihmiskunnan suurimmalle hywäntekijälle, Wapahtajalle; siinä aikoivat he tunnustaa kuolemaansa asti sitä uskoa, jota heille on opetettu ja jota kristillinen seurakunta kaikessa maailmassa tunnustaa, ja tehdä sitä tunnustustaan niin, että se saattaa antaa heille ianjatkijien rauhan; siinä aikowat he luopua pois pahuudesta ja ruweta palwelemaan eläwää Jumalaa hengessä ja totuudessa. He owat tähän asti olleet wanhempiensa hoidon ja silmäin alla, nyt joutuwat he paremmin omaan waraansa; lapsuuden aika on loppunut, ja nuoruuden ikä alkaa. Jaksawatko he lupauksensa ja walanja täyttää? Woiwatko he wastustaa maailman wiettelewiä, nielewiä ja onnettomaksi saattawia hyrskyjä? Ne oliwat kysymyksiä, jotka monen wanhemman sydämestä sillä hetkellä puhkesiwat.

Kirkkoherra, joka myös oli wiime wärssyn ajalla tullut alttarille, rupeji sydäntä-liikuttawasti puhumaan, kuinka nämätkin lapset tässä owat kerran kalliisti ostetut Jumalan Pojan kalliilla werellä, kuinka he kerran owat jo otetut ja saatetut Jumalan lapsiksi Pyhän kasteen kautta, mutta kuinka he owat jo langenneet pois siitä kasteenliiton armosta, josta Jumala kerran on heidät osalliseksi tehnyt, jonkatähden heidän on tarwis uudistaa liittonsa Jumalan kansa ja nöyrällä, катуwaisella sydämellä rukoilla Häneltä syntein anteeksi saamista, Hänen Poikansa ansion tähden. Laweassa, mutta pystywässä puheessa painoi kirkkoherra sydämelle sitä, kuinka nämät lapset lähtewät nyt awaraan maailmaan, jossa he owat

niinkuin pījara meressä, maailman pauhaavien myrskyjen seasja, jossa on monta vaaraa, monta wiettelystä, jotka saattawat pian turmella heikon taimen, jos ei se ole hywin istutettu ja hoidettu. Jos eiwät wanhemmat ole hywää siementä kylwäneet ihmis sydämen kewäiseen peltoon, jos ei heitä ole kaswatettu kirituksessa ja Herran nuhteessa ja jos wanhemmat eiwät ole walwoneet heidän elämänsä aamua, niin että he owat woineet kaswaa Herran Jesuksen Kristuksen tuntemisessa; silloin hänellä oli syntä peljätä, että moni näistäkin lapsista lankeaa uhriksi vanhempinsa kelwottomalle kaswatukselle, uupuu, wäsyhy maailman wiettelewälle, wäsyttäwälle ja humisewalle tielle, saawuttamatta rauhan satamaa, jonka Jumala on kaitille niille suonut, jotka uskossa loppuun asti wahwana pysywät. Hän rukoili hartaasti Jumalaa, että Hän antaisi näille lapsille woimaa sotimaan maailmaa ja sielun wihollista vastaan, ja kaittia niitä waaroja vastaan, joita he tuottawat ja aikaan saawat. Hän rukoili woimaa ja siunausta niille opetuksille ja neuwoille, joita hän, heikko ase, on kokenut heidän nuoriin sydämiinsä painaa, niin että ne tulisiwat heille ajalliseksi siunaukseksi ja ijankaikkiseksi autuudeksi. Monen silmät wertyiwät silloin ja monen wanhemman sydän nytyi kirkkoherran hartaasen rukoukseen.

Nyt astui kirkkoherra alttarilta alas ja rupeşi kyselemään lapsilta heidän kristinopin ymmärrystänsä. Seleällä lapsen äänellä tekiwät he seurakunnan edessä tiliä uskosta, jota he koko elämänsä ajan aikoiwat tunnustaa, ja kun kirkkoherra taas oli mennyt alttarille, lupasiwat lapset ikuista uskollisuutta rakkaalle Wapahtajallensa. Monen seurakuntalaisen silmä ei liene ollut kuiwa; niin liikuttawa oli se hetki.

Sitten muistutti kirkkoherra lapsia, kuinka eläwä Jumala oli kuullut heidän lupauksensa, ja rukoili wielä Jumalalta woimaa lapsille, wahwana wastustamaan wihollisiansa; sen jälkeen laskeusiwat lapset polwillensa alttarin ympärille ja kirkkoherra piti heille rippisaarnan ja julisti katuwaiksille synnin päästön.

Moni sydän tuli kirkossa liikutetuksi, ja warmä on, että moni lapsi aikoi toden-teolla ruweta elämään uutta elämää — mutta, mutta, kuinka moni heistä lienee tuon lupauksen pitänyt, sen jätän päättämättä. —

Sihän minulta olisi kenties tullut mainitukseksiaan noiden lasten ensikertaa käymisestä Herran ehtoollisella, jos eiwät Sirkka ja Anni olisi olleet siellä. He oliwat sielläkin ensimmäiset antamaan selwiä wastauksia kysymyksille ja kotiansa palates-jaan oliwat he niitä, jotka alkoiwat, sydämensä pohjasta, wastaistenkin elämänsä käyttää niin, että se tulisi Jumalalle ja ihmisille kunniaksi.

Riemimäkelänkin ijäntä oli kirkossa ja hän olisi ollut muuten hywin tyytywäinen, mutta se hänen kunniaansa kowin rapasi, kun kirkkoherra hylkäsi Kasperin niin pienen rikoksen kuin paperisrukaleen nafkaamisen tähden, ja hän piti paljon enemmän lukua Kasperin pääsemättömyydestä kuin Annin pääsemisestä!

Niin kului joku wuosi ja Sirkasta oli tullut nuorukainen ja Annista neiti. Uusi aikakausi, uudet askareet ja toimet oliwat au'enneet heidän eteensä. Siinä seisoiwat he vastaanottamassa, tullee wielä mitä tulleekin. Maailman hyrskysten turmelewat wihurit alkoiwat tuntua heidän ympärillänsä; mutta se siemen, joka oli kylwetty heidän sydämiinsä pienestä pitäen, warjeli heitä sortumasta niiden yliwoiman alle.

Liikutuksesta tuskin woi ajatellakaan aikaa, jolloin lapsuus on loppunut ja nuoruus alkaa. Tywenen wirran kaltaisena riensiwät lapsuuden hetket wiattomissa leikeissä ja suruttomissa askareissa maailman myrskysten aaltoawaa merta kohden. Elämän kowuus, sen mustat murheet ja rauhattomuus oliwat lapsuuden ijällä tuntemattomat wieraat. Kaikki lapsen ympärillä hengitti waan rauhaa, iloa ja onnellisuutta. Näin kului lapsuus ja lapsesta kypsi nuorukainen. Usken heikko ja horjuwa taimi seisoo nyt kukoistawana kukkasena elämän lawealla tantereella. Kaikki nyt on muuttunut; kaikki ne luonnolliset siteet, jotka yhdistiwät lapsen maailman kanssa,

owat nyt katkenneet. Pelolla ja wawistujella aawistaa jo nuorukainen sotaa, jonka tulewaisuus kantaa powessansa; kohta tuo synkkä esirippu putoaa, ja maailman ankarat myrskyt alkawat riehua ja ahdistaa häntä joka haaralta. Lapsuuden rauha ja lepo on kadonnut nuorukaisen sielusta, ja lewottomuus, luonnolliset himot ja halut leimuawat liekinä hänen powessansa. Lapsuuden asfareet eiwät enään tyhdytä, miehuuden wakawuus ei kelpaa; mistä siis on apu etsittäwä? Ainoana wakawana turwana owat lapsuuden ijällä juurrutetut opetuksijat, jotka, jos hywät ja wahvasti perustetut, yksinänsä woiwat nuorukaisen warjella lankeamasta wihollisensa uhriksi.

Ei mikään aikakausi ole niin täynnä ylewiä ajatuksia ja jaloja töitä kuin nuoruuden ikä: Milloin on isänmaanrakkaus lämpimämpi, milloin ystäwyys rehellisempi, milloin palaa rakkaus firrkaammin, kuin turmelemattoman nuorukaisen ja siewän tytön powessa?

Näin oli Sifastakin kaswanut nuorukainen, mutta hän katsoi uhkaawaa tulewaisuutta rohkeasti silmiin ja koki saada toteumaan nuoruuden unelmiansa, joita niin runsaasti pyöri hänen mielikuwitujissaan. Hän oli niin innostunut ja saanut niin suuren luottamuksen itseensä, että luuli maailman wälttämättömästi tarwitsewan hänen apuansa ja että sen meno oli muka mennyt wäärin päin tähän asti.

Näissä nuoruuden mielikuwitujissa kaswoiwat Siffa ja Anni aina warttuneemmiksi nuorukaisiksi. He oliwat nyt harwemmin toistensa parisja kuin lapsuuden aikana, mutta toki he sentähden oliwat joskus yksisjä toisten nuorukaisten seurassa. Kun kainous esti Annin käymästä Lukulasja kirjjoja lukemassa, otti hän Sifalta kirjjoja lainaan ja luki niitä lomahetkinä kotonansa salaa, ja kätki lukemasta päästyänjä kirjansa huolellisesti, ett'ei hänen isänjä niitä näkisi, ja niin hän koki rawita kaipaawaa henkeänjä, johon lapsuudessa oli kipinä pudotettu, ikään kuin sattumalta, tuolla lapsuuden ystävän kodissa.

Annista kasvoi ja warttui kaunis, rotewa neiti ja hänen sydämensä puhtaus ja siweä ulkonainen käytöksensä oliwat jokaiselle tutut; sentähden hänen maineensa kasvoi päiwä päiwältä. Kun siihen vielä lisätki tuli, että hänen tiedettiin saawan mahdottomat perinnöt, niin tuli hän mainioimaksi neideksi koko paikkakunnassa. Kun Niemimäkelän Annin asiat noin oliwat, ei ollut mitään ihme, että hänellä oli paljo loistawia kosijoita; mutta Anni ei huolinut yhdestäkään heistä, waan antoi heille järkeään rukkaset; olisipa melkein luullut, että Annin sydämessä ei ollut sijaa millekään nuoruuden tunteelle; mutta niin ei kumminkaan ollut. Hänen sydämessään oli toki sija yhdelle, hänen lapsuutensa ystäwälle, joka siellä asui rakkaana — unohtumattomana; mutta tuota sydämensä salaista tunnetta ja toiwoa ei hän tohtinut oikeen wapaasti itsellensätkään tunnustaa, sitä wähemmin muille ilmoittaa.

Kauan oli Sikkalin tuntenut sydämessään, ettei hän woi Annitta elää; mutta molempain heidän tunteensa pysyiwät kumminkin sydämessä waan kaipaawana painona; sillä he molemmat hywin kyllä tiesiwät, kuinka mahdottomia heidän unelmansa oliwat. Annin isähän oli semmoinen mies, joka ei antanut mitään arwoa muulle kuin rikkaudelle, ja sitä ei Sikkalla ollut; se, mitä Sikkalla oli, nimittäin hywät mainittawat tawat ja ominaisuudet, ei ollut Niemimäkelän isännän mielestä kuffaron rinnalla minkään arwoista! Hywinhän oli siis tiettäwä, että, jos heidän tunteensa olisiwat tulleet ilmi, olisi Niemimäkelän isäntä niin julmistunut, ett'ei olisi warmaa, mikä siitä wiimein olisi tullut; ja niin täytyi kumminkin heidän salata kaipauksensa sydämensä sywimpään loukkoon, toisilleenkaan niitä ilmoittamatta.

Näitä ajatuksiansa ja tunteitansa alas painaen, rupeşi Sikka innolla isänsä kanssa raiwaamaan pienen torppansa vielä wiljelemättömiä tiluksia; mutta pian oliwat ne wiljeltynä ja työn puute rupeşi tuntumaan tuosja pienessä kodissa. Paha oli Sikan lähteä kylältä työtä hakemaan, sentähden

mietti hän toisia keinoja. Hän vuokrasi talojen isänniltä wiljelemättömiä soita ja rämeitä ja rupeasi niitä raatamaan ja wiljelemään. Kun hän sai niistä wiljaa, teetti hän niillä muillakin työtä, sillä torpan maan tuotteilla eli pieni perhe jo vuoden yli. Näin kasvoi Zikan warallisuus wähitellen ja jonkun vuoden kuluttua Zikka tosin ei ollut rikas, mutta ei köyhäkään. Näin oli hän ryhtynyt taloudellisiin askareisiin, aina waan siinä hienossa ja salaisessa toiwossa, että saisi kerran Annin kanssa yhdesä elää ja yhdesä kärsiä.

Zota enemmän Zikka hyöri taloudellisissa askareissaan ja tuli tuntemaan maailman menoa, sitä enemmän tuli hän hawaitsemaan, ett'ei tämä maailma olekaan mitään heikko kappale, joka wälttämättömästi tarwitsisi hänen apuansa, waan että siinä jo ennen häntä on wallinnut järkähtämätön järjestyks, joka sortaa ja tyhjäksi musertaa kaikki, mikä ei sowi sen kanssa yhteen. Sentähden täytyi hänen asettaa elämänsä yleisten yhteis-elämän vaatimusten mukaan ja työskennellä siinä.

Se kansallishenki, joka Zikan sydämeen oli jo lapsuudessa istutettu, ei pysynytäkään enää hänessä ainoastaan sydämen tunteena, waan se alkoi näkyä jo päällepäinkin työssä ja totuudessa. Hän alkoi kirjoitella sanomalehtiin tuon tuostakin, ja hänen kirjoituksensa useinkin terävästi koskiwat kansallisuuden oikeutta, ja pian nuo tuntemattoman nimimerkin kirjoitukset herättiwät yleistä huomiota. Uteliaat urkkijat eiwät tyytynet kauwan tietämättömyhteensä, waan ottiwat selwän uuden kirjoittajan todellisesta nimestä ja pian oli tietona, kuka se oikeastaan oli. Quultiinpa jo niinkin tarkkaan tuntewanja hänen kirjoituksensa, että kun sattui olemaan sanomissa samanhenkinen kirjoitus ilman nimimerkittä, wäitetiin kohta se hänen tekemänsä; sillä he muka tunsiwat sen „sielun wärestä“, mutta eksiwätpä useinkin arwosteluisansa, sillä kansallishenki alkoi maassamme olla jo siksi wireillä, että muitakin kirjoittajia löytyi kansassa, jotka waatiwat kansalle oikeuksiansa ja wetiwat walkeuteen ne epäkohdat, jotka oliwat maassamme wallinneet. Vielä Zikka toimitti kyläsään usein-

kin arpajaisia, kun waan oli joku hywä kansallisuus-asia autettava. Hän perusti kylän nuorisosta lauluseuran, joka kokoontui usein yhteen laulamaan moniäänisesti isänmaallisia lauluja Sikan johdannolla, jota he talwis-aikana tekivät wuoroon kussakin talossa paitsi Niemimäkelässä; mutta kesäisenä aikana lauloivat he ulko-ilmassa jollakin luonnon-ihanalla paikalla. Väinäkirkon perusti Sika kylään arpajaisilla ja wapaaehtoisilla lahjoilla, ett'eivät vastaan-hangottelijat woineet mitään sanoa, kun ei heidän tarwinnut tukkaroaan awata; omaa kirjallisuuttansa lisäsi Sika myös runsaasti wuosi wuodelta.

Eräänä kesänä, Juhannuksen aikana, tuli pitäjään pappilaan wieraitse useampia uusmaalaisia ylioppilaita, sillä he olivat sutua pappilan herraswäelle. Kylän nuoriwäki ja lauluseura oli kokoontunut Juhannuksena jälkeen puolen-päiwän eräälle kauniille lehto-kummulle, jota oli liellä maantietä; ja Niemimäkelän Annikin oli siellä. Nuoret wäliin tanssivat kentällä, tuossa kauniissa, suuressa luonnon juhlasalissa, jossa ei puuttunut waloa eikä koristuksia; wäliin he taas lauloivat isänmaallisia lauluja. Wieraat ylioppilaat olivat tiellä käwlemässä sinne päin, jossa kylän nuoriso oli koolla. Mutta, kun he kuuliwat kummulta neliäänisen laulun, pysähtyiwät he kuuntelemaan; kylän lauluseura laului silloin juuri „Maamme“. Kun laulu oli loppunut, nähtiwät ylioppilaat keskustelewan jotakin. Keskustelun loputtua lähtiwät he marssimaan sitä kumpua kohden, jossa kylän nuoriso oli koolla, ja samassa, kun he marssinsa alkoiwät, rupejiwät he sekäänisesti laulamaan ruotsalaista laulua. Tuota tehdesjään asteliwät he ryhdikkäästi tahdin mukaan, pää kelasan ja walkoinen ylioppilaslakki kunkin päässä, ja heillä oli hienot rottinkisauwat kädessä, joita he wiuhtoiwat hywin keikarimaisesti. Kylän nuoriso kummulla luuli, että herrat ylioppilaat tulewat heidän tyhönä, mutta pian huomattiin, ett'ei heidän aikomuksensa niin ollutkaan. Sillä, kun he tuliwät kummun kohdalle, eiwät he kääntäneet päätänäkään noihin „moukkiin“ päin, waan näyttiwät aikowan mennä siwuitse, yhä ja pontewasti

lauaen ruotsalaista laulua. Samalla kuin kummulla olijat selwään huomasivat, että ylioppilaat todellakin aikoiwat siwu mennä, kuului yht'äkkiä kummun puolelta kimakka, woi-mallinen wihellys. Sekä ylioppilaat että kylän nuoriso kääntyiwät heti katsomaan, mistä wihellys tuli, eikä kenenkään ollut waitea huomata, että wiheltäjä ei ollut kukaan muu kuin Lukulan Zikka, joka seisoi likimpänä tietä, ilwehymy suun sopesessa. Zikka oli ylioppilasten käntöksesä huomaawinansa ylönkatsetta kansaa ja sen kieltä kohtaan; silti tuo hänen kansallistaistelunsa esikoinen — wihellys tuossa. Ylioppilaiisiin sattui wihellys oikeaan paikkaan, sillä heti kun huihahdus kuului, lopettiwat he laulunsa ja asteliwat kylän nuorisoa kohden. Eräs heistä astui aiwan Zikan nenän eteen ja kysyi hywin tuimasti:

„Mitä wihelsit?“

„Me luulemme, että te ylenkatsette kansaa“, sanoi Zikka.

„Millä tawalla?“

„Meitä näkemättömyydellänne ja lauluillemme wastapainoksi aijotulla ruotsalaisen laulun laulamisellemme.“

„Mitäpä hirmua tuossa laulusamme kuulettekaan? Ruotsalaisen miehen sepittämää lauluahan tekin wiimeksi lauloitte.“

„Maamme on sepittänyt Suomen mies, joka ei ole osannut Suomen kieltä, mutta joka on rakastanut tätä maata ja sen kansaa, eli siis Suomen kieltä taitamaton Suomalainen; sillä kieli ei tule tässä kohden kysymykseen, waan mieli.“

„Me rakastamme myös tätä maata ja sen kansaa.“

„Minkä werran?“

„Niin paljon, että me suomme Suomen kansalle kaikkea hywää. Me soijimme, että kansa tulisi waralliseksi ja että se perustuslakien ja nojalla saisi nauttia rauhassa oikeuksiansa. Meillä on wilpitön iänmaanrakkaus, uskokaa pois.“

„Tuohan kuuluu jotenkin huraskaalta ja sowingnolliselta, mutta pelkäänpä, että se on waan jotain tekopyhyyttä. Sen tähden sallikaa minun tehdä kysymys: Mitä te lauloitte

suomalaisessa paikkakunnassa ja Suomalaisien sortamiseksi ruotsalaisen laulun, vaikka olette puheessanne noin selviä Suomalaisia?”

„Siksi kuin Suomen kieli on niin — raakaa.“

„Kas nyt te astuitte esiin oikeassa karwasanne! Sitä juuri odotinkin. Siitä lauseestanne kuuluu, kuinka korkealla asteella teidän isänmaan-rakkautenne on! Teidän rakkautenne Suomen kansaan on samassa suhteessa, kuin jonkun kelpo isännän rakkaus on hevoseensa. Tuo hyvä isäntä huomaa, että hewonen on hänelle wälttämätön elämän ehto, kun se tekee hänen edestään raskaimmat työt; sentähden ei hän woi hewosetta tulla aikaan. Tätä hewosta on ennen lyöty, sille ei ole annettu tarpeeksi ruokaa, jonka tähden tuo tarpeellinen työjuhta on saanut nähdä paljon kurjuutta, ja usein on hän uupunut, wäsyneenä waiwoistansa, ajajansa kowuuden ja ymmärtämättömyyden tähden. Mutta wiisas isäntä on huomannut, että eläinparallakin on nahka luiden ja lihan päällä, johon ottaa lyödesjä kipeästi; hän on huomannut, että, jos ei sille anna tarpeeksi ruokaa, se laihtuu eikä jaksa tehdä kunnolla raskasta työtänsä, jontatähden se ruoka, jonka hän kieltää hewoseltansa, tuottaa hänelle itsellensä waan sulaa tappiota; sen kaiken isännälle selwettyä, huomaa hän lopuksi sen tosiasian, että, jos hänen hewosensa woipi hywin, hän itsekin woipi pitää parempia ja lihawampia päiviä kuin tähän asti. Sentähden tuo ymmärtäwäinen isäntä rupeaa kaikin tawoin parantamaan hänelle wälttämättömän tarpeelliseksi tulleen hewosensa taloudellista ja ruumiillista tilaa: hän antaa sille tarpeeksi ruokaa ja iloitsee siitä, kun se on lihawa; hän ei enää lyö itse eikä anna muiden löydä sitä, hän ihantelee ja silittelee sen kiiltäwää karwaa, ja taputtelee ja halailee hewos-tansa; hän on sille kaikin tawoin hywä, mutta oman hyötynsä tähden. Mutta tuon hywän isännän päähän ei ole vielä fertaakaan jolkahtanut, että tuon hänelle tarpeellisen hewosensa pitäisi päästä tasa-arwoon hänen itsensä kansa. Samassa suhteessa on teidänkin rakkautenne Suomen kansaan!

Te kyllä mielellänne suotte sen, että me kaikki tämän maan hiellämme ja wäellämme raataisimme niin lihawaksi, että „askeleet tiukkuisivat lihawuudesta“, hankkiaksemme siten teille lihawimmat ja murheettomat päiwät; mutta tasa-arwoon itsenne kansja ette ole Suomen kansjaa wielä koskaan ajatelleetkaan: sen kieli on mielestänne wielä „raakaa;“ mutta mitä olette tehneet tämän kauniin Suomen kielen koroittamiseksi ja puhdistamiseksi? Ette mitään. Sillä kaikki kielemme puhtaus, sen waiherikkaat lauselmät ja sen hienotuntoisuus, jolla saatetaan kosketella miten hienoja sielun tunteita hywänsä, sen suloiisuus, owat meidän oman maamme suomenmielisten oppineiden miesten ansio, jotka todellakin owat rakastaneet tätä kansjaa ja uhranneet woimiansja ja warojansja sen eteen, joille kiitos sen edestä! Te kuulitte tältä kummulta wasta kajahtawan suomenkielisen moniäänisen laulun; se oli loukkauskiwi teille, jonkatähden kostaaksenne teitte lyhyen keskustelun perästä tuon mielestänne oiwallisen kepposen, että rupeitte laulamaan ruotsalaista laulua tästä siwu mennen, katsoen niin ylöön suomalaista kansjaa ja sen kansallisia rientoja — siinä teidän isänmaan-rakkautenne!”

„Fennomaanit, riivatut, owat sinun riwanneet aiwan hulluksi.“

„Minä myös olen fennomaani, enkä häpee ollenkaan lukea itseäni niiden joukkoon, jotka taistelewat tämän kansjan oikeuksien puolesta, ja koska te ette tunnu olewan fennomaaneja, niin tottapa te olette swefomaaneja, ja kun ne nimet kerran selwille tulewat, ei ole sitten enää kummankaan mieliteet salassa.“

„Älä nyt noin tyhjämästä tuommoista melua nosta! Kun kerran Suomen kieli kypsyy ja kohoaa suurempaan arwoon, niin mielellämme suomme sille samat oikeudet kuin Ruotsin kielellekin; mutta niin kauwan kuin ei se kelpaa siwistystyöhön, on se mahdoton.“

„Miinhän se on ruotsinkiihkoisten mielestä, jotka luulewat ainoan henfireiän tulewan Ruotsista Suomeen, eiwätkä

huomaa, että Suomen kielelle on käännetty paljon kirjallisuutta muistakin kielistä, ei waan Ruotsin kielestä; ja lie neefö Ruotsi ainoa siwistyspiste maailmassa, josta walo lähtee kaikkiin muihin maailman kohtiin, tarwitsematta itse tuoda siwistystänsä muualta, kääntämällä muunkielisiä hengen tuotteita omalle kielellensä? Me tunnemme, minkä hengen lapsia te olette, enempää todistuksia emme tarwitse.“

Kun Zikka ja uusmaalaiset ylioppilaat niin kiistelivät kansallisuksien puolesta, oli kylän nuoriso wetäynnyt heidän ympärilleen, kuullaksensa paremmin heidän otteluaan; Annikin oli wetäynnyt saapuville ja kuunteli tarkoin asian menoa. Rahta kauniimpi ja uljaampi oli Zikka nyt Annin mielestä kuin koskaan ennen ja kahta kalliimmalta tuntui hän nyt Annin sydämelle, kun hän tuosja järjellisesti taisteli kansalaistensa oikeuksien puolesta, ja Zikka tuntui Annin mielestä paljoa oppineemalta kuin nuo uusmaalaiset ylioppilaat. Kauniina, kukoistawana seijoi siinä Anni; sillä hänen sydämessään liikkui kaikki maailman wäkewintä tunnetta, rakkaus ja kansallisuus, jotta sekaisin aaltoilivat hänen nuoren sydämensä piirissä; sentähden tuli weri tawallista hehkuwammaksi hänen muutoin lumiwalkoijilla kaswoillansa. Ylioppilaat eivät olleet ennen Annia huomanneet, mutta nyt hawaitsiwat he hänet; nähtävästi hämmästyivät he Annin uljaasta ja kauniista näöstä. Kiiwain wäittelijä heistä astui Annia lähemmäksi ja sanoi: „Sinä olet kaunis tyttö! Sinä et sinnekaan ole niin itsepintainen, siwistystä wihaawa fennomaani, kuin tuo poika tuosja?“

„Me emme ole ensinkään niitä, jotka siwistystä wihaamme, päin wastoin haemme me sitä, mutta niitä me emme woi rakastaa, jotka meiltä sen kieltävät, ja tahtowat meitä pitää pilkkanansa“, ehätti Zikka siihen sanomaan.

„Enpä minä sinulta sitä kysynnytkään, sinut tunnen jo; wastauksen waadin tältä kauniilta tytöltä“, sanoi ylioppilas, kääntyen Annin puoleen.

„Me Suomen neidet tunnemme asian niin olewan kuin tää nuorukainen on teille selittänyt“, lausui Anni was-
taukseksi, punastuen wieläkin enemmän.

„Ohoh! kaunis neitijeni, ethän toki liene koko Suomen
neitien edustaja!

„Tyhjä imartelemiset eiwät ole soweliaat; ja me pu-
humme kaikkien niiden puolesta, jotka aikakautensa ja ase-
mansa tuntewat“, ehätti Sirkka sanomaan, päästääksensä Annia
pätkähästä, johon ylioppilas oli hänet imartelewasti saattanut.

„Kuinka monta Suomalaista niitä on, jotka jotakin
tietävät!“

„Niin te jokeudesjanne ja itserakkaudesjanne luulette;
mutta kansa astuu lujalla tahdolla ja wakawasti oikeuksiansa
kohden ja niitä ei ole wähä, jotka niin tekewät, waikka te
luulette, että me kaikki olemme tuhmia, jotka emme mistään
tiedä. Ja kansan täytyy päästä tarkoitukseensa perille, ja
autuas ottaa silloin ajasta waarin.“ Näin puheli Sirkka ja
wiimein ylioppilaat lähtiwät pois, mutisten mennesjään:
„Saakelin itsepintaisia he owat!“

Sylän nuorisokin hajouxi ja kufin meni kotiansa, sillä
jo oli tullut ilta; mutta moni nuorukainen ja neiti tunji
isänmaanrakkauden powesjansa palawan hehkuwammin ko-
tiansa mennesjä kuin kummulle tullesja!

Näin kului Zuhannuspäiwä ja monta muuta Herran
päiwää, eiwätkä Sirkkan ja Annin sydämen toiwot näyttäneet
saawan sen parempaa päätöstä, waan ne pysyiwät yhä sa-
lasja, yhtä mykkinä ja yhtä toiwottomina kuin ennenkin, ja
tuota heidän sydämensä kalwaawaa tunnetta ei tiennyt kukaan
kuolewainen ihminen paitsi he itse; mutta pää se tulee wi-
mein wetäwälle, ja niinpä käwi tässäkin.

Gräänä pyhänä syysyksellä, jälkeen puolenpäiwän, oli
taas Sylän nuoriso kokoutunut iltaansa wiettämään kauniille
kentälle järwen rannalle, jossa wuoroon taas laulettiin isän-
maallisia lauluja moniäänisesti, wäliin taas muutoin leikittiin.
Sitte ruwettiin leskiä juoksemaan, ja jos leski oli rotewa ja

willkas juoksemaan, piti hän parillisia pahassa piikkarassa. Nyt sattui rotewa pari joukon jälkimäiseksi ja rotewa poika oli myös se, joka leskenä odotti joukon etummaisna, ja kaikki odottivat mielen jännityksellä, miten tuossa kävisi. Nyt tulla suhahti pari lesken siwutse täyttä wauhtia ja leski potkasi jälkeen. Hänelle onnistui heti kiistan alussa eroittaa tyttö ja poika toisistaan ja hän lyöttäysi tyttöä ahdistamaan koko woimallansa saadakseen hänet kiinni, ja niin juoksiwat he järwen rantaan kohden aika wauhtia. „Älä antau, Mari!“ kuului ehtimiseen joukosta kehoituksia tytölle, joka näytti olevan auttamattomissa; sillä hänen edessään, aiwan lifellä, oli, jyrkkä ja syvä järwen ranta ja hänen takanaan tuo leikkilään häntä ahdistawa rotewa nuorukainen, joka ei mistään hinnasta näyttänyt tahtowan heittää saalistansa. „Älä antau, Mari!“ kuului taas ehtimiseen joukosta, kun näkiwät, että tyttö alkoi olla jo hywin ahtaalla järwen ja wainoojansa välillä. „Ei vielä“, kajahti silloin äkkiä Marin suusta ja hän teki äkkimutkan samassa ja aikoi siten pelastautua aiwan wastustajansa siwutse, mutta hänen jalkansa sija petti ja hän mukshahti päätänsä myöten järween! — Rauhea hätähuuto kajahti koko nuorisosta ja kowaonnista tyttöä ajawa nuorukainenkin tyhmistyi niin, ett'ei hän kyennyt yrittämään mitään tytön pelastamiseksi; samoin oliwat toisetkin neuwottomia, mutta hätäilemään ja woiwottamaan kyllä kaikki kykeniwät. Silloin juoksi Lufulan Siffa joukon läwitse järwen rannalle ja hätäilemättä, woiwottamatta ja muilta neuwoa kysymättä syöksyi hän waate päällä järween, sukelsi niinkuin lohki pohjaan ja pian ei näkynyt weden pinnalla muuta kuin hienoja wäreitä sillä paikalla, johon Mari ja Siffa oliwat häwinneet! Kaikkien silmät oliwat kiinnitettyt siihen yhteen kohtaan järwen pinnalla; hetki oli kowin mieltä jännittäwä! Rauwan ei wiipynyt, ennenkuin weden pinta kuplahti ja samassa tuokiossa puljahdi Siffa weden päälle, etsitty tyttö kainalossaan! Rannalla seisowat ojenjiwat hänelle pitkän aidakseen, johon Siffa tarttui toisella kädellänsä kiinni, ja niin weti-

wät toiset heidät molemmat maalle. Sifka oli harjoittanut oiwalliseksi uimariksi, jonkatähden hän oli niin pelkäämätön, auttaaksensa toista waarasta.

Pelastettu tyttö oli maalle saadesja taidotonna; mutta tointui kuitenkin pian. Pelastettu Mari oli warakkaan Koiviston isännän ainoa lapsi ja juuri Sifan ja Unnin ikäinen; he oliwat olleet yht'aikaa kaitin rippikoulusjain. Suhu tapaturmasta oli lewinnyt kylään, sillä jottut oliwat juosseet sinne apua hakemaan. Sanoma oli tullut Koiviston isännänkin korwiin ja hän juoksi paikalle, awopäin, niin paljon kuin hän waan jaksoi. Kun hän tuli paikalle, oli Mari jo selwällä toimellaan ja mahdoton paljous nuoria ja wanhoja hänen ympärillänsä. Heti kun Koiviston isäntä pääsi wäkijoukon luo ja näki tyttärensä pelastuneeksi, huudahti hän: „Kiitos Jumalan! kun ma näen vielä lapseni eläwänä.“ Sitte kysyi hän: „Kuka on pelastanut lapseni silmin nähtäwästä waarasta?“

„Tää meidän kylän reipas poikamme sen on tehnyt, jota päitsi saisimme tässä nyt kaitin wiettää surullista hetkeä“, lausui eräs joukosta, osoittaen samassa Lukulan Sifkaa.

„Minä olen kylä kauwan hawainnut, että Sifka on kelpo poika, mutta yhä kelwollisemmaksi näen hänet nyt. Sinä olet tänäpäiwänä tehnyt jalon työn ihmiskunnalle, mutta minulle niin jalon, ett'ei minulla ole niin paljoa rikkautta, että woisin sinun hywän työsi palkita. Jumala on katsonut hywäksi ottaa toiset lapseni pois, joka on minulle tuottanut paljon murhetta, ja jos tuo ainoa elossa olewa nuorin lapseni olisi tapaturman kautta tullut pois, niin minäkin olisiin murhettien pian kallistunut hautaan. Jalo nuorukainen! Ota sentähden palkinnoksi työstäsi, mitä minulla maailmassa on rakkainta ja kalleinta, ota omaksesi kaikki se, mitä olet tänäpäiwänä pelastanut, sinä olet sen ansainnut — älä sano was-taan, sen parempaa ei minulla ole tarjota ja minä luulen, että itse palkintofin on siihen tyytywäinen!“ puhui Koiviston ijäkäs isäntä warisewin äänin koko wäkijoukon kuullen.

„Kiitän nöyryimmästi; mutta millä olisin sen palkinnon ansainnut? sillä olenhan waan täyttänyt tawallisen ihmiswelwollisuuden“, sanoi Zifka ujosti ja punastui korwia myöten.

Olipa joukosja muitakin kolme, jotka punastuivat kenties vielä enemmänkin kuin Zifka. Ensimmäinen noista kolmesta punastujasta oli Niemimäkelän Anni, joka Koiwiston isännän puheen kuultuansa ensin waaleni kuolon kalpeaksi, waan kohta jälleen punastui niin, että luuli weren tipahdewan; hän näkyi pelkäävän, että muutkin huomaisivat hänen mielenliikutuksensa, sentähden kätki hän kaswonja nenälinaansa ja lähti pois. Toinen noista punastuwista oli Jäykkälän isännän nuorin poika, Mappo, joka oli paikalle tullut vähää ennen kuin Koiwiston isäntä, sillä ei hän ollut sillä ferralla sattunut olemaan alusta alkaen toisten nuorten joukosja; hän punastui myös kowin, kuullessaan Koiwiston isännän puheen. Kolmas punastuja oli tuo waarasta pelastettu itse, Koiwiston Mari, jonka postista katosi ensin se ainoakin puna, joka niihin oli woinut nousta säikähdyksensä jälkeen; mutta pian nousi wieno puna takaisin kaksinkertaisilla woimilla hänen kauniisin kaswoihinsa, ja hänkin lähti kotiinsa „muuttamaan kuiwia waatteita päällensä“, niinkuin hän sanoi; hänenkin punastumisensa waiikutti isänsä puhe. Kaikki hajausiivat kotiansa, eiwätkä nuoret enää aikoneet koskaan tulla leikkimään niin liki järwen rantaa.

Tahtoisitte kaikei tietää syytkin noiden poikien ja tyttöjen punastumiseen? Kuulkaahan sitten: Zifka punastui siksi, kun Niemimäkelän Annin oli kuulemasja Koiwiston isännän puhetta, jota hän ei olisi Annin suonut kuulewan; Anni taas punastui sentähden, kun Koiwiston isäntä lupasi Zifalle niin hywät ehdot, kuin oman ainoan tyttärensä, jonkatähden hän luuli turhaksi rau'enneen sydämensä rakkaimmat, waiikka kyllä salaisimmat toiwot. Jäykkälän Mappo punastui sentähden kun hänellä oli jo ystäwyyys solmittuna Koiwiston Marin kanssa, ja hän luuli nyt tuon ystäwänsä kadottawansa; Koiwiston Mari taas sentähden, kun luuli tapautsesta

ja isänsä puheesta seuraawan monta rettelöä: Ziffa oli rotewa, kaunis ja kiitettävä nuorukainen, siitä oli kaikilla yksi mieli; hän oli vasta pelastanut hänet warmasta kuolemasta, siis Ziffalla oli täysi oikeus waatia häntä omakseen; mutta, kun hän oli antanut jo sydämensä toiselle, mitä ajatteli silloin jaloluontoinen Ziffa, mitä ajatteli silloin hänen isänsä, jos ei hän saattaisi suostua isänsä ehdotukseen? Niin laweat ahdistukset ne oliwat, jotka paniwat Marin sydänweret liikkeelle. Uapon ja Marin ystäwyhden liittoa ei tietännyt kylässä kukaan muu kuin he itse ja Lukulan Ziffa, ei Marin isäkään, ja sentähden Koiwiston isännän puhekin tuli semmoiseksi; muussa tapauksessa olisi hän ollut warowampi.

Ziffa ymmäräsi kohta Uapon ja Marin tuskan. Kun Ziffa ja Uapo meniwat kotiansa ja tuliwat kahden kesken, kuiskasi Ziffa Uapon korwaan: „Älä, ystäwäni, ole noin suruisjasi! ei sinulle tule mitään waaraa, sinä saat armaasi, sillä niin jalo tarjous kuin se olikin, en minä sitä kumminkaan woi ottaa vastaan monesta syystä; wie nämät terweiseni Marille, niin pian kuin woiit, sillä minä näin, että hänelle tulee rasfaat hetket.“

„Sinä, ystäwäni, olet aina yhtä jalo ja ylewä!“ sanoi Uappo Ziffalle ja otti häntä kädestä kiinni. „Tänä iltana minä kirjoitan Marille ja selitän koko asian“, lisäsi hän wielä ja nähtävästi hänen otsansa kirkastui.

Ei kenenkään rauhaa nuo tapaukset niin wiisuun ryöstäneet kuin Niemimäkelän Annin; sillä Zifan toiwio ei noista käynyt huonommaksi kuin ennentään, jos ei paremmaksikaan, ja Uapon ja Marin asia tuli pian selwille. Mutta Annirukalta katosi kerrassaan kaikki toiwio; sillä kuinka olisi Ziffa vastaan-ottamatta niin loistawaa tarjousta? ja muutoin ei hän tiennyt warmaan, rakastiko Ziffa häntä, wai ei; hän meni kotiansa, sulkeusi siellä kamariinsa ja waltawalla itkulla koetti tyhjentää murheella täytettyä sydäntänsä. Anni lytkäsi luotaan kaikki yhä uudistuwat kosijansa ja laihtui päiwä päiwältä. Entinen iloisuus, eläwyys ja rauha katosi häneltä, ja

synkkä surumielisyyys valtasi hänet kokonaan. Raitti huomasiwat Annin elämän muutoksen ja kokiwat saada selville syytä siihen, mutta turhaan; sillä Anni ei uskonut salaisuutensa kenellekään, hän piti sen omana tietonaan ja kantoi mykkänä raskasta taakkaansa, sillä tavallinen neitien kainouskin esti häntä muille suruansa ilmoittamasta. Tuossa tufalassa tilassa kului syyskesä kehrin tienoille.

Zikka oli warttunut oiwalliseksi metsästäjäksi ja pian oli hän paikkakunnan kuuluisin kyttä. Hän oli jo ollut kahdessä karhuntaossa osallijena ja yhden kontion oli hän kaatanut yksinänsäkin. Raitti ne karhun tapot tapahtuiwat ulkopitäjisissä, sillä oman pitäjään metsät oliwat huonot eikä niissä isompaa riistaa ollut. Zikka oli niissä osoittanut rohkeaa urhoollisuutta ja pelkäämättömyyttä, jonkatähden hänen maineensa kaswoi aina kunniakkaammaksi. Aina, kun sydämensä huolet rupešiwat Zikkaa kowin rajittamaan, sieppasi hän tarhan luodikonsa seinältä ja lähti metsään, silloin kun luwallinen metsästys-aika oli, sillä siellä sai hän hetkeksi kewanemään murheellisen sydämensä.

Eräänä päivänä kehrin seudussa ei Anni tullut kokonansa aikaan, jonkatähden hän lähti käwelemään läheisimpään metsään, jossa hän usein ennenkin oli käynyt tuolla wapaan taiwaan alla, wapaassa Jumalan ilmassa, noiden tuulen hengähdyksistä huojuwain, murheettomain puiden parissa, wuodattamassa murheellista sydäntänsä. Kun hän oli kappaleen matkaa kulkenut metsää, tuli hän erään pienen aukean rintaan. Siinä antoi hän taas kynneliensä wapaasti wuotaa, sillä olihan siinä sopiwa paikka työhön, jossa ei kukaan häirinnyt hänen kynneleitänsä, jossa ei kukaan kummašuen katsonut hänen murheellista tilaansa, jossa ei kukaan turhalla uteliaisuudella kysellyt hänen murheensa syytä; siinä oli hänellä paras paikka maailmassa sillä kertaa.

Kun Anni oli parhaallansa noissa unelmisjansa ja kynneltensä wallassa, hyppäsi metsästä lumiwalktoinen jänis pienelle aukolle ja seisahtui silmänräpäyksiksi keskelle sitä. Yht'äkkiä

leimahti tuli metsänlaidasta, pamaus kuului ja samassa kaatui jänis kuoliaana siihen paikkaan, sillä tarkalla kädellä ohjatun luodikon luoti oli lävistänyt sen otsan. Samassa kuului iloinen huudahdus: „halloo“ ja rotewa, wartewa, uljas nuorukainen tuli metsästä aukealle, toisia jäniksiä selässä, ottamaan kaatamaansa jänistä. Eipä saanut tällä kerralla Anni olla siinäkään rauhassa, sillä metsästäjä hawaitti hänet. Nyt olisi Anni suonut olevansa aina maailman äärisissä, niin hämmästyti hän, kun huomasi, että hän tuli ketsityksi, vaikka tuo nuori metsästäjä ei ollut kukaan muu kuin Lukulan Tikka, jota hän enimmäen maailmassa rakasti.

Kun Tikka hawaitti Annin, tuli hän heti hänen luotonsensa, riisti selästänsä jänikset maahan ja istui Annin viereen mättäälle.

„Miten, Jumalan tähden, sinä olet tänne joutunut? Sinä olet itkennyt, minä näen sen selvästi! Rauwan olen minä huomannut, että sinua waiwaa joku sisällinen murhe: ilmoita se lapsuutesi ystäwälle, ehkä woisin sinulle olla jonakuna apuna!“ sanoi Tikka.

„Murhettani en sano kenellekään, sen wien kansjani hautaan“, sanoi Anni.

„Murhe on yksin waikea kantaa; todellakin se wiepi ihmisen kesken ikäänsä hautaan: sano minulle huolesi, ehkä woisin siihen ottaa osaa!“

„En milloinkaan; sitä en tee.“

„Joko sydämesi sitte on kylmennyt lapsuutesi ystäwään niin kowin, ett'et saata hänelle uskoa enään mitään?“

„Jumala sen tietää, ett'ei sydämeni ole wielä yhtään kylmennyt sinua kohtaan; mutta en silti saata suruani sinulle ilmoittaa, sentähden kun ei minun sowi niin tehdä.“

„Suru on kylä itselläniikin, mutta ottaisin mielelläni osaa sinunkin suruusi, sillä me miehenpuolet olemme wähemmat sitä kantamaan!“

„Onko sinullakin murhetta?“

„Woi! jos sinä tietäisit?“

„Nyt olet itse samassa paikassa kuin minäkin! Sano sinä surusi minulle, ehkä sen ilmoittaminen lieventäisi minunkin murhettani!“

„Ei. Sitä en tohdi oikein ilmoittaa itsellenikään.“

„Siis kannamme kumpikin murhettamme salassa?“

„Niin täytyy tehdä.“

„Varmaan on joku saanut sydämessäsi sijansa, jota et saata lapsuutesi ystävälle sanoa, ja se painanee sydäntäsi?“

„Niin se on; tosi on, että sydämessäni on sija yhdelle ja se siellä painaa.“

„Koiwiston Mari?“ kuiskasi Anni tuskin kuultavasti ja samassa hän waaleni walkeaksi kuin lumi.

„Ei Koiwiston Mari, eikä kukaan muukaan niin kauwan kuin minulla on toivoa pikkuisenkaan lapsuuteni ystävästä — Niemimäkelän Annista“, sanoi Sirkka ja otti samassa hiljaa Annin käden omaansa.

Anni ei ottanut kättään pois Sirkkan kädestä ja warmemmaksi wastaukseksi Sirkkan hämärälle tyhjyydelle kallisti hän wienosti päänsä Sirkkan rintaa wasten, painoi toisen kädensä silmiensä päälle ja rupeji taas itkeä tihistämään. Ja Sirkka wapiji mielen jännityksestä ja liikutuksesta niin, ett'ei hän suinkaan olisi ehennyt luodikkoansa ohjaamaan, waikka itse mesikämmen olisi tuohon tullut heitä häiritsemään. Sikä se kumma ollutkaan, jos muutoin uljasin nuorukainen heltyy tuona tärkeänä hetkenä, jolloin hänen täytyy suustansa liikkeelle laskea salaisuus, jota ei hän ole tohtinut itsensääkään oikein wapaasti ajatella, sitä wähemmin muille sanoa. Ja onhan se tunnustus tärkeä koko nuorukaisen tulewaisuudelle, sillä siitä saattaa tulla onni tahi onnettomuus.

„Saanko minä sinulta warmemman wastauksen?“ tyhjyi Sirkka, kun oliwat enintä mielenliikutustaan saaneet tyyntymään.

„Parempaa wastausta en woi sinulle antaa kuin sydämeni. Sinähän se olet, joka siellä olet aina pysynyt rakkaana kaitisja elämäni kohtaloisja. Sinun tähtesiähän se sydän

on niin paljon kärsinyt, kun luulin, että sinä otat vastaan Koiviston isännän tarjoaman palkinnon, jonka niin loistavasti ansaitsit", sanoi Anni liikutettuna.

„Sinä erehdyit sinä. Siitä asti, kun minä olen tullut jotakin tietämään, olet sinä yksinäsi walloittanut sydämeni; muut kaikki ovat siellä olleet kuolleet; mutta en ole uskaltanut sydäntäni sinulle au'aista.“

„Kas! Eikö se käynyt, niinkuin jo sanoin, että sinun murheesi ilmoittaminen saattaisi lieventää minunkin murhetani; nyt minun murheeni on jo poistunut“, sanoi Anni hilpeästi.

„Ei meidän murheemme vielä ole kaikki poistuneet, päin vastoin ne alkavat uudessa muodossa; mutta ne eivät ole vaikeat kantaa, kun kerran nämät meidän molempien nykyiset murheemme ovat poistetut; tiettävästi isäkin kowinjulmistuu, kun saa waan tämän tietää“, sanoi Siffa.

„Sen minäkin kyllä uskon, waan ei meidän pidä siitä jäikähätä“, sanoi Anni jo rohkaistuneena.

Samassa oliwat he kuulewinansa metsästä jotakin risahdusta, ja molemmat säpsähtiwät, että joku heidät olisi keksinyt; Siffa nousi seisomaan, tarkasteli ja tähysteli seutua katselemalla ja kuuntelemalla, mutta mitään ei näkynyt eikä kuulunut, ja niin he jälleen rauhoittuiwat.

Siinä he wannoiwat toisilleensa ikuijen rakkauden ja Siffa selitti, miten Koiviston Marin ja Jäykkälän Aapon välit oikeastaan oliwat, joka rauhoitti ja wakuutti Annin mielen vielä paremmin. He aikoiwat asian pitää salassa siihen asti, kun joku sopiwa tilaisuus antaisi syytä sen ilmaisemiseen.

Mutta tuo heidän viimeinen päätöksensä onnistui kaikkein vähimmän, sillä Metsälän Mikko oli myös metsästä-mässä, josta kumminkaan ei Siffa tietänyt mitään. Mikko oli hawainnut saman jäniksen, jonka Siffa ampui Annin näöissä, ja hän waani sitä myös ampuakseen; mutta kun näki, että sen Siffa ennätti, wetäysi hän piiloon, ja kun hän

kuuli, että Siffa jotain puhutteli, hiipi hän heidän huomaamattansa niin liki kuin mahdollista ja kuunteli tarkkaan heidän puheensa. Tuo kawala ihminen meni jo samana iltana Niemimäkelään ja kertoi siellä kaikki, mitä hän oli nähnyt ja kuullut.

Jo seuraavana aamuna sai Anni parfa isältänsä kauheat torat ja haukkumiset, kun hän kättyä itseänsä niin „kehnosti“, että seurustelee „kerjäläisen“ kanssa. Hän uhkasi ajaa Annin tyhjin käsin pois kotoa, jos hän toisen kerran saa kuulla, että Anni seurustelee Siffan kanssa. Anni rukka itki, että oli wedeksi sulaa, ja rukoili isäänsä, ett'ei menisi Lufulaan möykkäämään, kun kuuli isänsä uhkaawan sinne mennä.

„Eihän lufulaiset ole meille mitään pahaa tehneet, miksi te sinne menisitte?“ pyyteli Anni.

„Etkö siinä ole kylläki pahantekoa, kun rohkenewat, sen tuhannen kerjäläiset, kurotella minun tytärtäni; heidän pitäisi toki tietää huutia ja sen he tulewatkin kohta tietämään“, uhkasi Niemimäkelän isäntä, ja sillä päällä lähti hän Lufulaan!

Kun hän tuli Lufulan huoneesen, oli kaikki wäki kotona; he oudoksuiwat Niemimäkelän isännän tuloa, sillä ei hän ollut moneen vuoteen käynyt Lufulassa. Seti tultuansa ärväsi hän: „Täälläpä istutaan ja kufaties lasketaan lufua meiltä saatawista ijoista rikkaufjista, mutta p—le wieföön, niitä ei tulekaan, minä olen se mies, minä.“

Lufulan wanhuksjet eiwät tienneet tuosta Siffan ja Annin wälistä mitään, sentähden säikähtiwät he kowin naapurinsa karfeasta käntöfjestä.

„Mikä, Jumalan tähden, teitä nyt waiwaa, naapuri, kun käntöfjenne on noin kummallinen, ett'en ymmärrä teitä ollenkaan? Milloin ja miten olemme teiltä rikkaufjia tahtoneet?“ sanoi Siffan isä.

„Et maar tiedä; itse tuota lienetkin warjaasi siihen hulluteen opettanut!“

„Mikä on asian todellinen laita? Sanotaa suoraan!“
sanoi Lufulan Matti kiiwaasti, sillä hänenkin kärjimysspus-
sinja alkoi rewetä naapurin häwyttömyyden tähden.

„Mia on suoraan sanoen se: tuo sinun poikasi on niin
kelwoton, että rohkenee kirkottaa niin korkealle kuin minun
tytärtäni, saadaakseen hänet wiekotellukseksi peräänsä.“

„Oh! Eikö sen pahempaa; sopikoot he wälinsä“, sanoi
Matti.

„Eikö minä sitä jo sanonut, että te p—n kerjäläiset
olette kaikki yksissä neuwoin? Eikö siinä ole ollut kyllä, kun
olette saaneet olla mökisjänne rauhasja ja minä olen teitä
pitänyt niinkuin ainakin ihmisiä, ja siitä hyvästä te tulette
niin rohkeiksi, että uskallatte ryhtyä minun lastani wiekoitte-
lemaan; mutta te tulette näkemään, ketä te olette pistäneet“,
sanoi Niemimäkelän isäntä raiwoisjaan.

„Hywä naapuri! Me emme todellakaan tiedä mitään
koko tuosta hämärästä jutusta poikamme ja tyttävenne wä-
lillä, joka teitä niin kowin näkyy pahoittaneen. Mutta ihmi-
nenhän meidänkin poikamme lienee, jonka tähden en luulisi
teillä olewan syhtä noin paheskua, jos kohtakin asiat olisijat,
niinkuin luulette niiden olewan“, sanoi Matti malttawasti.

„Se on kumminkin liika rohkeasti tehty, sillä hän ei ole
sen suurempi-arwoinen kuin kerjäläinen“.

„Emmehän ole teiltä emmekä muiltakaan mitään kerjän-
neet; mitä olemme teiltä saaneet, olemme sen työllä taikka
rahalla rehelligesti maksaneet“, sanoi Matti.

„Teidän pitää pois tästä mökistä! minä en kärji sem-
moisia kerjäläisiä peltoni aidan wieressä“, sanoi Niemimäkelän
isäntä ja tömistä jalkaansa lattiaan.

„Ohoh, naapuri! Jo nyt alkaa tulla liiaksi! Pitäisi
teidän toki se tietää, että tää torppa on meidän, josta ei teillä
ole woimaa meitä pois ajaa.“

„Sepähän nähdään, kuinka kauwan torppa on teidän“,
uhkasi Niemimäkelän isäntä ja lähti pois.

Koko jyräkän aikana ei Zikka puhunut yhtäkään sanaa; sillä tavallinen ujous ja hämmästyksensä siitä, kun heidän uusi ja salassa pidettävä liittonsa oli noin äkkäriwaamatta tiedoksi tullut, pidatti häntä. Zikan äiti pelkäsi, että nyt heidän pitää lähteä pois rakkaasta torpastaan tuon mahtipontisen rikkaan naapurin suuttumisen tähden, ja se ajatus häntä niin kauhistutti, että hän oikein wapiisi; mutta, kun miehenjä hänelle wakuutti, ett'ei naapurilla ole woimaa heitä ajaa torpasta pois, rauhoittui hän kohta.

Niemimäkelän isäntä ei ollut käynyt Jäykkälässä kertaakaan sen erän perästä, kun hän oli siinä yöstä silloin, kun käwi maankaupan teossa; sillä Jäykkälän ja Niemimäkelän isäntien mielipiteet olivat niin erinkaltaisia, ett'ei heistä woinut ystäwyhjiä tulla. Mutta nyt nähtiin se kumma, että Niemimäkelän isäntä asteli Jäykkälään!

Harwinainen wieras otettiin talosja hywästi vastaan ja wiettiin oikein „wieraskamariin“, johon talon isäntäkin kohta tuli.

„Ettekö myö minulle Lufulan torppaa?“ kysyi Niemimäkelän isäntä heti, kun talon isäntä tuli.

„En. Mitenkä minä sen möisin, kun se on Lufulan Matin?“

„Teidän maallahan torppa kumminkin on.“

„Niin onkin ja siltipä minä tiedän, kuka torpan oikea omistaja on.“

„Kun torppa on kerran teidän maallanne, niin teillä on suuri walta torppaan; myöskää se minulle, minä maksan siitä teille hywän hinnan!“

„En myö, enkä rupea mihinkään wehkeilemisiin; kaupain tähtyy pyhä pyhinä.“

„Mitä hyötyä teille tuosta on? Minä maksan siitä kaikki tuhatta; eikö sowi?“

„Waikka tarjoaisitte Lufulasta koko Niemimäkelän ja wielä kaikki rahanne päälliseksi, en sittenkään rupeaisi rikko-

maan puhtaan omantuntoni rauhaa ja tekemään wäärnyttä lähimäisilleni; mutta kysyn sentähden teiltä: miksi te niin haluatte omaksenne Lufulan torppaa?"

„Lufulan poika on tullut niin häwyttömäksi, että on rohjennut ruweta wiefoittelemaan minun tyttärentäni peräänsä! Sentähden minä tahtoisin saada torpan omakseni, sillä minä tahdon karfoittaa pois mailta halmeiltani niin rohkeat kerjäläiset.“

„Se on tosi, että teidän tyttärenne on paraita tyttäriä paikkakunnassa sekä näkönsä että siwey tensä ja ymmärryksenjä puolesta; mutta uljaampaa, ymmärtäväisempää nuorukaista en tiedä, kuin Lufulan Zikka on; sentähden ei olisi yhtään mielestäni kumma, jos heistä tulisi awiopari, semminkin kun Zikalla on isompi osa tyttärenne henkijessä kaswatukseksa kuin teillä. Todistukseksi, ett'en ole yksin noiden edellisten mielipiteitteni kannattaja, mainitsen sen, että Koiwiston isäntäkin olisi kernaasti antanut ainoan tyttärensä Zikalle; mutta nyt ymmärrän syyn, miksi ei hän ottanut vastaan oiwallista tarjousta. Katsoen näihin asianhaaroihin, ei teillä olisi yhtään syytä kadehtia tyttärenne onnea. Ja ilman näitä, ei Zikka eikä hänen wanhempansa ole mitään kerjäläisiä, joiksika te heitä kutsutte, waan hywästi toimeen tulewia rehelliisiä kansalaisia, jotka wielä owat ahkeruudellaan ja säästäwäisyydellään koonneet melkoiset waratkin“, sanoi Jäykkälän isäntä ujostelematta.

„Siis te ette myö Lufulan torppaa minulle?“ kysyi Niemimäkelän isäntä, huuliansa pureskellen ja nähtävästi tyytymätönnä Jäykkälän isännän puheesen.

„En mistään hinnasta; se, mikä on kerta sanottu, se on sanottu ja se pitää uskoa“, sanoi Jäykkälän isäntä.

„Kyllähän minä sen tiesinkin, ettei minulla ole teiltä mitään hywää odotettawana. Te olette aina waan tielläni poikinpuolin, mutta ehkä kerran tulette huomaamaan, että olisi ollut tarpeesen olla ystäwyydesjä minun kansjani, mutta

silloin se mahtanee olla myöhäistä“, uhkasi Niemimäkelän isäntä.

„Minä en rupea wäärällä tawalla itselleni ystäwiä hanttimaan; joka ei tahdo olla oikealla ystäwä, se olkoon wihamies, sama se“, arweli Jäykkälän isäntä, ja wieras lähti hammasta purren pois.

Kun pari wiikkoa oli kulunut, tuli taas Niemimäkelän isäntä Jäykkälään wieraitji; mutta hän ei tullut nyt yksin, waan hänellä oli kumppaneina nimismies ja räätäri! Kun Jäykkälän isäntä hawaitji, että wieraita tulee taloon, meni hän heitä vastaan ja wei heidät wieraskamariin. Isäntä kehoitti wieraitansa istumaan ja toimitti heille piippuja ja tupakkaa; mutta Niemimäkelän isännän silmät loistiwat ilosta. Nimismies otti matkalaukustaan paperiwihkon, tuli sen kanssa Jäykkälän isännän eteen ja sanoi: „Tässä on teille tuhannen markan welkomus Niemimäkelän isännältä. Hän on sen hakenut kuwernoörissä ja saanut heti takawarikon siihen, jonka tähden, jos maksja ei tapahdu, minun pitää kirjoittaa takawarikoon kalua tuhannen markan arwosta.“

„Eihän minulla ole welkaa Niemimäkelän isännälle yhtäkään penniä“, sanoi Jäykkälän isäntä.

„Teillä on ollut welkaa eräälle toiselle isännälle, Niemimäkelän isäntä on lunastanut teidän welkakirjanne ja saamamies on sen siirtänyt hänelle, siis hänellä on ollut täysi oikeus hakea se teiltä“, selitti nimismies.

„Niinkö asiat owat? silloin on asia aiwan oikea. Ei tässä niin kiirettä ole: istukaa nyt niin kauwan, kun emäntä tuo kahwia! Sen jälkeen tuumitellaan asiasta“, sanoi Jäykkälän isäntä hätäilemättä.

Koko nimismiehen puheen ajan tarkasteli Niemimäkelän isäntä talon isäntää hymysjä suin, sillä ei mikään olisi hänelle ollut mieluisempi katsoa, kuin aina hänen tiellänsä olewan ja häntä wastustawan naapurinsa hätä ja tuska, ja yhä kirikkaammasti loistiwat kostoja pyytävän, rikkaan ja kunnianahneen Niemimäkelän isännän silmät!

„Joko nyt soisit, että olisit myönyt minulle Lufulan torpan?“ kysyi hän voittoriemulla Jäykkälän isännältä.

„Niinkö te olette halpamielinen, että luulitte tuolla kepposella saavanne ilkeät tarkoituksenne perille ajetuksi ja puhtaan omantuntoni saastutetuksi? Sanon suoraan, ett'en antaisi Lufulan torppaa teidän haltuunne, waitka menettäisin sentähden maani ja mantuni, kun kerran olen saanut tietää teidän tarkoituksenne“, sanoi Jäykkälän isäntä tuimasti.

Nyt nousi Niemimäkelän isännän wiha korkeimmalleen ja samassa tuokiossa katosi hänen kaswoistansa tuo äsken niin loistawa ja woitokkaan-näköinen ilme. Hän kawahti istualtaan seisoaalleen, hyppäsi talon isännän eteen ja sanoi:

„Jumaliste! Sinä et ole vielä nöyrytynyt! Minä olin vielä saattanut antaa anteeksi ja seisauttaa asian siihen, mutta sinä olet aina ylpeä kuin saafeli. Kirjoittakaa, 'fallesmanni', paikalla! minä tahdon näyttää, mitä ylpeys ja suuri juu maksaa.“ Samassa toi emäntä kahwia.

Kun kahwi oli juotu, meni talon isäntä kaapillensa ja tarjosi „kahwiruoppyn“ nimismiehelle ja räätärilille, jotka sen ottiwatkin; mutta Niemimäkelän isännälle ei hän tarjonnutkaan, sanoihan waan: „Tarjoaisin naapurillenikin, waan hänellä on niin hieno juu, ett'ei sinne saata muuta panna kuin olutta ja 'foljakkia'.“

Niemimäkelän isäntä puri hampaitaan yhteen.

Sitten otti Jäykkälän isäntä kaapistaan lompakon, otti sieltä rahoja ja luki ummellensa niin paljon, kuin nimismies sanoi welan nousewan kaswun ja hakukustannusten kanssa, jonka tehtyä hän sanoi:

„Jumalan kiitos! Nyt en ole penninkään welassa yhdellekään ihmiselle, Niemimäkelän isännälle sitäkin vähemmän. Entä ole welkaa siksi pitänyt, ett'en olisi sitä tyennyt jo aikaa maksamaan; mutta minulla on ollut isoja maanwiljelyksen parannuksia ja laajennuksia tehtävänä, silti en ole tahtonut.“

„Niin kelpo mies tekee“, sanoi nimismies ja antoi rahat Niemimäkelän isännälle; mutta tämän kasvot oliwat jo sillä wälin wenyneet pittiksi kuin tyhjä kuffaro, eikä niissä enään näkynyt jälkeäkään pirullisesta ilosta, joka niistä Jäykkälään tullessa ja siellä ollessakin loisti.

„Nyt luulen jo teidän, hywä naapuri, käsittävän, ett'ei tuo koston pyyntö ensinkään luonnistunut eikä saattanut Lukulan torppaa teidän käsiinne, saadatksenne siellä vielä ilkeämmästi kostaa aiwan wiattomille ja paljoa paremmille ihmisille, kuin itse olettekaan“, sanoi Jäykkälän isäntä naapurillensa.

„Paljoa paremmille ihmisille“, toisti Niemimäkelän isäntä ja lähti wihapäisjään pois; nimismies ja rättäri lähtiwät myös, sanottuansa ensin jäähywäiset talon wäelle.

Niinkuin jo tiedämme, oli Jäykkälän isäntä pitänyt welkaa eräältä kylän warakkaalta mieheltä, maanwiljelyksensä paramuksen tähden. Niemimäkelän isäntä oli jo kauwan tietänyt tuon. Kun hänellä oli mielessä kurruttaa tuota kylää jätkeä naapuriansa, meni hän nyt, kun hänen kostonhimonsa oli korkeimmallansa, saamamiehen tykö, lunasti häneltä Jäykkälän isännän welkakirjan, pari sen hakemukseen ja sillä tawoin luuli nöyryyttävänsä uppiniskaisen naapurinsa, mutta erehtyi siinä suuresti!

Tiettyhän se oli, ett'ei Niemimäkelän isäntää olisi tarwittu ollenkaan ulosmittausyrityksessä; mutta kuitenkin hän tahtoi wälttämättömästi silloin olla saapuwilla, sillä hän tahtoi hehumoida tuon hänen luullaksensa köyhän, suulaan naapurinsa perinpohjaisella hämmästyksellä, tustalla ja sywällä lankeemuskella!

Kun Niemimäkelän isännän ja Jäykkälän isännän saamamiehen kepposet tuliwat kylässä tiedoksi, kauhistuiwat kyläläiset kowasti molempien teloa, mutta erittäinkin tuota mokomaa Jäykkälän isännän welkojaa, kun hän kylä halpamielisesti antoi hänen welkakirjansa Niemimäkelän isännän haltuun,

waikka hän hywin kyllä tiesi, ett'ei hänen saamisensa olisi siellä hufassa ollut!

Niin ne asiat päättyivät, eikä Niemimäkelän isäntä saanut Lufulaisia pois torpastansa, eikä Jänkälän isännälle hikirupea, waikka hän olisi pannut maatakin alemmaksi heidät, jos olisi woinut. Ziffa ja Unni kärsiwät ja pitivät liittonsa pyhänä, toiwossa, että se kerran vielä oli toteutuwa täydellisemmäksi!

IV. Awiopari.

un Niemimäkelän isännän koston tuumien käwi niin nolosti, käänsi hän wihanja yksin Anniin! Ei siinä vielä ollut kyllä, että hän itse raa'alla tawalla satti ja kiusasi kärjwää tytärtänjä, waan hän ylltytti vielä huonosti kaswatetun poikansajan, Kasperin, sijarensa kimppeun, ja Kasperin teki mielihyötänjä niin suurella innolla, ett'ei hän tytyntykään paljaasen raakaan suulla haukkumiseen, waan käwi usein lyömäänkin Annia! Vielä päällisiksi sai isä senkin aikaan, että Annin äitikin rupesti toisten kanssa Annia wihaamaan ja sättimään! Eikä isännän ollutkaan waikkea saada waimoansa siihen taipumaan; sillä kodissa wallitsewat mielipiteet oliwat aikojen kuluesssa jo juurtuneet hänen mielestänjä niin oikeiksi, ett'ei hän luullut missään muualla maailmasssa oikeaa olewankaan, kuin ainoastaan Niemimäkeläissä!

Kaiken tämän tähden tuli Annin tila kowin surkuteltawaksi, semminkin kun hänelle käwi wihamieliseksi oma äitinsäkin, jolta hän toki siihen asti, kumminkin muissa asioissa, oli saanut aina jotakin hoiwaa ja huojennusta; sillä viimeinen on toki äiti, joka sulkee sydämensä lapseltansa, waikka lapsi näyttäisikin rikokselliselta. Mutta kun se viimeinen turwa on poisssa lapselta, joka on jo tullut muiden perheen jäsenten wihattawaksi ja jonka luullaan sen ansainneen tottelemattomuudellansa ja sopimattomalla käytöksellään, silloin

on hän kaikki turwansa kodisjaan kadottanut ja wainotun tila on tullut monta wertaa surkeammaksi.

Niin he wihasiwat Anni-rukkaa ykjistä neuwoin, milloin he uhkasiwat ajaa hänet tyhjin käsin pois kotoa, milloin pieksee hänet ikuiseksi waiwaiseksi. Toisinaan he taas lyöttänsiwät hyväksi Annille, jolloin aina rukoiliwat kynnelsilmisjäs, ett'ei hän toki häpäisiji itseänsä ja heitä niin köyhällä naimisella. Niinä hetkinä tokiwat he aina Annille esitellä toisia muka parempia ja rikkaampia kosjijoita, mutta Anni hylkäsi ylönkatsjeella kaikki tarjoukset ja janoi ennen tahtowansa kuolla kuin luopua Sikasta! — Niin lujä on totinen ja wilpitön raffkaus!

Tuosta hetkestä pitäin wihasiwat Niemimäkeläiset kaikki kyläläisiä, mutta enimmäen toki Lukulaisia ja Jäykkäläisiä, sillä kaiken tuon luullun onnettomuutensa luuliwat he heistä lähteneen. Kun asiat oliwat ferran niin muodostuneet, eiwät Niemimäkelän isäntä ja emäntä käyneet enään koskaan misjään kyläsäs eiwätkä kyläläiset käyneet heillä, sillä heidän mielipiteensä, luonteensa ja elämän tapansa oliwat kaikin puolin tulleet kyläläisille tutuiksi. Eiwät kyläläiset kutsuneet Niemimäkeläisiä enään milloinkaan pitoihinjakaan, ja niin he jäiwät yksinäsä wiättämäsän suurehkoa ja itsepintaista elämäsän, hautoen siellä itsekkäitä mielipiteitäsän, kuinka muka muut kyläläiset owat köyhiä ja pahoja ja wieläpä häwyttömiäkin, kun kehtaawat heitä ylönkatsjoa ja wieläpä wastustaaikin.

Soitolan Heikki ja Metsälän Mikko oliwat edelleenkin Niemimäkelän wieraita ja ystäwiä, waikka he oliwat jo molemmin maaltansa häwinneet — kuinka se tapahtui, tulemme edempänä kertomaan. Heitä pitiwät Niemimäkeläiset keppihewojinaan ja urkkiwat heillä tietoja muiden kyläläisten asioista ja pyrinöistä, siten saadakseen heitä paremmin kurissa pitää! Heidän kauttansa tuli Sikan ja Annin liitto Niemimäkeläsäs niin äkkiä tiedoksi, ja heidän kauttansa isäntä sai tietää, että Jäykkälän isännällä oli welkaa jollekin! He oliwat niin Niemimäkeläisten mieliwallasja, että he näyttiwät

maksua vastaan saattawan heidän puolestansa tehdä waikka mitä, sillä useinkin he oliwat wierainamiehinä Niemimäkelän isännän alituisissa kärkejäjutuisja; mutta oikeus rupeşi heitä wiimein kammoksumaan eikä pitänyt heidän todistujistansa wiimeiseltä enään mitään lutua. — Halpamielisiä ihmisiä! —

Eräänä pyhä-iltana oli taas kylän nuoriso Lukulasja koossa ja ensi kerran Sikan ja Annin wälin ilmitultua rohkeni Annikin pujahtaa Lukulaan, jäljempää toisten sinne tuloa. He lukiwat siellä sanomalehtiä ja mikä mitäkin kirjaa iltanja kulufji ja Lukulan Matti selitti heille yhtä ja toista; joku heistä lufi kerrallaan ääneen ja toiset kuunteliwat. Silloin paiskattiin owi yht'äkkiä seinään ja samassa tuokiossa seisoi keskellä lattiaa — Niemimäkelän isäntä! Hänen silmänsä säihkyiwät wihasta ja hän katseli tuimasti ympäri huonetta, ikäänkuin jotakin saalista etsiäkseen. Raikki huoneessa olijat joutuivat hämille, mutta Anni punastui punaiseksi kuin leppäferttu ja hän wapiji niinkuin haawanlehti. Kun isänsä säihkyiwät ja etsiwät silmät tapasiwat hänet, ärjyi hän wihasta kähijewällä äänellä: „Täälläkö sinä olet? sinä et siis tottele!“ ja samassa tempasi hän pelosta wapijewan tyttärensä lattialle kumoon, sieppaji tuolin ja rupeşi sillä onnetonta lyömään! Mutta silloin pistäyşi Jäykkälän Nappo wäliin, otti tuolista kiinni ja sanoi: „So, so! Ei sillä lailla!“

„Mitä s—aa? Eitö minulla ole lapseni yli waltaa?“ sanoi tulistunut isä.

„Ei niin paljon, että saisitte häneltä hengen ottaa, milloin tahdotte“, sanoi Nappo.

„Mutta minä olen isä ja minä annan hänelle selkään tässä teidän kaikkien nähden“, sanoi isä wihasta kähisten.

„Mutta jos sen yritätte tekemään, niin silloin saatte minun kanssani tekemistä“, sanoi Nappo, ja siwalji tuolin häneltä pois kädestä.

„Mina te p—t olette minun tielläni, mutta sittenkin minä tahdon näyttää, että minä olen isä ja että minulla on jotakin waltaa lapseni yli: koska hän on niin tottelematon ja

häwyttö, niin tässä teidän kaikkien kuullen sanon, ett'ei minulla ole enään tytärtä: sinä et saa astua koskaan jalkaasi meidän kynnyksen yli, etkä saa tinaista neulaa perimmäiseksi — et koskaan, enkä auta sinua, vaikka näkisin kaulasi jalaksen alla; saat nyt olla, niinkuin tahdot, kasvatteiksi, turvatteiksi ja serjäläistesi suojan alla“, sanoi hän tyttärelensä.

„En minä, isä-kulta, teiltä mitään tahdokaan, kun waan saan olla poisja kotoa — woi, kun sydämeni keweni ja on niin lysti. Mikä on rikkaus rauhan suhteen? Kyllä minä mielelläni käwijin useinkin kotona, waan kun ette te, isä, tahdo; mutta en minä kumminkaan usko, että te kauwan saatatte niin kowa olla, kuin nyt aiotte. Kotiin en minä tahdo tulla: kyllä Jumala minustakin murheen pitää!“ sanoi Anni isälleen.

„Niin, koeta nyt!“ sanoi isä ja lähti pois wihapäissään.

„Mihin minä poloinen nyt joudun?“ sanoi Anni isänsä pois lähdettyä.

„Lähde meille! siellä kyllä on työtä ja ruokaa sinullekin“, sanoi Jäykkälän Nappo, ja hänen kanssaan lähti Anni Jäykkälään, jossa koko talon wäki otti hänet ilolla vastaan; sillä he oliwat kauwan surkutelleet Annin tukalaa tilaa. Siellä sai hän työtä, ruokaa, suojaa ja turvaa. Muu nuorisjo häwijä myös Lukulasta pois ja huomenna oli taas kylällä tietona uusi tawattomuus Niemimäkelän isännän elämästä ja nlpennydestä.

Ensi pyhänä kuulutettiin kirkossa ensi kerta kaksij uljainta paikkakunnan parikuntaa: Jäykkälän Nappo ja Koiviston Mari, Lukulän Sirkka ja Niemimäkelän Anni.

Mitäpä sinä muuta oli: kun aika joutui, pidettiin Sikan ja Annin häät, joissa ei puuttunut mitään, vaikka oliwat torpan pojan häät, jos ei waan sitä puutoksiksi lueta, kun siellä ei näkynyt morsiamen isää, äitiä eikä weljeä, vaikka he oliwat Jäykkälän isännän kautta kyllä komeat kutsut saaneet. Mutta kutsut saatuaan oli Niemimäkelän isäntä wannonnut, ett'ei sitä päiwää koskaan walfene, jolloin hän astuiji

jalkansa sen kynnyksen yli, jossa hänen tottelematon tyttärensä kerjäläisjoukkoineen oli. Mutta mitäpä siitä! eihän se kumminkaan estänyt asiain menoa ja häät pidettiin, kun pidettiin.

Nyt oliwat Zikan ja Annin toivot ja sydämen halut tulleet täytetyiksi, joille he tähän asti oliwat eläneet: he oliwat — awiopari. He oliwat monta sydämen kipua ja raskasta hetkeä saaneet wiettää tuon elämänsä hartaimman toiwon tähden ja niin he oliwat oppineet jo osaksi tuntemaan elämän myrskyjä, joita maailma nuorukaisille tuopi, nielais-taksensa heitä kauheihin laineisiinsa ja hyökyihinsä; mutta Zikka ja Anni eiwät sortuneet niiden woiman alle, sillä he oliwat jo nuoruudessa saaneet hyvän kompassin, Jumalan pelon, ja tukewan peräsimen, hentisen kehityksen, joiden awulla he pääsiwät kunnialla waaralliselta näyttävästä taistelusta, ja heidän woittonsa oli totuuden woitto.

Raikki menneet wastukset, murheet ja koetukset eiwät nyt tuntuneet heidän mielestänsä enään miltään; sillä oliwathan he kumpikin löytäneet sen, jonka edestä he oliwat taistelleet ja kärsineet, nimittäin toisensa, ja siinä oli heille kylläksi. Mitäpä siitä, jos eiwät olleetkaan rikkaita — jos Anni ei saanutkaan perintöä, jos heitä sanottiinkin joskus kerjäläisiksi — ei se tee mitään, sillä näyttäähän maailma niin awaralta ja lupaawalta; mikäpä tässä olisi hätänä, koska heillä on terweet ruumiit ja puhdas omatunto? Ei, tulewaijet mustat murheen haahmot eiwät saa huolettaa ja häiritä heidän onneansa eikä heidän sydämensä iloa ja rauhaa, koska entiset owat menneet ja poistuneet; ja nyt tunsiwat he itsensä niin onnellisiksi, kuin kukaan maailmassa woipi itsensä tuntea.

Päästyänsä wapaiksi kaikista menneistä murheistanja, rupesiwat he innolla käiksi taloudellisiin toimiin ja Anni tunsi itsensä pienessä torpassa tuhatta kertaa onnellisemmaksi, kuin rikkaassa kodissaan; sillä nyt hän sai wapaasti lomahetkinä lukea ja tutkia kirjoja, eikä koskaan kuulunut iän ja weljen

soimauksia noita lorukirjoja ja niiden lukijoita vastaan. Nyt ei hänen korwiinsa enää kuulunut koskaan isän ja Kasperin laweita ja alinomaisia puheita ihmisen suurimmasta onnesta — rikkaudesta; waan sen sijaan tunji hän sydämessään, ett'ei ihmisen suurin onni ole ensinkään rikkaus. Mutta rikas, mahdolloman rikas oli Annikin mielestään, sillä hän oli saanut sen, joka hänelle oli maailmassa kallein ja rakkahin, lapsuutensa ystävän; olihan siis syntä olla tyytyväinen ja iloinen, olihan Anni nyt niin vapaa ja rauhallinen; mitäpä sitä olisi wailla?

Sikka yksisä neuwoin nuoren waimonsa kanssa pitkitti eteenkinpäin rämeitten ja soitten wuokraamista ja wiljelemistä, joten heillä oli useinkin melkoiset kylwöt, ja kun Jumala siunasi maamme useilla hywillä vuosilla, niin heidänkin warallisuutensa karttui aika-ajalta, ja ennen pitkää ei heitä pidetty wähaarwoijina, sitä wähemmin „kerjäläisinä“ muualla kuin Niemimäkelässä.

Entistä wirkeämmäksi käymäpaikaksi tuli nyt Lufulan torppa kaikille niille kyläläisille, jotka oliwat jo isänmaallisen yhteishengen elähyttämiä; sillä torpan kirjasto oli paisunut jo melkoiseksi ja se oli kaikille sitä haluawille aina awoinna. Ja kun kyläläiset tuliwat Lufulaan, oli Lufulan perheellä aina hyvä tilaisuus herättää heihin isänmaanrakkautta. Jos mikä yhteiskunnallinen taikka kansallinen kysymys tuli, sai Sikka olla aina niiden solmujen selittäjänä ja toimeen panijana.

Ensi vuosina, kun Sikka ja Anni oliwat naimisessa, tuli taas kipeä kansallinen kysymys esille. Nuolen nopeudella lensi kansan korwiin se hämmästyttävä uutinen, että Helsingin suomalainen alkeisopisto oli tuomittu kuolemaan. Hämmästyks kāsitti silloin kansan ja hätähuutoja kajahti yli koko maan, sillä kansa käsitti hywin asian tärkeyden. Se käsitti, että jos tuo maamme sydänpaikassa, pääkaupungissa, olewa suomalainen alkeisopisto kuolisi, se olisi suomalaisen kansallisuuden kuolema. Tuota yksinkertaista kuolemaa wälttääksensä rupeşi kansa innokkaasti keräämään waroja, ja tuota keräämistä

toimitettiin milloin milläkin tavalla: isompia ja pienempiä lahjoja annettiin, arpajaisia, laulajaisia, seuranäytelmiä ja muita kansan huveja toimitettiin ympäri maatamme, siis:

„Belastujes’ isänmaan
varansa kansa kantoi,
ja rikas uhras aarteitaan
ja köyhä ropons’ antoi,
ja niinkuin waimot Karthagin
helynsä riisti naisetkin
ja kullat kelmiltansa.“

Saatiinpa noita varoja kotoon miten saatiinkin, mutta kansa kantoi kaikki ne ilolla suurelle isänmaalliselle uhrialtaville, suomalaisen alkeisopiston hengissä pitämiseksi maamme pääkaupungissa ja samalla kansallishengen wirittämiseksi ja woimassa pitämiseksi koko maassamme.

Kun tieto tuosta edellä selitetystä asiasta tuli Peltolan kylään, rupeesi Zikka heti hommaamaan arpajaisia sen hyväksi. Innokkaisia puheissa selitti hän kyläläisilleen asian painon. Zikka pyysi Jäykkälän isännältä huoneen arpajaisten pitämiseksi, sillä heidän omat torpanhuoneensa olivat liian pienet siihen toimeen; Jäykkälän isäntä lupasikin ilolla huoneen ilman maksua. Zikka ja Anni pyytelivät pitkin kylää asiamiehiä, jotka ottivat voittoa vastaan halullisilta antajilta, ja innolla rienšiwät ihmiset tuomaan voittoa ja niin uhraamaan jotakin kansallisen pyrinnön hyväksi.

Zikka, Anni, Jäykkälän Nappo ja Mari — sillä Nappollahan oli jo waimona Koiviston Mari — ottivat toimeksensa, muun muassa, arpajaishuoneen kaunistuksen, ja arpajaispäiwän aamulla oli huone niin kauniisti sijustettu ja voitot niin siwästi järjestetyt, ett’ei kylässä oltu semmoista ennen nähty. Voitot oliwat periseinälle laitettut hyvään, siistiin ja kauniisen järjestykseen jokaisen nähtäväksi; mutta keskellä voittoa oli isoilla tulitetuilla kirjaimilla luetawana sanat: „Isänmaan alttari“. Huoneen muut seinät ja katto oliwat kaunistetut hawu- ja marjainwarsi-köynnöksillä,

jotka mutkikkaasti ja poimukkaasti kiemuroitsivat ympäri huonetta. Salin toiseen päähän oli laitettu siewä puhujasija nuorista kuusen näreistä ja hawuista.

Run wäki kokoontui arpajaisia wiettämään, ei tietty aawistaakaan, tuka pitäisi puheen. Mytpä liehahti puhujasijan hawu-owi auki, ja siihen ilmestyi Lukulan Jikka. Jalona, korkeana seisoi hän tuossa; hänen kaswonsa oliwat tyhnen ja rauhaisan näköiset, ja hän alkoi seuraawan puheen:

„Arwoisat kansalaiseni! Minä luulen, ett'ei minun tarwitse paljoa puhua käsillä olewan asian eduksi, sillä tiedämpä, että te käsitätte sen tärkeyden yhtä hywin kuin minäkin. Tiedämpä, että teistä waiikuttaa isänmaallinen kansallishenki, joka teidät on saattanut niin tehokkaasti osaa ottamaan tähän suureen kansalliseen asiaan ja joka teidät on kehoittanut niin lukuisasti tulemaan tähänkin tilaisuuteen, uhraamaan roponne isänmaan alttarille. Minä tiedän että te kaikki käsitätte, että:

„sydämettä, Jumalatta
on se, jos'ei hartahasti
innoituisi puoltamahan
tätä maata kuoloon asti.“

Kansallishenki on kansassa herännyt; se on sydämiin sytyttänyt toiwoa ja tuolle toiwolle rupeji jo kipinä waloa koittamaan; mutta aamukoiton waloa uhkaawat synkät pilwet hämäävästi jälleen saattaa! — ei, ne uhkaawat sen kokonaan sammuttaa. Mutta koska meidän sydämiimme on kerran toiwosijan saanut, niin toiwon ei anna häpeään tulla; siis olemme me welfapääät wointiamme myöten estämään, ett'ei kansallemme tärkeä walon kipinä saisi sammua. Meidän oppineet miehemme owat warojansa, woiniansa ja wieläpä kunniaansafin uhraamalla tehneet työtä meidän eduksemme, jonka raskaan työn hedelmänä on sekin, mitä me tässä koolla olemat tunnemme ja tiedämme kansallisuudestamme, ja wielä enemmän: se, mitä koko kansamme tietää ja tuntee siitä. Mitä olisimme me ilman heitä? Wieläkin kysyn: mitä olisimme me, jos ei meillä olisi oppineita kansallismielisiä miehiä, ja

mitä meillä olisi silloin odotettavana? Eipä, hyvät ystävät, muuta kuin lopullinen, waikka sitkeä kansallinen kuolema. — Paljon owat suuret miehemme tehneet meidän hyväksemme, mutta me emme saa mahdottomia heiltä odottaa ja waatia; sillä jos eiwät he saa myötäwaikutusta kansalta, niin heidänfin woimansa — waikka innokkaatkin, waikka wahwatkin — wiimein uupuwat ja nääntyvät, uupuwat ja nääntyvät tiitämättömän kansansa henkisen weltituden tähden, ja se uupuminen ei ole sen wähempi kuin kansan kansallinen uupuminen. Itsestäänhän on siis selwän selwä, että jos tahdomme wälttää tuota kansallista uupumistamme, täytyy kansan ruweta myötäisesti waikuttamaan heidän kansansa ja silloin saa asia kaksinkertaisen painon. Siis: kansan pitää, itsekunkin leiwiskänsä mukaan, auttaa heitä sekä henkijillä että aineellisilla waroillansa. Ei ole siitä kysymystä, kuinka suuret nuo woimat ja warat owat, sillä pienistä puroista kaswaa wiimein wäfewä ja mahtawa wirta, joka esteettömästi rientää eteenpäin, niin ett'eiwät sitä woi mitkään tofeet tai sulut seisattaa. Surullista on sanoa, että meidän näin pitää taistella kaksinkertaista taistelua, mutta niin on maailman meno! Jolla kansalla ei ennestään ole sitä, jota hän kaipaa, jota hän tuntee tarwitsewanja, olkoonpa waikka kansallisia oikeuksia, sen kansan täytyy taistella henkistä taistelua, sillä taistelematta ei ole kukaan oikeutettu mitään saamaan; siis kaikkinainen ajallinen hywä, niin yhityijillä kuin kansoillakin, on työn ja waiwan panttina, mutta työ käypi sitä helpommaksi, keweämmäksi, näkyjämmäksi ja tehosammaksi, kuta useampia on työntekijöitä, waikka eiwät kaikki niin paljoakaan tekisikään. Surulla täytyy tunnustaa, ett'ei kaikki kansalajemme tunne vielä työn tarpeellisuutta! Osa kansastamme makaa vielä sitkeää pimentolan unta niin makeasti, ett'eiwät he woi vielä seurata aikaansa, eiwät woi ottaa osaa kansallisiin rientoihin. Kun he kuulewat jonkun kansallisen riennon, jonkun kansallisen hätähuudon, nostawat he kyllä päätänsä ja katsoa ällistäwät asian menoa ja mitä on tekeillä; mutta sen edemmäksi he eiwät woi vielä

päästä. Eivät he woi nousta jaloillensa pudistamaan unta silmistänsä ja seuraamaan toisia, waan he waipuwat jälleen samaan uneliaisuuteen, samaan huolettomuuteen, ja niin he alkawat taas nukkua sitkeää untansa! Mutta se ei saa niin olla. Meidän pitää wetää heidätkin kanssamme samaan joukkoon, samaan työhön, samaan kansalliseen pyörteeseen, johon meidän ja meidän koko kansan tarkoitus on wihdoin saapua. Mutta tuota heidän herättämistään ei saada muutoin aikaan, kuin toimittamalla heille waloa; eihän rehellinen ja tunnollinen ihminen kehtaa kirkaalla walolla nukkua, sillä se on pimeän ajan työtä; sentähden pitää meidän hengestä estää, ett'eivät walon säteet pääsiisi sammumaan. Mutta ei siinä vielä kyllä, että sen estämme, waan meidän pitää myös hengestä auttaman, että walo yhä eneniji ja karttui, sillä mistä waloa otettaisiin, jos ei sitä olisi olemassaakaan? Jos me kaikki yhdistä neuwoin teemme mitä woimme, niin meidän täytyy woittaa; sillä yhteinen ponnistus ei saata niin woimaton olla, että se tyhjään raukeaisi. — En tahdo enempää puhua, sillä niinkuin ennen olen maininnut, käsitätte, ystävänäi, asian hywin ja tiedän, että tunnette kyllä sydämisänne, minkätähden täällä nytkin koossa olemme ja mitä tuo lause tämän huoneen peräseinällä merkitsee.“

Kun Tikka oli puheensa lopettanut, kajahti kolminkertainen eläköön-huuto huoneesja.

Ennenkuin Tikka oli puheensa alottanut, oli Niemimäkelän isäntä tullut arpajaishuoneesen ja pistäynnyt muiden taakse, joten häntä ei moni huomannut siellä olewankaan. Kun Tikka oli puheensa lopettanut ja huudot loppuneet, astui Niemimäkelän isäntä esiin ja kaikki heti ymmärsiwät, ett'ei tuo ilmestyminen suinkaan ollut arpajaisille miksikään eduksi, jos ei wahingoksiakaan.

„Siihen sinä kyllä olet mies, houfuttelemaan ihmisiä kaikkiin hullutuksiin ja wiettelemään heiltä ainoatkin rahansa, ja nuo sitten owat niin hulluja, että antawat itsensä wietellä jos mihin hulluuteen!“ alkoi Niemimäkelän isäntä puhua äreästi.

„Ette suinkaan, naapuri, mahtane puhua muiden kuin omasta puolestanne“, muistutti Jäykkälän isäntä.

„Minä puhun omasta ja muiden puolesta“, sanoi hän.

„Itse puolestanne ei teidän tarvitse mitään puhua, sillä saattehan olla arpoja ostamattakin ja muiden puolesta en luulisi teillä olevan oikeutta puhua“, sanoi taas tuo ainainen tukistumaton wastustajansa.

„Se on kyllä tosi, ett'en itse puolestani tarvitse juuri paljoa puhua, sillä minulla on tofi siiksi mieltä, ett'en tuomoiisiin hullutuksiin rupea; mutta sen suurempi oikeus on minulla puhua tuon yksinkertaisen kansan puolesta, jota — Jumala paratkoon — narrataan ja wietellään milloin mihinkin hulluuteen, ja kiskotaan heiltä viimeinentin raha=penni, jonka he kyllä tarvitsisivat tosihinkin“, sanoi kansan ja säästävääsihyden nimesjä taas Niemimäkelän isäntä.

„Quuletteko meidän olevan niin tyhmiä, ett'emme tiedä, mitä teemme? Te näytätte aina waan meitä pitävän typerinä, köyhinä, mutta me toki ymmärrämme uhrata jonkun rowon isänmaamme ja kansamme hyväksi, sen sijaan kuin te pyydätte estellä ja turhaksi tehdä meidän isänmaanrakkauttamme, tulemalla tänne häiritsemään meidän toimiamme ja wieläpä kansan nimesjä puhumaan sopimattomia puheita, ikäänkuin kansa ei itse tietäisi, mitä tekee; wieläpä puhutte kansan tukkaronkin puolesta, waikk'ei siinä oikeastaan ole mitään muu suojeltawana kuin oma hywin kuristettu tukkaronne, josta ei wielä ole nähty yhtään penniä kirpoawan mihinkään kansalliseen asiaan, eipä edes niinkään likeiseen tarpeesen, kuin omain lastenne kaswatukseen! Ja sillä puheella pyydän minä, että tekisitte senkään hywän meille, että menisitte pois häiritsemästä meidän asiaamme!“ sanoi talon isäntä kaunistelematta.

„Te häwäisette minua häwyttömillä sanoilla! Te käskette minua pois! Hywä! Mutta tuo teidän ylpeytenne onkin siihen loppunut, sillä minä näytän teille — hurja joukko — minkä werran teillä on oikeutta tuommoisia ylöskantoja

toimittaa, kerjätä ja kiskoa ihmisiltä rahoja. Te olette kyllä viisaita mielestänne, jonka nojalla sitten olette noin suursuisia, mutta nähdäänpä kuinka pitkälle tuota viisautta kestää“, sanoi Niemimäkelän isäntä uhkaavasti. Tyhtymätön kohina alkoi kuulua wäkijoukosta, ja yksi ja toinen oli ollut walmis jotakin sanomaan, waan hän oli jo wihapäänsään puitšinut jalkoinsa.

Kun arpajaisten pitäjät olivat päässeet odottamattomasta wastuksesta, rupesiwat he kohta toimeensa. Pian olivat kaikki arpaliput myödyt ja permanto peittyi tyhjillä lipuilla, ja jotka woittoja saivat, korjasiwat ne pois. Kylän nuorkaiset ja neidet lauloiwat isänmaallisia lauluja sekäänisesti illan kuluksi ja Siffa lausui wäliin jonkun kappaleen Wänrikki Stoolin Tarinoista; muita rawintoaineita ei ollut kuin teetä ja kahwia. Mitäpä siinä oli: arpajaiset loppuiwat, mutta niiden pitäjät woivat lähettää kauniin summan tuohon suureen kansalliseen tarkoitukseen.

Arpajaisten waitutus ei kumminkaan siihen vielä loppunut. Niemimäkelän isäntä oli kärejämattoillaan tullut niin wiisaaksi, että tiesi sen, ett'ei arpajaisia saa pitää safon uhalla. Tuon wiisautensa nojalla tuli hän Jäykkälään kumoamaan koko arpajaishommaa ja niin saamaan muut ihmiset tuhmiiksi ja riistämään itsellensä uutta arwoa tietäwäisyydellensä. Hänellä oli warma luulo jo Jäykkälään tullessa, että nyt hänellä on ainakin se waltti, jolla hän wisimmästi saa kostetuksi uppinniskaiselle naapurillensa, Jäykkälän ijännälle ja wihatulle wäwyllensä, jolle hän oli wannonut kostawansa kuolemaansa asti; Jäykkälän ijännän luuli hän saawan sakkoon jättä, että antoi huoneensa arpajaisten pitoon, ja wäwynsä, kun pani ne toimeen. Tuossa koston himossa haastatti hän sekä naapurinsa että wäwynsä kärejiin arpajaisten pitämisestä. Mutta noilla hänen mielestään niin rikoksellisilla sytytyillä oli oikeuteen tuoda asianomaisen kuwernöörin lupa arpajaisten pitämiseen, ja arwaapa sen, että Niemimäkelän isäntä sai kärejisjä pitkääkin pitemmän nofan.

Niinhan se aika kului, mutta Niemimäkelän ijännän sydän ei sulanut wäwylleen eikä tyttarelleen, ja missä hän suinkin luuli jotakin woivanja, yritti hän aina kostamaan heille; niin kiwikowaksi oli hänen sydämensä paatunut omaa lastanja ja kelpo wäwjänjä kohtaan!

Sikka ei koskaan wastustanut appiwaariansja, waikka kuintakin häwyttömästi hän olisi Sikkaa kohdellut, sillä hän tunsi sywää kunnioittamista häntä kohtaen; olihan hän kumminkin hänen siweän waimonsja ijä, joka laillaan oli kaswatannut hänelle kumppaniksi armaan puolison, joka niin usein lohdutti hänen sydämensjä ja oli hänelle kaikki kaikisja; siinä syy, jonkatähden Sikka aina waikeni, kun Niemimäkelän isjäntä tuli waan näkösjälle, tulipa hän mintä näköisjänä milloinkin tuli.

V. Isäviö.

Niemäkeläisetkin oliwat ennen olleet waan tawallisia ihmisiä, jotka waiwaa nähden elää kitusteliwat karulla maatilallansa, jonkatähden he eiwät olleet parempia eikä pahempia kuin muuttkaan ihmiset, eiwätkä herättäneet mitään huomiota. Eiwät he silloin olleet ylpeämpiäkään kuin muut ihmiset, eikä heillä näyttänyt olewan juuri mistään niin isoä huolta. Mutta heti, kun he möiwät metsänjä pölkkyherroille useammasta kymmenestä tuhannesta markasta, tuli heille kyllä monenkaltaiset huolet; sillä kyllä raha huolta antaa. Ensinnäkin tuli huolta siitä, kuinka tuo ikävä ja ruumista rasittawa työ saataisiin poistetuksi ja kuinka elämä saataisiin niin mukawaksi, suloiseksi ja työttömäksi kuin suinkin mahdollista, ja se ensimmäinen huoli toi monta, monta muuta huolta tullessaan! Se toi sen huolen, kuinka oikein pian saataisiin karkeat sarkanutut yltään poistetuksi ja rikasten arwonmukaiset, hienommat ja mallikkaammat waatteet sijaan; se toi sen huolen, kuinka hiukaawa ja jälwääwä sydän-ala saataisiin waihenemaan ja tyytymään, ett'ei se aina kurjisi ja mouruasi ja olisi jotain aina kaipaamassa; mutta huolista huolin oli kumminkin se, kuinka tuo pieneen paikkaan supistettu ihana metsä, eli toisin sanoen: tuo metsästä saatu raha oli niin säilytettävä, ett'ei se missään tapauksessa pääsisi wähenemään, waan että se päinwastoin enenisi ja kaswaisi. Mutta olipa heillä nyt neuwoja, jos pahoja päiwiäkin; sillä

olihan nyt rahaa, ja raha kaikki voittoa. Entiset farfeat nutut poistettiin siten, että kaupungista ostettiin uudet palttoot, takit ja turkit, oikein muodin-mukaiset, ja samalla tuotiin myös tehdasten hienoa werkaa ja muuta vaatetta, joista mestari-rää-tälit saivat sepittää uuden uutukaisia somia pukuja; hyvät forskuivat hewojet ja mukawat ajokalut laitettiin — mišk'ei? sillä olihan nyt rahaa. Paljon kärsinyttä ruumista helpoitettiin siten, että työnteko heitettiin kokonaan pois ja sitä ruwettiin, palkinnoiski paljoista waiwoistaan, mukawasti liehutelemaan mukawissa keinutuoleissa ja wäliin oi'aistiin sitä topatulla sohwalla; kun siihen kylläyttiin, lähdettiin ajamaan forskuulla hewoilla ja mukawilla ajokaluilla. Kurisewaa sydänalaa ja welkowaa watsaa forjattiin suun kautta, jolle heti koettiin laittaa oikein „potelli-olutta“, ja muuta „troppia“, johon ensimmältä sekoitettiin „jäärnästiä“ ja „alueeta“, että se tuli tehokkaammaksi täyttämään ankarain welkojain waatimukia. Niiden piti olla ensin niinkuin fasteen wetenä muille, wasta pantawille hywille aineksille, ja niin sekin epäkohta ihmis-elämässä tuli wähitellen forjatuksi! Suolien huoli poistettiin siten, että muutettiin pois rikkaasta paikkakunnasta, jossa metsät kullentkin tuhansia tuottiwat, ja mentiin „köyhään“ kylään, jossa rahoille saadaan kaswua yhdeksänkymmentä sadalta, ja noinhän ne huolet tuliwat poistetuiksi! Semmoinen se oli heidän asemansa ja tilansa, kun he tuliwat Niemimäkelään Beltolan kylässä.

Ennen on jo mainittu, että Niemimäkelän isäntäwäki oli köyhille hywä Beltolan kylään tultuansa ja siellä ollessansa. Mutta ei heidän hywynytensä tullut ihmisrakkaudesta eikä sääliwäijestä sydäimestä köyhiä kohtaan; waan he tekivät laupeuden työtään siinä taikamaisessa uskossa, että, kun he antawat köyhille almua, Jumala siunaa heidän rahoillensa monenkertaiset voitot ja siten kaswattaa heidän warojansa paljoa kiiruummasti kuin tawallisesti. Mutta niin pian kuin joku köyhä sattui jotenkin loukkaamaan Jumalalta niin paljon hywää toiwowan isännän mielipiteitä tai oikeuksia, silloin ei

ulkokultainen Jumalan pelko ja rakkaus paljoo vaikuttanut isännän mielessä; sillä silloin hänen hywynytensä muuttui yht'äkkiä kauheimaksi ja katterimmaksi koston pyynnöksi. Ennestäänhän jo tiedämme, ett'ei Niemimäkelän isäntä antanut mitään arwoa semmoisillekaan talojen omistajille, jotka perheineensä tulivat hywästi toimeen, kun ei heillä waan ollut „rahoja“; se selittänee parahiten, minkälainen ajatus hänellä oli niistä, jotka olivat pakoitetut armoleipää hakemaan.

Raikin tawoin kokivat he rahoilleensa hakea siunausta ja runjasta kaswua sekä hengellisesti että aineellisesti, ja edelliseen kuuluu sekin, että käsillä olewat setelirahat ja muut arwo-paperit säilytettiin Raamatun lehtien välissä, jolla talletuspaikalla oli se tarkoitus, että heidän rahansa tulisiwät siten pyhitetyiksi, ett'ei niihin mikään „kateensilmä“ pystyisi! Hopea- ja kultarahojen säilytyspaikassa piti olla joku pieni „jumalinen“ kirja! — ja noin warustettuna kaikilla hywillä warokeinoilla, odottiwat he Jumalalta — siunausta!

Kun he muuttiwat Peltolan kylään, tarjoeliwat he rahoja kyläläisille lainaksi, mutta Peltolan kyläläiset pelkäsiwät welkaa pahemmin kuin wihollista, sillä he olivat elämän koulussa jo oppineet tuntemaan sen vaikutukset; sentähden eiwät he tafertuneetkaan paulaan niin helposti kuin Niemimäkelän isäntä oli luullut.

Niinkuin ennen on mainittu, olivat Peltolan kyläläiset maata wiljelewää ja työteliästä kansaa. Ei ollut koko kylässä yhtään isäntää, joka ei olisi itse ensimmäiseksi nousnut aamulla ylös ja herätellyt sitte wäkinsä. Kun se oli tehty, oli emännällä jo ruoka pöydällä walmiina ja isäntä meni edellä pöydään ja muu wäki perässä. He ottiwat lakit pois päästään, siunasiwät ruokansa ensin ja söiwät sitten eineensä. Kun siitä toimesta oli päästy, lähtiwät he kewällä sydämellä yksimielisesti työhön, isäntä edellä, jossa hän kaiken päivää teki työtä paraana miehenä ja ohjasi muidenkin tekoa. Ja kun isännän tarkka silmä oli kaikilla walwomasssa, käwi työ jou-
tuin ja perusteellisesti. Sentähden tuli tuo maanwiljelys ja

sitä seuraava työ heille ratkaiksi; se oli heidän aarteensa, josta he elivät ja toimeen tulivat, ja siitä aarteesta maksoivat he kaikki yhteiskunnalliset maksut ja vieläpä heillä ulottui joku roppo yleisiin ja kansallisiin tarkoituksiinkin. Tosin ei heidän aarteensa ollut Raamatun eikä muiden kirjojen lehtien välissä, mutta sen enemmän oli niitä kyläläisten päässä ja sydämessä, sillä he olivat Jumalaa pelkääväistä kansaa ja kokiivat pitää lastensa kasvatuksesta hyvää huolta.

Kun kyläläiset niin työnsä ja elämänsä perustivat, oli heidän toimeentulonsa sillä kannalla, että he elivät omistansa ja niin eivät he tarwinneet lainoilla lisätä toimeentuloansa; siinä syy, jonkatähden eivät kyläläiset halunneet ottaa rahalainoja Niemimäkelän isännältä, vaikka väliin oli kowakin rahanahdinto, mutta niidenkin läpi menivät he muuten keinoitelemalla.

Mutta „maa ei ole miehettään, eikä kylä kirweittään“, sanoo sananlasku ja niinpä kävi tässäkin; sillä olipa kumpunkin kylässä kaksi, jotka ymmärjivät tuon Niemimäkelän isännän hywäntahtoisuuden hyväksyen eli oikeammin pahaksyen käyttää. Ne olivat Hoitolan Heikki ja Metsälän Mikko. He ottivat kumpainkin heti isomman rahasumman lainaan, muka maanwiljelystään parantaaksensa, mutta rahat eivät joutaneetkaan maanwiljelyksen parannukse; niillä oli muitakin reikiä, sillä nyt oli rahaa, tuota maksun välikappaletta, jota kaikki haluavat; jopihan nyt elää. Hoitolan Heikki teki hewoskauppoja kahta innokkaammin kuin ennen, sillä nyt se kävi laatuun; nyt oli hyvä woittaa, kun oli rahoja, joiden turwissa sai kaupat mieltensä jälkeen sujumaan. Hän waihtoi usein Niemimäkelän isännänkin kanssa hewosia ja päällisti hänelle useita satoja markkoja ja etua tuottawat päälliset maksettiin aina uudella welkafirjalla! Niin lisääntyi welka lisääntymistään. Metsälän Mikko kyllä ei tehnyt hewoskauppoja, että olisi sillä welkaantunut, waan hän heitti työnteon kokonansa pois ja rupeji ryyppistelemään, ja kun hän tuli pöhnään matkoilla ja marffinapairoissa, otti hän aina niin

liiakki, että tuli aiwan taidottomaksi, joissa tiloissa wiefas weli piti useinkin siitä huolen, että hänen laffarinja ja tasfunja tulivat hywin puhdistetuiksi; mutta wahinko piti aina palkita — uudella lainalla!

Niemimäkelän isäntä näki kyllä kottan silmillä ylewältä asemaltaan, kuinka siinä wiimein käypi, sillä olihan hän rufoillut tai ainakin muutoin keinotellut Zumalalta rahoillensa siunausta; hän odotti nyt sitä.

Sattui tulemaan katowuosi ja kowa rahan puute alkoi tuntua maassa. Silloin yht'äkkiä tuli kuwernööristä takawarikko-wälipäätös sekä Hoitolan Heikille että Metsälän Mikolle, ja nimismies pani takawarikkoon kummaltakin elon elämän. Molemmat talon ystävät tulivat Niemimäkelään ja kynnelsilmisjä rufoiliwat, ett'ei heidän ainainen hywäntekijänsä olisi niin kowa ja saattaisi heitä mierontielle niin kowana aikana, mutta nyt oli entinen ystäwyys loppunut ja isäntä sanoi waan kylmästi: „Minä näen selwästi, että te häwenette; mistä minä sitte omani saan? Ei minun käy odottaminen.“

Kyläläisetkin näkiwät, mitenkä Hoitolan Heikin ja Metsälän Mikon käypi, sentähden ei heitäkään haluttanut auttaa heitä.

Mikäpä siinä oli Hoitolan Heikillä ja Metsälän Mikolla neuwona; töiden ja toimien hedelmät alkoiwat ruweta näkymään. Ystäwä ei kallistanut korwiansa heidän rukouksillensa ja „hywiä kylänmiehiä“ ei ollut, sillä he oliwat ne itse sopimattomalla käytöksellään wieroittaneet pois työänsä. Suulutettu huutokauppa-päiwä tuli ja Niemimäkelän isäntä huusi heidän maansa mantunsa ja kaikki, mitä heillä oli, itsellensä polkuhinnasta, sillä kyläläiset eiwät tahtoneet puuttua eikä sekaantua heidän rettelöihinsä; mutta Niemimäkelän isäntä iloitsi sydämensä pohjasta, sillä näyttihän ainakin siltä, kuin hänen rahansa olisiwat todellakin tulleet pyhitetyksi Raamatun lehtien välissä, ja että hänen köyhille antamat almunsa eiwät olisi hukkaan menneet, koska ne näyttiwät niin rupeawan kaswamaan. Hän möi molempien welfamiestensä maat, jom-

moisellakin voitolla, entisen kotipuolensa miehille, ja irtaimistollakin hän kiskoi isot voitot. Semmoinen se oli Hoitolan Heikin ja Metsälän Mikon taloudellinen loppu. Mutta Beltolan kyläläiset kaunistuivat tekoa niin, ett'eivät he olisi huolineet Niemimäkelän isännän rahoista, waikka hän olisi antanut niitä kuinka halwalla kaswulla tahansa, ja he alkoivat wierautua hänestä ja hän heistä aina enemmän ja enemmän.

„Banha ystäwyys on luja“, sen osoitti Metsälän Mikon ja Hoitolan Heikinkin kohtalo. Kun joku aika oli kulunut heidän häwiöstänsä, että enin sydämen suru oli ennättänyt haihtua, tuli heidän ystäwytyensä entiselleen Niemimäkelän isännän kanssa ja he oliwat myötäänsä Niemimäkelän työmiehinä ja muutoinkin kaikfena kaikessa, niinkuin ennen olemme jo nähneet, ja jonkun ajan takaa näkiwät he waan hänesä taasenkin suurimman hywäntekijänsä!

Kun Niemimäkelän isäntä näki, että hänen rahojensa kattumisen onni loppui niin lyhyeen Beltolan kylässä, nimitäin noiden kahden talon häwiöön, ei ollut hänellä muuta neuwoa kuin sijoittaa rahansa pankkiin, mutta pankki ei maksanut kuin neljä sadalta kaswua, jonkatähden hänen rahojensa kaswaminen käwi paljoa vähemmäksi kuin yhdeksänkymmentä sadalta, jonka hän oli niille kaswuksi uneksinut; eikä tuota tappiota woinut sekään parantaa, että koettiin köyhille antaa almua ja että käsirahoja pidettiin Raamatun lehtien välissä.

Niin kului joku aika. Niemimäkelän maanwiljelys käwi wuosiwuodelta niin huonoksi, ett'ei tuottanut taloon wosinaisia tarpeita! Kummako se oli, sillä isäntä ja talon poika eiwät walwoneet päin perin mitään työtä sen koommin kuin kylään tuliwat, jopa kaiketi, sillä he oliwat liika hywiä ja rikkaita niin halpaan ammattiin kuin työn perään katsomiseen, ja työn tekemisen itsensä katsoiwat he niin ylö, ett'ei sen tekijällä ollut heidän mielestäänä kunniaakaan! Sentähden koko talon työ ja hoito oli wieraan wäen hallussa, jotta eiwät taas huolineet muusta, kunhan waan päiwä meni ja toinen tuli; eikä talon hoito parannut sittenkään, waikka sitä

hoitamaan tuli viimeiseltä Hoitolan Heikki ja Metsälän Mikon. Tuommoisen hoidon kautta tulivat Niemimäkelän tilukset kowin rappiotilaan: niityt pensastuiwat ja jäiwät aidoitta ja ladoitta, sentähden wäheni heinän saalis vuosi vuodelta ja viimein ei niistä saatu kuin wähän sänkeä karjojen jaloista, ja niin saadut heinät oliwat sekä huonoja että falliita, kun kallis työwäki päinensä niitä koperoitsi. Heinien osto kaswoi siis vuosi vuodelta talossa. — Pellot jäiwät ojittomiksi ja aidattomiksi ja ne wiljeltiin niin huonosti, ett'eiwät ne kaswaneet oikein puita eikä heiniä, mutta wiljaa sitäkin wähemmin; sillä niitä pidettiin kumminkin siksi rauhoitonna, ett'ei luontokaan niissä saanut kaswikuntaansa lewitää! Ja kun niissä oli jotakin kylwöä, haparoitiin niitä harvoja korsiä, joita huonosti ruokottu maa oli jaksanut kaswaa, wasta talwen tullessa lumen seasta pois, ja silloin eläimet oliwat niistä jo runsaan osan ottaneet, huonojen aitojen tähden! — Kylläpä sen arwaa jo edeltäkin päin, että semmoisella maanwiljelyksellä ei peltokaan antanut talouden tarpeeksi wiljaa, jonkatähden kaikki talossa tarwittawa wilja ihmisille oli wuofittain ostettava; sillä korskuwat syöttiläishewokset ja muu karja tarwitsewat kyllä syödäksensä kehnon ja wähän wiljan, jonka maa antoi. Mutta olipa toki Raamatun raouisja rahaa ja pankista saatiin toista; paha waan, ett'ei pankki maksanut yhdeksääkymmentä sadalta kaswua.

Sipä siinä ollut vielä kyllä, että talon tulot pieneniwät, ett'eiwät rahat kaswaneetkaan määrättömästi; mutta siihen tuli vielä lisäksi aiwan päinwastainen seikka, nimittäin se, että samassa määräsä kuin tulot pieneniwät, menot talossa — suureniwat. Sillä yhä useammin tarwittiin tehdä matkoja kaupunkiin, tuomaan sieltä ehtimiseen olutkuormia, „koljakkipulloja ja muita „troppeja“; sillä isännän häwyntön welkoja — sydänala — oli tullut yhä ankarammaksi waatimusjissansa ja lisäksi oli tullut vielä toinentin yhtä tyhjää ja welkowa sydänala, kuin isännälläkin oli, nimittäin — Kasperin; ne faksoiswelkojat oliwat tulleet niin ankariksi, ett'eiwät tyyty-

neettään enään katteroihin „alwee“= ja „jäärnästi“=troppeihin, waan heille piti antaa oikein wirtanaan jalostuttawaa nestettä, oikein alkuperäisessä puhtaudessaan! Mutta yhä useammin kuului kylässä, että Niemimäkelän ijäntä taas on „kipeänä“, sillä kukaan ei ollut päässyt hänen kamariinsa; yhä useammin kuului kylällä, että Kasperin taas oli juowuksissa! Kaittiin näihin asianhaaroihin katsoen oli se paha, kowin paha, kun rahat eiwät tuottaneetkaan yhdeksääkymmentä sadalta, sillä warat eiwät kumminkaan olleet niin äärettömät, että niukka neljän prosenttin kaswu olisi riittänyt laiskan, työttömän ja huolettoman perheen ylöllisen ja herrastelewan elämän tarpeisiin; waan päivä päivältä, wuosi wuodelta, tuli pääomaan isompi kolo. Siihen vielä lisäsi tuli, että ijänsä ehtimiseen sai maksaa ja sowitzaa Kasperin rikoksia, joita hän usein juowuspäisjään teki, eikä ijällä ollut yhtään syntä murtoa, ett'ei Kasperin ollut hywästi alkanut „maailman rannan“ kouluansa ja että hän on liiaksi saanut lukea „lorukirjoja“.

Se aika, jolta nämät viimeiset kertomukset owat, on jo jonkun ajan edempänä Dikan naimisista, ja kylällä rupeji nyt kulkemaan kaikenlaisia huhuja. Sillä tiettiin salakähmää, että Niemimäkelän ijäntä onkin aina silloin juowuksissa, kun hänen sanotaan olevan kipeänä; siellä tiettiin, että hän taas on saanut maksaa niin ja niin paljon Kasperin pahoista töistä; siellä tiettiin, että Niemimäkeläisten warat eiwät olleetkaan niin suuret, kuin on luultu; sillä niitä pitää kuluttaa joka wuosi runsaasti. Mutta se oli waan salaisena kuiskeena harwain kesken, sillä eiwät he halunneet juoruta.

Tosin oliwat he yhtä pönäköitä, yhtä ylpeitä, yhtä arkoja kunniastaan kuin ennenkin; tosin oli heillä vielä korskutwat hewokset, kiiltäwät hewoswärfit, kauniisti sijustetut uljaat huoneet ja rahojen Raamatun raouisja, mutta useassa kohden alkoi näkyä rikkinäisiä alkuna=ruutuja, jotka saivat jäädä siihen korjaamatta, ja joku riutunut sawupiippu oli ilmestynyt tuon korskallisen rakennuksen katolle, yhtä huonolla

korjauksella kuin rikkiäiset affuna-ruudutkin, ja niitä pitivät kyläläiset pahana entenä.

Tosin ajoi isäntä vielä firkolle yhtä komeilla hevosilla ja hevosvärkeillä kuin ennenkin ja kuski oli hänellä ajamassa kuskilaudalla niinkuin ennenkin, aijakello lärpätti aijasja niinkuin ennenkin ja suuri karhuntaija liehui reen perässä niinkuin ennenkin — kaikkiko niinkuin ennenkin? — eipä kuitenkaan kaikki, sillä aikoinaan kauniit waatteiset suitsiwarret olivat jo poikki olleet useasta kohden, jotka sitten olivat solmiellut kiinni niinkuin parhaiten oli taidettu, mutta solmihan on aina solmu. Kuskilauta oli pitkän ajan reessä ollut jo rikki ja niin se nytkin oli; mutta yhtäkaikki istui kuski siinä pönäkkänä, kädet suorana, niin ohjaten solmuisilla suitsiwarjilla hewosta; mutta tuo rikkiäinen kuskilauta natiiji, ritiiji ja ratiiji alinomaa ajaessa, ikäänkuin muistuttaen ehtimiseen jotain talouden toimien waillingista, muistuttaen, että asiat eiwät kaikki olleet niinkuin olla pitäisi; suuri ja ennen niin romea umpifulkunen rämiiji myös ränkien korwisja niin epäsointuisesti, että sen sointu kuului siltä, kuin joku olisi kepakolla rummuttanut rikkiäisen paistinpannun pohjaan, ja kyläläiset kuiskaelivat toijillensa: „jopa Niemimäkelän isännän hewosvärkit rupeawat huononemaan“.

Noiden ennetten aikana Niemimäkelän isäntä tuli käymään eräänä päivänä Jäykkäläsjä! Hän ei ollut käynyt juuri monasti siinä talosja, ei useammasti kuin olemme nähneet, ja niilläkin hänen käyntiferroillansa oli hänen ajiansja jotenkin oudonlaisja. Niemimäkelän isäntä ei kuitenkaan tullut nyt Jäykkälään topeana ja uhkaawana, niinkuin edellisillä ferroilla oli tehnyt, waan hän tuli höylinä ja kohteliaana niinkuin hyvä ystäwä ainakin. Talonwäki otti wieraansa hywästi vastaan ja isäntä wei hänen kamarisiin, mutta kaikki Jäykkäläiset kummastelivat keskenänsä: mikä oli saattanut hänet heille tulemaan! Niemimäkelän isäntä puheli höylisti talon isännän kansja ja jälkimäinen iloitsi sydämessään, että naapurisja oli warmaan joku muutos tapahtunut parempaan

päin. Kun wieraansa oli niin kohtelias ja kun oli puheltu niitä näitä, rohkei Jäykkälän isäntä viimein kysyä häneltä:

„Ettekö aio jo ottaa wäwyänne ja tytärtänne kotiinne? Waitka kyllä he tulewat hywästi toimeen tuossakin, waan tekin näyttäisitte tarwitsewan heidän apuansa.“

Niemimäkelän isännän kaswot muuttuiwat tuota kuulesjansa ja werisuonet pullistuiwat hänen otsasjansa ja aiwennillansa, ja wäri sewin huulin wastasi hän: „Ei itänä kerjäläisiä“, ja Jäykkälän isäntä hawaitsi silloin pahoin pettyneensä.

Niemimäkelän isäntä tyyntyi taas ja hän muuttui entisellensä, yhtä kohteliaaksi. Kun oli taas puheltu sitä ja tätä, sanoi hän viimein: „Ettekö, hywä naapuri, lainaisi minulle parituhatta markkaa muutamaksi wiikoksi? Minulla on kyllä rahoja pankissa, mutta minä tarwitsisin tuon joutawan summan äkkiä, eiwätkä rahat joudu pankista niin pian kuin tarwe waatisi, sillä minulta sattui kärkejärahat loppumaan.“

„Minä en ota rahoja lainaan enkä minä anna rahoja lainaan“, sanoi Jäykkälän isäntä jäykästi.

„Tuon wertaista summaa!“

„En wähää enkä paljoa, eikä minulla paljoa olekaan.“

„Jopa oli kumma! ja minä olen itse tarjonnut sinulle rahaa lainaan.“

„Mutta en minä ole sitä tarjousta ottanut vastaan, enkä siis ole teille siitä mitään welkaa. Minä tiedän, kenellä on rahoja käsillä, jonka paremmin sopii ryhtyä teidän asioihinne: se on teidän wäwyenne, menkää ja lainatkaa häneltä; minä tiedän, että hän ilolla lainaa teille“, sanoi Jäykkälän isäntä.

„En, waitka paikalle nääntyisin“, sanoi Niemimäkelän isäntä ja lähti pois, mutta ei yhtä kohteliaana kuin oli tullut.

Tuota naapurinsa rahan lainaan hakemista piti Jäykkälän isäntä hywin kummana, ja kun joku waan puhui Niemimäkelän rahoista ja rikkauksista, pudisti hän epäilewäisesti päätänsä, mutta ei puhunut kenellekään siitä sen enempä.

Toji on, että Raamatun wälistä oliwat nyt Niemimäkelässä rahat loppuneet, ja kun ei hän saanut lainaa kyläläisiltänsä, laittoi hän poikansa pankista noutamaan useampia tuhansia marckoja. Kaspero lähti matkaan kaupunkiin ja nosti siellä tarwittawat rahat. Oli iltapäiwä, kun hän rahat sai haltuunsa. Hänen sydän-alansa rupefi taas welkomaan saatawiansa ja nyt oli hywä tila tyhdyttää jo tottunutta welkojaa. Hän meni rawintolaan ottamaan „nauffuja“ ja siellä tuli kohta paljon hywiä ystäwiä, sillä olihan Kaspero rikkaan Niemimäkelän poika, jolla oli rahoja, ja raha antaa rintaa. Naukkujen ottoa tihitettiin ja siitäkös tultiin hywälle tuulelle. Mita tuli ikäväksi; ruwettiin ajan kuluksi pelaamaan! Pelinto kiihtyi kiihtymistään ja naukkuja otettiin wäliin lisäkihoitukseksi. Kaspero tuli juowuksiin, jonkatähden ei hän ollut edes kunnollinen pelaajakaan, ja hän kadotti markan markan perästä, sadan sadan perästä, ja aamun tullessa ei hänellä ollut rahaa kruunun mynttiä! — Hän kaubistui ja hirmustui itsekin tilaansa, kun oli kadottanut kaikki rahansa; ja kuinka hän kotiinsa meni, kun ei hänellä olisi rahoja? Hän rupefi koettelemaan tappeluonneansa, kun ei pelionni auttanut. Wi-hasta wahtoawin suin töytäsi hän rahojensa woittajien kimp-puun, ryöstäätsensä heiltä kadotetut rahansa takaisin. Tappelu käwi raiwoisaksi, päihtymys ja epätoiwon winma teki Kasperin tiikerin kaltaiseksi. Hän haawoitti pahoin wastustajiansa, ja rawintolan huonekaluja ja astioita särkyi paljon siinä mylläkässä. Waikka Kasperin wastustajia oli useampi, eiwät he woineet häntä hillitä, sillä hän löi wimmatulla innolla, kaikilla, mitä waan käteensä sai. Mutta heti tappelun alkaessa oli eräs heistä juossut kaupungille poliisia hakemaan hätään; poliisi tulikin, otti Kasperin kiinni ja wei hänet kaupungin wankilaan, yhtä tyhjänä rahoista, kuin oli kaupunkiin tullutkin! Kyllä Kaspero koki sanoa, että hän on Niemimäkelän Kaspero, waan ei mitään auttanut, poliisi teki tehtäwänsä. — Se oli kowa tutkinto Kasperille, hänen ijällensä niin mieluisessa maailman rannan oppikoulussa!

Rasperia ei laskettu irti kaupungin wanfilasta, ennenkuin asia tuli tutkituksi raastuwasja. Gräs maaseudulta kotoisin olewa todistaja oli kerinnyt lähteä pois kaupungista, jonkatähden tutkinto wiipyi useampia päiwä. Rasperia lähetti isällensä heti sanan, että hän tulisi kaupunkiin lunastamaan poikaansa pois pahasta pinteestä, johon hän oli joutunut. Isä tulikin kaupunkiin ja koki kaitin tawoin saada poikaansa pois ilman rangaistusta. Hän nosti pankista taas rahoja ja kulutti satoja nurrkajhteereille asiansa auttamiseksi; mutta mikään keino ei auttanut, sillä ei raha eikä Niemimäkelän nimen arwoikkaisuuskaan painanut mitään oikeuden waakakupissa, waikka hän luuli niin paljon painawanja Beltolan kylässä rahoinensa kansalaistensa kesken. Rasperia sakotettiin waan armotta juopumisesta ja tappelusta, ja hän tuomittiin maksamaan wielä kaupan päälle kaitti tappelussa särjetty huonekalut. Tosin sakotettiin toisiakin Rasperin juoma- ja tappelelumppaneita; mutta mitäpäs se häntä auttoi, jos muitakin oli samassa kadotuksessa? Niin se seikka loppui.

Ensi kerran eläessään hawaitti Niemimäkelän isäntä, ett'ei Rasperia tehnyt oikein, ja wihan ja kiukun wäessä haukkui ja satti hän poikaansa, kun hän oli niin paljon hänelle tehnyt aineellista wahinkoa, ja uhkasi pieksää poikaansa; mutta hänen mieleensä ei johtunut wäähääkään, että suurin syy Rasperin pahantapaiseen elämänlaatuun oli hänen oma wifansa, kun hän oli liian löyhästi walwonut poikansa kaswatusta. Tosin oli isä pojallensa walinnut ja määrännyt oppikouluksi tuon moniluokkaisen maailman rannan; mutta nyt hawaitti hän, että siellä saatetaan opettaa muuitakin, ei waan rahojen kotoamista, waikkapa aiwan päinwastaisiakin asioita. Mutta sen kaiten piti hän waan poikansa wifana, jolla oli niin „huono pää“, ett'ei hänestä woinut sen parempaa tulla.

Elämä Niemimäkelässä tasaantui taas tuonkin tapauksen perästä entiselleen, eikä siitä ollut sen pitempää, mutta kylässä alkoi kuulua hiljaisia, salaisia kuiskeita, asiantuntewain kesken, että Niemimäkelän isäntä oli nostanut pankista wii-

meijset rahansa Kasperin lunastamiseksi ja että hänellä on jo welkojakin!

Niin kului aikaa vielä ummellensa puolitoista vuotta, eikä mitään erinomaista tapahtunut. Kasperin waan eli tallista menoansa: ajoi hevosella kylästä kylään, talosta taloon, markkinoilta markkinoille ja oli melkein aina hujakasja. Hän haki muka nyt morsianta itsellensä, jonka piti olla hywin rikkaan ja muuten maanwalion, rikkaan Niemimäkelän ainoalle pojalle. Mutta Kasperin elämäntawat oliwat jo tunnetut laajalle, sillä „hyvä kello kauas kuuluu, paha sanoma vielä etemmäs“; sentähden ei kukaan kunnan neiti tahtonut yhtyä hänen kansansa. Jospa hän olisi aikansa nainut jonkun siweän ja lujaluontoisen, waikka köyhemmän tytön, joka silloin ei olisi ollut mahdotonta, niin kenties olisi koko Niemimäkelän ja Kasperin elämä tullut toisenlaiseksi; kenties olisi talo tullut häwiöstä pelastetuksi, kun olisi hellä käsi tullut tasoittelemaan ja hillitsemään talossa syntywiä epäkohtia, kun olisi tullut hellä sydän, waikka ei rikaskaan, palkitsemaan huonoa kaswatusta — kenties, kenties?

Raikkialla saiwat Kasperin naimatuumat huonon lopun ja alakuloisuus waltasi koko talon wäen; eikä kummaakaan, sillä kuuluisalla nimellä oli Kasperin naimisen kautta luultu saatawan toisia rahoja menetettyjen sijaan.

Eräänä pyhänä, kun wäki kirkosta palasi, toiwat he sen oudon uutisen tullessaan, että Niemimäkelän talo irtaimineen päiwineen kuulutettiin pakko-huutokaupalla myötäväksi! Eikä se uutinen kowin kyläläisiä oudostuttanutkaan, sillä olihan ollut liikkeellä jos jonkinlaisia kuisteita.

Nyt oliwat rahat loppuneet jo Raamatun sisältäkin; ei Raamattu ollutkaan niitä pyhittänyt — wäärnyteen. Ollispa tainnut olla parempi, jos olisiwat itse sieltä hakeneet pyhitystä, kenties olisi silloin rahattin tulleet pyhitetyksi; ehtynyt oli nyt Raamattu, ehtynyt pankki ja maa oli jo aikaa ehtynyt; ehtyneet oliwat myöskin ne monet lainanantajat, joilta isäntä oli jo kauwan salaa rahaa lainannut; mutta heidän

sydän-alansa ja kunnianhimonsa, ne eivät olleet ehtyneet!
— Metsät oliivat tyllä kerran ennenkin jo kauniina pölkkyinä
uineet pitkin wirtoja ja putouksia teille tietämättömille Nie-
mimäkelän isännältä, mutta nyt ne oliivat uineet toisenkal-
taijina ja toista tietä ja wieläpä toisenlaisia putouksiafin
myöten, semmoiseen kuiluun, josta eivät ne enään palanneet-
kaan takaijin minään luotettawana esineenä, waan ainoastaan
patsuna safeana sumuna, jota kutsutaan — turmelukseksi.

VI. Musi isäntä.

äärätty huutokauppa-päivä tuli. Kyläläiset kokoontuivat Niemimäkelään silloin lukuisasti, sillä ei heidän tarwinnut nyt enään pelätä isännän kostonpyyntöä eikä tuota ylvästelewää rikasta orjailla, sillä rikkautta ei hänellä enään ollut; hän oli nöyryynyt ja masentunut. Nyt on hän huomannut, että kirjojen käsitteleminenkin saattaiji olla joksiin hyväksi ihmiselle tässä maailmasssa, ajattelivat kyläläiset; mutta lienewätkö heidän ajatusensa olleet aiwan oikeat?

Kun wäki oli kokonut, alkoi nimismies myöddä irtainta kalua ensimmältä; mutta kun tuli puolipäiwän seutu, ruwettiin maata myömään. Isäntä ja Kaspero oliwat kumpikin juowuksissa, mutta emäntää ei nähtynyt; luultawasti oli hän surunsa ja häpeänsä tähden piiloittanut itsensä. Ensiferan näkiwät kyläläiset Niemimäkelän isännän juowuksissa, sillä ei nyt kähnytkään laatuun kätkeytä kamariinsa lukon taakse; ei nyt ollut ketään, joka olisi sanonut isännän olewan rikeänä: kaikki oli nyt julki, julki oli nyt rikkaus, julki juominen, julki poikansa huono kaswatus. Mutta ei hän osannut pitää sywää lankeemustansa ja turmelustansa omana wifanaan, waan kaikki wastuksensa ja onnettomuutensa luki hän kyläläistensä syhki; heissä näki hän pettyneen toiwonsa musertajat. Noissa mieliteisissä kulkea hoiperteli hän wäkijoukon seassa ja wihasta tuijottawin silmin katseli ja tarkasteli jokaista kyläläistään

silmiin, ikäänkuin tahtoen vielä entijellä mahdillansa waituttaa pelkoa ja orjuutta heissä, ja näyttipä siltä, kuin hän olisi tahtonut sanoa: „mitä te kerjäläiset“. Lukulan Sirkkin oli ensikerran käymässä appelasiaan sitte naimisensa; hän oli tullut katsomaan asiain menoa. Surullinen oli appelan tila nyt; kaikki oli mennyt, ja hän luuli appensa jo toki leppyneen taikka ainakin leppyvän heille, kun noin oliivat asiat; mutta kun hänen appensa pitkitti yhä äsköistä etsimistään, hawaitti hän viimein wäwynsä.

„Täälläkö sinäkin p—n roisto olet?“ karjasi hän ja samassa siwalssi hän pesukorennon, jolla yritti wäwynsänsä hollaamaan päähän, mutta kun hän ojenäi korenonsa lyödäksensä sillä, takertui siihen kymmenentän kättä, jotka kyllä woiwat tyhjäksi tehdä koko yrityksen.

„Mina te olette minun tielläni ja tiusnanani! Leidän, sen wietäwän, syhy se on, että minun asiani näin owat“, sanoi hän, kun näki, että hänen iskunsa estettiin.

„Siltikö, kun ette meidän kaikkien kanssa saaneet tehdä, niinkuin Hoitolan Heikin ja Metsälän Mikon kanssa teitte?“ sanoi Jäykkälän isäntä.

„Sinähän se juuri oletkin, joka olet pahin syhy minun onnettomuuteeni ja joka olet aina ensimmäinen tuota roistoa puoltamaan“, sanoi isäntä.

„Mitä rähinä siellä? minä waadin järjestystä“, äyhkäsi nimismies ja kaikki waikeniwat.

Nyt ruwettiin maan myöntiin ja talon isäntä mennä hoiperteli aiwan pöydän wiereen istumaan. Juuri kun maan myönti alkoi, kuiskasiwat Jäykkälän isäntä ja Sirkka jotain toistensa korwaan.

Entisiltä Niemimäkelän isännän kotipaikoilta oli tullut usea mies huutokauppaan ja kylän kesken tiettiin, että he aikowat huutaa maan itsellensä; mutta tuo tieto ei ollut kyläläisille mieluinen, sillä Hoitolan ja Metsälän talot eiwät olleet tulleet yhtään woitolle uusien isäntiensä kaupassa, waan paremmin tappiolle; sillä he oliwat tuoneet pahoja, riwoja ja

raakoja tapoja tullessansa kylään, jotta silminnähtävästi alkoivat lewitä ja turmella sen asukkaita; ja taloudelliselta kannalta katsoen olivat he jo aiwan häviämäisillensä.

„Ensimmäinen, toinen ja kolmas kerta, kuusituhatta markkaa“, huusi nimismies, sillä maan hinta oli jo kohonnut siihen määrään noiden vierasten huutajien huudoista.

„Seitsemäntuhatta!“

„Seitsemäntuhatta“, toisti nimismies.

„Kymmenen tuhatta“, kuului outo ääni muiden takaa.

„Kymmenentuhatta markkaa, tuleeko lisää? kymmenen tuhatta markkaa! Ensimmäinen, toinen ja kolmas kerta, kymmenentuhatta markkaa, kuuletteko kymmenentuhatta markkaa! tuleeko lisää? eipä taida tulla: kymmenentuhatta markkaa on tarjottu, ensimmäinen, kymmenentuhatta markkaa, toinen ja kymmenentuhatta markkaa, kolmas kerta“ — kop — wasara putoji pöytänsä.

„Kuka se oli, joka teki viimeisen huudon? tulkoon tänne kaupparijan tekoon ja maksamaan!“ kehoitti nimismies. Urwakkaapa, kuka se oli, joka tuota nimismiehen kehoitusta totteli, joka tuon viimeisen huudon omisti omaksensa? Se ei ollut kukaan muu kuin Lukulan Sirkka, talon wäwy, joka tuli ujona pöydän tykö.

Kun siinä liki istuwa appensa huomasi, että hänen wäwynsä oli tehnyt viimeisen tarjouksen, hypähti hän ylös ja huusi kuin wimmattu: „Ei kerjäläiselle, ei roistolle“.

„En ole mitään kerjäläinen, enkä roistokaan, minä maksan paikalla kahdeksantuhatta markkaa ja Jäykkälän kummi lainaa minulle parituhatta, niin minä pääsen selwäksi tästä asiasta“, sanoi Sirkka ja luki pöytänsä kahdeksantuhatta markkaa ja Jäykkälän wanha isäntä antoi loput, niin asia oli lukossa.

„Woi, woi! minun maani ja tilani joutuu suurimmalle roistolle ja wihamiehelleni!“ waiteroitsi Niemimäkelän isäntä, kun hawaitti, että Sirkka ainakin maksoi huutonsa.

„En ikänä minä ole teille ollut wihamielinen, waan te olette itse niin otaksuneet; en ole teille vielä koskaan pahaa sanaakaan sanonut. Ja todistaakseni puhettani sanon tässä kaikkien kuullen, ett'en päästä teitä pois tästä talosta, waan te saatte olla ja elää talossanne vielä murheettomampaa elämää kuin ennen, sillä minä otan talouden asiat hoitaakseni, sentähden kun minä jäin parintuhannen markan edeswastautseen tämän talon hinnasta. Jos Jumala terweenä pitää, toiwon, että me elämme eteenkin päin. Te woitte olla meille nuorille neuwona ja apuna monessa asiassa; kenenkä tykönä teidän olisi parempi asua kuin oman tyttärenne ja wäwynne kanssa?“ sanoi Sirkka appiwaarillensa.

„Sinä minua elätät!“ mutisi isäntä häpeisjään wäwynsä puheesta.

„Teillä on jalomielinen wäwy, sanon minä, eikä hän ole mikään kerjäläinen, niinkuin te kuulutte häntä nimittäwän, sillä eipä ole joka miehen lakkarisja kahdeksaatuhatta markkaa; saatte kiittää Jumalaa, kun hän on sallinut teille noin kelpo wäwyn“, sanoi nimismies.

„Kelpo wäwyn!“ toisti appiwaari ja lähti pois.

No mitäpä siitä oli: maan myönti päättyi, niinkuin se päättyi, ja tuo appiwaarinsa ylönkatsova kerjäläinen, torpan poika, oli nyt hänen menneen talonsa isäntä; sillä Sirkkan osasi „kuffaroa“ kehittelä, kun tarwittiin, waikka hän tyllä oli kehitteltyt „lorukirjojakin“ — niin käypi usein maailmassa: „wuoroin wieraina ollaan“.

Muukin huutokauppa päättyi ja niin ei ollut Niemimäkeläisillä muuta turwaa jälellä, kuin tuon heille niin halpana pidetyn lorukirjain lukijan, wäwynsä kunniasana!

Seti huutokaupan jälkeen muuttivat Sirkka ja Anni Niemimäkelään, mutta Lukulan Matti ei luopunut rakkaasta torpastaan, joka heidän kätensä työllä oli tullut siihen tilaan, että se woi hywästi ruokottuna antaa heille murheettoman toimeentulon. Niemimäkelän isännällä ja emännällä ei ollut mihinkä mennä, sillä ei heillä ollut mitään turwaa ja he

oliwat työn jo niin unhoittaneet, ett'ei heistä ollut työlläkään itsensä elättäjäksi. Sentähden heidän täytyi tyytyä wäwynsä tarjoukseen ja ruweta elämään edelleenkin entisessä kodissaan, wäwynsä ja tyttärensä armoilla.

Kyllä se kowa solmu ruweta ottamaan ruofansa toisen kädestä, kun ennen saivat olla käskijänä ja päälläpäs-märinä kaikissa, wieläpä luuliwat woittawansa, rahojensa turwisja, kaikki muut kyläläisensä ja kansalaisensa; niin käypi tässä matoisessa maailmassa! Nythän se astui Annikin isänsä „kynnyksen yli“, waikka isänsä ei sallinut sitä koskaan tehdä — niin käypi!

Kun Zikka ja Anni tulivat Niemimäkelään, oli Anni niin liikutettu, ett'ei hän saattanut kynneleitänsä pidättää. Hän tarttui sylkisi isäänsä ja äitiinsä ja pyysi, ett'eivät he olisi enään hänelle wihaiset. Äitiinsä heltyi myös kynneleihin ja pyysi tyttäreltään ja wäwyltään anteeksi, kun hän oli asiatta ja ilman syyttä ollut heille paha, mutta isä ei ollut niin herkkä eikä tunnokas; hän waan loi silmänsä mihin waan sai ja oli ääneti; lieneekö häwennyt?

Kasperille sanoi Zikka: „Ole sinäkin tässä! Kyllä tässä lienee työtä ja ruofaa sinullekin. Jos rupeat työtä tekemään ja itseäsi parantamaan, niin woimme jollain tawalla yhdesjä elää, eiwätkä waiwasi mene hukkaan“; mutta Kasperirosoi hirweästi lankonsa ihmiselliseen tarjoukseen ja wannoioi hirweän walan ett'ei koskaan jalkaansa astuisi tämän talon kynnyksen yli! Hänellä oli jo matkareppu walmisna; hän löi sen selkäänsä ja hywästiä sanomatta isälleen ja äidilleenkään, sitä wähemmin sijarelleen ja langolleen, lähti hän yön pimeään, sillä oli jo myöhäinen ilta. —

Kasperirosoi loistawasti käynyt läpi maailman rannan oppikoulun alaosastot, nyt lähti hän sen yliopistoon! ja mitä hän siellä oppi, saamme wasta nähdä.

Nyt tuli Niemimäkelässä toisenlaiset tuumat. Kaikkien ensimmäinen työ Zikalla oli puhdistaa talo kelwottomasta työwäestä. Saiwat siitä kytinsä Hoitolan Heikkikin ja Metsälän

Mikko, vaikka he kyllä kokiivat liehakoida ja juoruta uuden isännän ja emännän edessä, saadakseen heiltäkin suosiota, mutta sen enemmän inhosi Zikka heitä ja pois heidän piti lähteä, sillä hän tahtoi rehellistä ja kunnollista työväkeä.

Kaikkialla rupeesi Zikka innolla talon tiluksien parantuksiin. Kun nyt oli talvi, laittoi hän miehiä metsään aidausia hakkaamaan, sillä pellot ja niityt olivat aidattomina; hawut wedätti hän heti kotia ja laittoi miehet heti niitä hienoksi hakkaamaan lantatunkiolle; talwikaudet häräsiwät miehet metsässä kirweiden ja hewosien kanssa, mutta ei sahapölkkyjen hakuksa eikä wedossa, waan talouden tarpeellisissa toimisissa.

Kewään tullen tuli toisenlaiset toimet. Nyt ruwettiin aitain panoon ja ojen luontiin, niin pian kun maa tuli sulaksi. Niistä olikin mahdoton työ, sillä aidat olivat aiwan lewällään, niinkuin olemme ennen jo nähneet, ja ojat olivat niin ummesia, että niissä kaswoi yleensä kaikenlaista puunwesjaa; ne luotti Zikka nuoran awulla niin suoriksi ja kauriiksi kuin höylätyt. Sen tehtyä tuli kyntäminen ja lannan weto ja taas kyntäminen. Joka paikassa hyöri aina Zikka itse katsomassa työn perään ja teki etunenässä itsekin työtä, kun oli waan vähänkin aikaa. Ei Zikka toiwonutkaan ensi vuonna runsasta wuodentuloa, kun hänen täytyi kylwää entisen isännän huonosti ruokottuihin peltoihin, mutta hänellä oli säästönsä hywinä wuosina saatua wiljaa, jota hän soistaan oli saanut niin paljon, että hän kyllä tuli wuoden yli omistansa aikaan.

Zikka oli leikkisä ja iloinen isäntä ja hän lasti aina jonkun leikkisanan, jos kenen työmiehensä tykönä käwi. Jos joku työ ei käynyt niinkuin sen oliji käydä pitänyt, tahi jos joku työ tuli huonosti tehdyksi, ei hän wihasa ja kiusassa ruwennut kohta työväkeänsä haukkumaan ja parjaamaan, niinkuin moni taitamaton isäntä tekee; waan hän oli yhtä leikkisä, yhtä iloisa kuin silloinkin, jolloin työt olivat hywästi tehdyt, mutta leikin seassa ja warjossa ilmoitti hän wajanaisuudet, ja niin tulivat epäkohdat korjatuiksi, wieläpä

niin siwästi, ett'ei työwäki huomannut, että epäkohtia oli ollut olemassaakaan. Tuommoisella käytöksellään woitti Siffa työwäkensä kunnioituksen ja luottamuksen ja he rakastiwat uutta isäntäwäkeä, jonkatähden työt tuliwat toimella ja kunnollisesti tehdyiksi.

Tuolla tawalla paraniwat Niemimäkelän tilukset aika wauhtia ja muutaman vuoden kuluttua oliwat ne mitä parhaimmassa kunnossa.

Niemimäkelä ei nyt enään ollut kuin joku wanhan-aikainen linnoitus festiajalla, niinkuin se oli entisen isännän viime aikoina ollut; waan se muuttui nyt iloiseksi taloksi, jossa käwi runsaasti wieraita, ja kyläläiset, semminkin pyhä-iltoina, istuiwat Niemimäkelässä ja keskusteliwat siellä talon isännän kanssa ajan kysymyksistä. Raiikki, jotka waan taloon tuliwat, otettiin ystävällisesti vastaan, ja usea outo matkustajakin poikkesi sinne, katsomaan merkillistä ja toimekasta miestä, joka jo niin paljon oli toiminut kansallis-asioissa ja joka torpan pojasta oli kohonnut uljaan talon isännäksi. Eiwätkä he koskaan katuneetkaan pienen matkan tekoa, joka taloon oli, sillä he löysiwät aina isännässä iloisen ja wieraswaraisen miehen, joka kaiikki otti yhtä ystävällisesti vastaan. Kun tuli sitten kysymys kansallisuudesta, niin isäntä tuli kuin uudesta syntyneeksi, sillä silloin pääsi hän käsiksi oikeaan mieliaasiaansa, ja innokkaasti ryhtyi hän asian selityksiin ja semmoisiin selityksiin, jotka oliwat asialle awuksi. Ja ainahan se asia tuli silloin puheeksi, kun joku wieras poikkesi taloon, sillä sinne eiwät muut poikenneet kuin semmoiset, joissa itsesäänsäkin waitutti kansallishenki. Useinkin palasiwat he talosta lämpimämmällä ja palawammalla sydämellä, kuin sinne meniwät; sillä siellä oli puhallettu uutta sytykettä, uutta wirikettä, uutta lämmintä ja tulta heidän sydämeensä.

Sifan maanparannus=puuhia edistyntti paljon se, ett'ei hänen tarwinnut kowin paljoa kustantaa kartanon rakennukseen, sillä huoneet eiwät olleet wanhat; hän pääsi sillä, kun torjasi waan rappiolla olewat kohdat. Hänellä oli nyt huo-

neita tyllältä ja yhden kamarin pyhitti hän kirjastollensa. Hän laittoi huoneen mukavaan ajuun, ja seinille oli asetettu kirjahyllyjä, jotka olivat kirjoja täynnä. Huoneessa ei ollut mitään muuta asutusta kuin kirjasto. Siellä istui Zikka aina pari tuntia joka ilta, wirwoittamassa työstä väsynyttä sie-luaan ja ruumistaan, ja niin hän jalostutti henkeään kirjallijilla tuotteilla. Kun ei waan wieraita ollut, ei hän antanut häiritä itseänsä; mutta jos niitä oli, oli hän aina altis heille.

Wanha isäntä sai elää ja olla talossa niin mukawasti kuin halutti. Häneltä ei puuttunut mitään, ei ruokaa eikä juomaa, ei waatetta eikä lämmintä, eikä kukaan hänelle kä-rissyt eikä sanonut sopimattomia sanoja; mutta ei hän ollut jittenkään tyytyväinen tilaansa, sillä kumminkin puuttui häneltä jotain, nimittäin olut- ja konjakkipullot, joita hän oli tottunut mieltensä mukaan hallitsemaan ja kallistelemaan. Häneen nousi wäliin entiset pahat iilinsä, jolloin Zikka ja Anni saivat kuulla entisiä riwoja ja häwyttömiä sättimisiä; mutta he eiwät olleet millänsäkään ukon paubinasta, sillä he tiesiwät, ett'ei sillä ollut mitään merkitystä; he naurowat ja leperteliwät waan niin kauwan, että ukon täytyi leppyä. Wanh-an isännän elämä ja luonne näytti ensimmältä semmoiselta, kuin ei hänen elämänsä ja asemansa olisi yhtään muuttunut entisestään; niin kopea ja käskewä se oli. Silloin, kun hän tuli kättyiseksi, lienee hänelle muistunut mieleen entiset paremmat ajat, jolloin hän oli kymmenien tuhansien omis-taja, joka seikka tekee ihmisen niin otolliseksi ja mainioksi, ajat, jolloin häntä kuunteliwat kaikki muut, paitsi tuo jörö naa-puri, Jäykkälän isäntä, ajat, jolloin ei kukaan sanonut was-taan muut kuin tuo sama jörö, ajat, jolloin hänellä oli antaa tuolle kurjewalle ja anowalle sydän-alalle, mitä waan sen mieli teki. Kaikki edelliset edut olivat nyt menneet, mutta tuo jälkimmäinen oli pysynyt entisessä woimassaan, welko-wana ja ankarana saamamiehenä; mitä hän nyt sille antoi, millä tyydytti sitä? ne olivat kysymyksiä, jotka tekivät ukon kättyiseksi. Ensimmältä koki hän antaa tuolle welkojalle riskisti

wettä, sillä hän oli niin tottunut juomaan, että hänen täytyi jotakin juoda, ja Siffa ei ollut tietäwinäänkään hänen muka parhaasta tarpeestaan, eikä wanha isäntäkään kehdannut suoraan siitä käreistä, kun ei hänelle juomisia laitettu; sillä hän kumminkin tunsi tunnossaan, että hänen asiansa oli huonolla perustuksella, semminkin kun hänellä oli muutoin niin hyvä elämä ja hoito; jota enemmän hän juomisen himossaan joi wettä, sitä kuremmaksi hän hawaitti tilansa, sitä kärkeysemmäksi tuli hän. Mutta tuo weden juonti ei ollut mitkikään pahaksi hänelle, sillä juuri weden juonnin tähden tuli hän viimein siihen tilaan, että woi tulla toimeen himoitsematta wäkewiä juotawia; tuota toivoikin Siffa ja iloitsi sydämessänsä, kun näki, että ukko rupeji wettä juomaan.

Mina, kun ukko tuli pahalle päälle, oli hänellä olewiinaan joku erinomainen syy, josta hänen tuli pauhata: milloin hän kureji ja möyrästi siitä, kun kaitki talon warat tuhlaamaan tyhjiin loruihin; se saarna tapahtui aina silloin, kun Siffa lijäsi kirjastoon taikka tilasi sanomalehtiä. Milloin taas siitä, että työwäelle syydetään kaitki, mitä hengestä irti oli; milloin taas, että mierolaisille ja maankulkijain fitaan syydetään elo elämä, ett'ei oman wäen suuhun jää eläwää einettä; se jyräkkä tuli aina silloin, kun wieraita oli talossa ollut. Siitä oli kuitenkin hyvä, ett'ei ukko koskaan wierasten kuullen hiiskunut mitään, mutta sen enemmän heidän poismentyänsä. Wierasten aikana hän istua murratti itseksensä hiljaa; mutta jos wieras meni hänen tykönsä ja puhutteli häntä, niinkuin muka ei muuta isäntää talossa olisikaan, silloin ukko tuli iloijelle tuulelle ja rupeji kehumaan ja ylistämään wahwaa taloan, sen uljaita huoneita, sen oiwalijia peltoja ja niittyjä, wäliin wilkasten ympärilleen, kuulijiko tuota kukaan; kaitkista näkyi, niinkuin ei hän muistaisikaan langemutta suuruuttansa.

Kerrankin piti ukko oikein aika jyräkkää. Hän oli taas kärkeynyt työwäelle, jota talossa nytkin oli paljon. Ukko tuli Siffan nenän eteen pöydän luo, jossa Siffa oli syömässä muun

wäen kansja, ja löi nyrkkiä pöytäan, niin että astiat helisiwät, ja sanoi: „Tätä menoa ei kestä kauwan, meidän pitää paikalla erota, minä tahdon sen.“

„Grootaan waan ja heti, mutta waarin puolelle kaiteti minä rupean, en minä tule waaritta aikaan“, sanoi Siffa hilpeästi totuudesja.

„Kyllä sinulla juonia on“, sanoi ukko ja lähti häpeisjään pois.

Kukaan wäestä ei nauranut, sillä Siffa ei ollut koskaan kärsinyt sitä, että ukkoa olisi kukaan pilkannut; mutta ukon pois mentyä purskahdi koko wäki nauramaan sen sukkelan kepposen tähden, jonka Siffa ukolle silläkin kerralla teki. Tuolla tawalla woitti Siffa aina hywyndellä ukon pahouden. Ei puolella sanallakaan Siffa koskaan jättinyt ukkoa hänen entijistä synneistänsä, waan antoi ukon wapaasti luulotella olemattomasta rikkaudestaan ja suuruudestaan ja ijännöidä niinkuin itse tahtoi.

Niin kului taas joku wuosi ja Siffa oli jo saanut tulokset niin hywään kuntoon, että hän alkoi saada hywiä wuoden tuloksja. Ennen pittää maksoi hän kummiwaarillensa, Jänkälän ijännälle, ne parituhatta markkaa, jotka hän häneltä oli lainaksi ottanut maan hintaa maksaesjaan, ja nyt ei ollut Siffa penninkään welasja yhdellekään ihmiselle; tuosta hetkestä pitäen karrtuiwat hänen aineelliset waransa aika wauhtia.

Siffalle ja Annille oli Jumala lahjoittanut jo kaksi terwettä ja kaunista lasta, pojan ja tyttären. Ensimmäinen lapsi oli poika, ja kun hän syntyi Niemimäkelässä, tahtoi Annin äiti, että hänestä tehtäisiin enon kaima ja että hän ristittäisiin Kasperiksi. Mutta kun ristittäwän lapsen isä ja äiti oliwat lufeneet Topeliuksen Luonnonkirjasta kertomuksen „Kasper ei saa oppia mitään“ ja kun eno Kasperikin näytti samankaltaiselta Kasperilta, eiwät he hywäksyneet mummon ehdottamaa nimeä eiwätkä panneet sitä pojallensa, waikka he hywin kyllä tiesiwät, „ett'ei nimi miestä pilaa, jos ei waan mies nimeä“. Olipa siihen toinenkin syy: Sifan isä oli wel-

wollinen saamaan kaiman heidän ensimmäisestä pojastaan ja Siffa lohdutteli siitä vähän nyrehtynyttä anoppi-muoriaan vanhalla sananlaskulla: „mieshän Mattiit' on“. Mummo ei ottanutkaan kowin lujalle nimen panossa; hän lähti pois, waikka vähän tyytymätönnä.

Annin äiti olikin leppynyt kaikesta sielustaan ja mielestään wäwylensä ja tyttärelensä. Hän kiitteli sydämetään Jumalaa, kun hänellä oli niin kelpo lapsi, kuin Anni oli, ja kun hänen oli onnistunut saada niin kunnollinen wäwy, kuin Siffa. Mummon tunto ei ollutkaan vielä tullut poltinraudalla merkityksi, sentähden oli hänessä taas paremmat tunteet sijansa saaneet; ainoastaan kodin wäärät mielipiteet oliwat ajaksi himmentäneet ja warjokkaalla sumullansa peittäneet hänen sielussaan sen totuuden walon, jonka ijankaikkinen totuus jo luomisessa istutti ihmis sydämeen. Se totuus pääsi taas hänen sydämessään voitolle; sillä kodin synkät sumut oliwat nyt hälwenneet, joiden takaa hän selvästi näki menneen pimitetyn elämänsä surulliset hedelmät. Niiden läpi näki hän taas wäwysjään ja tyttäresjään firrkaasti loistawan totuuden voitton. Usein hän illan hämärässä muisteli katkeruudella niitä surullisia tapauksia, joita mennyt elämä oli hänelle niin runsaasti tuonut. Hän muisteli niitä onnellisia aikoja, jotka heillä oli ennen metsäin myöntiä, jolloin heiltä ei mitään puuttunut, jos kohtaan eiwät olleet rikkaita, jolloin ei kukaan heitä ylönkatsonut eikä inhonnut. Hän muisteli rikkauden aikaa ja sen loistawuutta, mutta sitä piti hän elämänsä suurimpana onnettomuutena, niinkuin se todella olikin niin wäärin käytettynä kuin he rikkauttaan käyttiwät. Usein hän muisteli poikaansa Kasperia, silloin heltyi hän aina hyneleihin; sillä hänellä oli äidin sydän langennutta ja harhateilla olewaa poikaansa kohtaan. Hän tunsi sywällä surulla, että suurin syy hänen poikansa onnettomuuteen oli juuri heisjä itsessään, nimittäin heidän huonossa kaswatuksessaan, ja sepä tunto kowin kalwasi eukon sydäntä. Ei hän koskaan muistellut surullisia muistojaan muiden kuuloon kuin Siffan ja Annin, ja

he kokiwat aina häntä lohduttaa ja poistaa hänen murheitansa. Minä, kun posti tuli, oli eukko ensimmäisenä kyselemässä Sirkalta tai Annilta: „kuuluuko Kasperista mitään?“ siinä yksinkertaisessa luulossa, että „awiiuisja“, joissa on kaikki maailman tiedot, lienee tietoja Kasperistakin; eikä eukko siinä aiwan turhaan luullutkaan, sillä kerran, kun posti tuli, oli eräässä sanomalehdessä luettavana, että eräs Kasper Niemimäkelä, Peltolan kylästä, on pantu kiinni — warkaudesta. Kun Sirkka hawaitti tuon uutisen, wei hän sen kohta nähtäväkii Annille, joka kalpeni kuoleman kalpeakii. Samassa taas tuli Annin äiti ja kysyi: „Kuuluuko Kasperista mitään?“

„Kasperista ei kuulu mitään, ei enempää kuin ennenkään. Oi kuinka mielelläni minä antaisin teille tietoja Kasperista, kun waan woisin, mutta se on mahdoton; hän on meiltä kaikilta poisja — tietämättömissä“, ehätti Sirkka sanomaan, sillä ei hän tahtonut lisätä kiwiä kuorman päälle.

„Dnneton poikani! Isäji ja äitiji syj se on, että sinä noin olet; armahatakon meitä kaikkia Jumala!“ sanoj eukko ja khyneleet alkoiwat wierii alas hänen murheesta lafastuneita kaswojansa myöten.

Anni istui tuolilla kalpeana kuin palttina ja hänen äitinsä hawaitti nyt wasta, missä tilassa hän oli. „Jumalan tähden, mikä sinulle tuli, Anni?“ sanoj äitinsä ja tarttui tytärensä käteen.

„Minulle tekee pahaa, minä pyörryn äiti; tuofaa minulle kylmää wettä!“ kuisakii Anni tuskin kuultawasti.

Nyt wasta hawaitti Sirkka, kuinka sywän haawan hän oli arwaamatta iskenyt waimonsa sydämeen. Hän heitti anoppimuorinsa pitelemään waimoansa kiinni ja juoksi itse wettä noutamaan; pian tuli hän takaisin, ja wedellä wirkistellen saiwat he töin tuskin estetykii Annin pyörtymästä, mutta useammakii wuorokaudekii kaatui Anni tautiwuoteelle; niin fiipeästi otti sijaren sydämeen langenneen weljen surullinen kohtalo. Mitähän, jos murrettu äidin sydän olisi saanut sen uutisen tietoonsa? Mitähän, jos hiljan herännyt ja sen-

tähden paljon kärsinyt omatunto oliji tuon lisänuolen saanut, omatunto, joka niin paljon jo oli kärsinyt huonosta lastensa kasvatuksesta, — lisänuolen, jossa täydessä määrässä oliji näkynyt hedelmät, joita maailmanrannan oppikoulu oli woinut hänen pojallensa antaa, johon kouluun he oliwat lapsensa uskoneet? Oi, wastatkaa, wastatkaa! Olijikohan murheesta murrettu sydän sitä woinut kestää? Ei, ei se oliji jaksanut, se oliji epäilemättä katkaisjut kulutetut, heifontuneet elimet ja niin oliji nuoli saattanut kärsiwän ja katuwan sydämen ennen aikaansa hautaan. Mutta tuota uutista, tuota lisänuolta ei hän saanut tietää, sillä Zikka ja Anni hywin käsittiwät, minkä vaikutuksen se oliji tehnyt kärsimyksistä heifontuneessa sielussa.

Kun Anni sairasteli muutamia vuorokausia, tointui hän entiselleen; mutta sen erän perästä ei hänen mielestänsä mennyt onneton weljensä ja kahta rakkaammalta tuntui Kasperin nyt Zikasta ja Annista kuin koskaan ennen. Oi kuinka mielellänsä he olijiwat sulkeneet syliinsä onnettoman Kasperin ja kokeneet häntä saattaa oikealle tielle, kun se waan oliji käynyt laatuun! Mutta se oli mahdoton, sillä Kasperista ei saatu sitten enään minkäänlaista tietoa, kun hän oli rangaistuksensa kärsinyt ja päässyt taas wapaaksi, waikka Zikka koki kaikin tawoin häntä kuulustella.

Niin kului aika. Annin äiti hoiteli lapsia ja sureskeli kadonnutta poikaansa; mutta nöyränä, katuwaisena kantoi hän elämänsä kohtaloa ja nöyrällä sydämellä tunnusti hän, että se elämän siweys ja puhtaus, jonka hänen tyttärensä omisti, ei ollut heidän ansionsa, waan — Zikan. Wanha isäntä oli yhtä synkkämielinen kuin ennenkin, eikä hän koskaan kysellyt: „kuuluuko Kasperista mitään?“ Wäliin hän kärkehtyi ja rietausi niinkuin ennenkin; kun hän sai waan jotenkin wähäntään waroja, osti hän kohta wiinaa ja joi niinkuin ennenkin, ja kun ei saanut wiinaa, joi wettä niinkuin ennenkin; mutta summa waan oli se, ett'ei talossa annettu hänelle mitään wäkewää juotawaa eikä waroja

niiden hantkimiseen, ja siitä ukko käwi fartyiseksi niinkuin ennenkin.

Jumala lahjoitti taas Sirkalle ja Annille terween ja kauniin pojan. He rakastivat Kasperin parkaa niin sydämes-tään, ett'ei enään mitkään ennakkoluulot woineet estää heitä tekemästä pienestä tulokkaasta kaimaa onnettomalle enolle, ja nähtävästi iloitsi ukkokin tuosta; lieneekö hänenkin sydä-messään liikkunut jotain tunteita onnetonta poikaansa koh-taan. Kenties, kenties, mutta päälle ne eiwät ainakaan nä-hyneet.

Kun kunnallislautakunnan esimiehen wirta tuli pitä-jäässä awonaiseksi, walitsiivat pitäjään miehet yksimielisesti Sirkon siihen; mutta Sirkka ei ottanut vastaan tuota luotta-muswirkkaa, waan pyysi, että hän saisi olla erillänsä siitä, sillä hänellä oli kyllä muutakin tekemistä, luwaten samassa kui-tenkin apunansa, jos niin tarwittaisiin. Hän esitteli, ett'ei sii-hen toimeen ole kunnollisempaa eikä soweliaampaa miestä koto pitäjäässä kuin Jäykkälän Uapo, ja tämä walittiinkin, eikä kunnalla ollut koskaan syystä katua waalianja; sillä hän toimitti kaikki asiat toimella ja se käwifin hywin laatuun, sillä Sirkka oli lähellä ja he oliwat aina yhtenä sieluna ja sydämenä.

Soitolan talo oli keskellä kylää kauniilla asemalla, ja siinä oli wanha kartano. Niinkuin jo ennestään tiedämme, tuli taloon muukalaisia asumaan entisen isännän — Soitolan Heikin — häwittyä. Tiedämme myös ennestään, ett'eiwät nuo muukalaiset, jotka oliwat ennen metsällänsä eläneet, woi-neet häwenemättä olla ja elää semmoisessa paikkakunnassa, jossa piti työnteolla elää; mutta sitä emme wielä tiedä, että Soitolan uudet asukkaat oliwat nyt jo niin häwenemäisillään, että he tarenteliwat myömään Soitolaa eräälle mustalaiselle, joka sen kanssa hieroi kauppa.

„Mitähän täällä nyt wielä tarwitaan; meidän kylässä ei ole koskaan wielä ollut mustalaisia, eikä tule wielä nyt-kään; Soitola on jo kylläksi lewittänyt raakuutta paikkakun-taan, nyt sen on aika ruweta lewittämään waloa ja niin

palkitsemaan sitä wahinkoa, mitä ennen on ihmiskunnalle aikaan saanut“, sanoi Zikka asian kuultuansa.

Peltolan kyläsä ei ollut vielä nytkään kansakoulua, waitka sitä oli yritetty monta kertaa toimeen panemaan; sillä oli pa aina wähän enempi vastaan-panijoita kuin tahtojia.

Ensi pyhänä sen jälkeen kun tieto oli saatu siitä, että mustalainen tarentelee ostamaan Hoitolaa, oli taas pitäjään kirkossa kuulutus kansakoulun perustamisesta Peltolan kylään. Kun kokouspäiwä tuli, meni Zikka kokoukseen. Kun wastapuolue rupesti rähjemään, pyysi Zikka puheenwuoroa, jonka hän saikin. Seleällä äänellä, woimakkaassa puheessa selitti hän koulun edut ja samassa kumosi järkewästi ja peruskellisesti vastaanpanijain wäitteet. Zikan puheen perästä ruwettiin heti äänestämään, ja katso, koulun ystävät woittiwat niin suurella enemmistöllä, että wastustajat meniwät wihoissaan ja pitkällä nokin pois koko kokouksesta, ja niin tuli Hoitola, tuo entinen pahuuden ja irstaisuuden pesä, kansakouluksi kylään. Koulu pantiin kohta woimaan ja niin jäiwät mustalaiset tulematta sekä Hoitolaan että koko Peltolan kyläänkin; Hoitolaan tuli nyt asumaan „walkolaijia“, nimitäin opin walon kipinöitä, jotka kirkkaina säteinä alkoiwat lewitä kansaan.

Kertomuksemme alussa tuntui, että Peltolan kyläläiset oliwat jotekin walistunutta kansaa ja että he pitiwät huolta henkijistäkin tarpeistansa, ja kertomuksemme kansakoulu-asiasta näyttää aiwan toista. Toji on, että Peltolan kyläläiset oliwat walistuneempia kuin usean muun paikkakunnan asukkaat; mutta siihenkin katsoen, kauwan, kauwan tahtoo pimentolan puoli olla woitolla! Kauwan saa walopuoli waituttaa ja taistella, ennenkuin saapi warjot poistumaan, sumut hälwenemään, ennenkuin totuus saapi woiton, ennenkuin kansalliset asiat saawat yksimielisen sopusoinnun, ja waitkapa waan enemmistön suosion; näin on niissäkin paikkakunnissa laita, joissa se parhaallaankin on; mitä sitte muualla? Enimmiten on vielä niin, että täytyy työtä tehdä ja waiwaa nähdä,

wieläpä kärkeä pilkkaakin waiwoistaan, jotakin kansallista asiaa ajaessaan. Mutta jos tuota työtä tehdään uupumatta, wäsymättä, nurekimatta, suuttumatta, tehdään useammilla yhdistetyillä woimilla, niin kansan silmät aukenewat ja toisuus jääpi voitoksi. Ja useinkin on niin käynyt, että pimentolaiset kiittävät niitä, jotka owat ponnistelleet heitä itseään vastaan, niitä, jotka owat taistelleet heitä vastaan heidän hywäksensä, kiittävät heitä, waikka usein myöhään, sitte, kun heidän hywäntekijänsä owat uupuneet, wäsyneet ja lasteuneet siihen lepoon, johon ei enään parjaajan eikä soimaajan raaka panetus kuulu.

VII. Häisä.

oku aika tuon kansakoulukokouksen jälkeen tuli pitäjään pappilaan häät, sillä eräs nuori ja funnollinen pappi nai kirkkoherran tyttären. Häisä oli monenkaltaista väkeä: siellä oli rowasteja, kirkkoherroja, apulaispappeja, ylioppilaita, metsäherroja, kauppamiehiä ja vielä siihen lisäksi eräs wiralta pantu kruununwouti. Siellä oli arwoikkaampia talon isäntiä ja emäntiä, joiden muassa oliwat myös Niemimäkelän isäntä ja emäntäkin; sanalla sanoen: siellä oli wieraita kaikenikäisiä ja -nimiisiä. Paljon oli siellä myös herrasnaisia ja neitoja, jotka itseänsä waatettaessa oliwat toisiensa kanssa kokeneet kilpailu turhuudessa, parhaan taitonsa jälkeen. Sen kilpailunsa oliwat he tehneet niin pontewasti, että heidän oli onnistunut tehdä ihminen melkein tuntemattomaksi. Sentähden näyttiwätkin he kaikkien järjellisten ihmisten silmissä paremmin waatekaapeilta kuin järjellisiltä olennoilta, paremmin apinoilta kuin kauniilta sukupuolelta.

Silloin oli heinäkuun alkupuoli ja kylmä, kolikko pohjoistuuli oli jo puhaltanut useampia wuorokausia, jonkatähden maamies käweli synkkänä ja alataloisena tiluksillansa, tarkastellen wäliin taiwaan rantoja, ikäänkuin toiwoen jotain lohdutusta, jotain liewitystä, synkistyneelle ja elämän huolista raskautetulle sydämellensä; semmoinen oli ilma, semmoiset oliwat maamiehen mielialat silloinkin, kun häät oliwat pappi-

lassa. Hää-wieraat eivät paljon joutaneet ajatella kolkkoa ja uhkaawaa ilmaa, sillä itsekullakin oli kyllältä hommaa ja jotain touhua — sehän oli tietty, sillä nyt oli häät ja häissä ollaan iloisia, ja ilon aikana ei jouda murhe mieltä rajittamaan. Mutta olipa kumminkin hää-wierastentkin joukossa niitä, joille ei ilo ilolle maistunut tällä kerralla, waan jotka murheellisen näköisinä usein tarkasteliwat taiwasta; heidän mielensä ei jaksanut olla iloinen, waikka he olisimat olleet yhtä oikeutetut siihen kuin toisetkin kutsuwieraat, sillä hekin olivat — häissä.

No, mitäpä siitä. Wiikiminen toimitettiin suomeksi tawallisilla kirkollisilla juhlamenoilla ja wiikimisen päätettyä toiwotettiin nuorelle parikunnalle onnea maljojen kanssa — kaikki oikein, eikä siitä sen enempää. Sen tehtyä kannettiin wieraille kahwia monenkaltaisien kahwi-leipien kanssa — oikein jekin, eikä siitäkään sen enempää. Sen jälkeen kannettiin totiaineita esille ja wieraita kehoitettiin tekemään itsjellensä lasit — siitä vähän enemmän, sillä maljojen aika on myös puheitten aika.

Hääwierasten joukossa oli paljon ruotsikiihkoisia. He tunsiwat nimeltä Niemimäkelän Sikan, jota he olivat oppineet pitämään päästä wiiriönä houkkana; hän muka oli yksi niistä hurjista kirkujista, jotka joka tilassa nostawat melua ja uneksiwat suomalaista kansallisuutta, waikka se heidän mielestänsä oli ihka mahdoton. Kun he saiwat tietää, että Sikkakin oli häissä, tahtoivat he saada tietoonsa, kuka talonpoikaisista wieraista oli Sikka, saadaksansa niin tutustua ulkonaisestikin tuon houkkion kanssa. He kokoontuiwat Sikasta ulommaksi yhteen ryhmään ja katsoiwat häntä niinkuin „lehmä uutta konattia“; näyttiwätpä siltä, kuin he olisimat pelänneet Sikkaa niinkuin ruutimiinaa. Erinomaisemman kärkeä oli häntä tähystämään tuo wiralta pantu kruununwouti.

Häissä oli myös paljon kansallismielisiä ihmisiä ja he olivat kokoontuneet Sikan ympärille. Heissä waitutti yksi ja sama kansallishenki ja he keskusteliwat kansallisista asioista

juuri silloin, kun tuo toinen joukkio ullankanteelta tarkasteli Siffaa, nähdäkjensä, minkä näköinen mies tuo hurja talonpoika oli.

Sifan ympärillä olewa joukko pyysi nyt juuri, että hän pitäisi puheen. Kun taaempänä olewa joukkio, joka piti itseään ainoina siwistyneinä näisjä häisjä, sen kuuli, tulivat he kohta lähemmäksi sitä joukkoa, jossa Siffa oli.

„Jumaliste! Pitäkääpä puhe ja oikein komea. Tehän olette oikein fennomanien pappi“, ehätti eräs ruotijikihkoista pilkallisesti sanomaan.

„Wirkani kautta! Pitäkääpä puhe ja panenpa palkkani pantiksi, että se puhe tulee olemaan siwistyneille korwille oikein hauska kuulla, ymmärrättekös weikkojet? puhe tulee olemaan hywin siwistynyt, oikein fennomaninen“, ehätti wiralta pantu kruununwouti pilkallisesti säestämään ja viimeistä osaa lausuessaan katsoi hän joukkiotaan silmiin ja kaikki hänen kaswonsa juonteet oliwat pilkallisesja ilwehymysjä.

„Pidä waan puhe, Siffa!“ kehoitti joku Sifan ystäwistä.

„Ei minun tällä ferralla haluta pitää puhetta, sillä minä näen selwään, että nuot werettömät tahtoisiwat minusta tehdä keppihewosensa“, sanoi Siffa.

„Puhu waan, Siffa! Mitä sinä heistä wäliä pidät; juuri sentähden on sinulla sitä suurempi syy puhua, kun heitäkin on saapuwilla“, kuiskasi Siffaa lähellä olewa Jänkkälän Mappo hänen korwaansa.

„Yhtä kaikki“, sanoi Siffa, nousi samassa seisomaan ja piti seuraawan puheen:

„Kunnioitettawat kansalaiset!“ (Kaikki iloinen melu waikeni). „Minua on pyydetty puhumaan tässä tilassa jotain. Toisten pyynti perustuu siihen, että he luulewat saawansa kuulla puheesjani jotain hywää ja felwollista, jota ei kuitenkaan minulta tule; toiset owat taas pyyntönsä perustaneet siihen, että saisiwat oikein pilkan ja iwan sijaa kansaa vastaan ja kaikkia niitä kohtaen, jotka kansan etua walwowat. Siihen sitte wielä lisäksi tulee, että ympärilläni näen enim-

mältä osalta niitä, jotka owat siunatusta opinlähteestä saaneet ammentaa sieluunsa niitä totuuksia, joita maailma on tähän saakka hawainnut ja tunnustanut ainoiksi oikeiksi tiedettiin alalla. Katsoen näihin asianhaaroihin, huomannette kaikki, ett'ei tehtäväni ole meikäläiselle mitään helppo asia; mutta aionpa kuitenkin puhua jotain. Älkääte luulko, että puhuisin jonkun imartelewan hääpuheen; minä puhun waan siitä, joka sydämelleni on rakkain ja kalliin asia ja sentähden pyyhden jo edeltäpäin, ett'ei minun puheestani kukaan paheni, sillä sydämen kyllyydestä suu puhuu. Siis aion puhua, niinkuin ukko Törne puhui,

„maasta parhaimmasta päällä maan
ja kansasta sen, hänen kansastaan.“

Aion puhua siitä kansasta, joka taistellen nälän kansja on täällä kylmästä, kolkossa pohjoisessa ilma-alassa tämän maan raiwannut kylmästä korwesta, joka on tehnyt tämän maan mahdolliseksi yhteiskunnallisille ihmis-asumisille. Aion puhua siitä kansasta, joka on, miekoin taistellen ulkonaisia wihollisia vastaan, muodattanut tuoreimman sydänwerensä isänmaansa hyväksi, siitä kansasta, jonka taisteloiden ja kärsimysten hedelmänä me nautimme niitä waltiollisia ja yhteiskunnallisia etuja, jotka meillä owat olemassa; puhun siitä kansasta, jonka kärsimisten ja waiwojen hedelmänä mekin woimme tämänkin hupaisen hetken huolitista wietätä keskellä yöllisyhtä; siitä kansasta, joka nytkin, synkällä, raskaalla mielellä käwelee wiljawainionsa ympäristöllä ja tähystelee taiwaan rantoja, sillä luonnon-woimat uhkaawat taas yhdellä iskulla korjata pois hänen vuoden-pitkään muodatetun hikensä ja wäkönsä. Kolkko, synkkä on kansan sydän noita ajatellessa ja katsellessa, sillä hän näkee tulewaisuutensa myös — kolkkona, synkkänä; sillä hänellä on tuolla kotona kaikki, mitkä maailmassa owat hänelle rakkaimmat. Siellä on hänen waimonsa, joka on jo niin paljon hänen kanssaan kärsinyt elämän kovuutta, ja uusi kärsiminen, uusi taistelo uhkaa taas. Tuolla kotona on hänellä rakkaat lapsensa, jotka odottawat häneltä leipää ja

joiden kanssa hän on niin usein palansa jakanut; mitä antaisi hän nyt heille, jos halla weiji kaikki? Waltio ja yhteiskunta waatii häneltä myös saatawiaan; mutta millä suoritettaisiin niitä, jos niin käwiji? Mutta samassa huomaa hän, että hywästi järjestetysssä waltiossa on wasaramies, joka osaa antaa selwääkin selwemmän wastauksen sille kysymykselle. Näissä mietteissä tulee hän kotiinsa. Hän hawaitsee lapsensa ja huomaa samassa, että rakkaimpansa hän ainakin saa itse pitää, nimittäin waimonsa ja lapsensa; ne eiwät kelpaa kenelekään, mutta hänelle ne kelpaawat. Hän sulkee lapsensa syliinsä ja murheen ja ilon kyyneleet wuotawat sekaisin hänen tunnoftaasta sydämeftänsä ja ainoastaan nuot pienoiſet — ja waimonsa — woiwat eleillä pitää, woiwat jotain wäſwistusta ja lohduftusta luoda hänen murheesta ja työstä wäſyneefen ſieluunsa.

Tuo kansa se on, joka nurisematta — uupumatta, wäſymättä on kantanut elämän raskasta kuormaa, se kansa, jolle tämä maa on rakas ja kallis. Se on se kansa, joka ei ole kuitenkään ſaanut osajensa niitä kansallisia oikeuksiansa, joita se itsellensä oikeudella waatii, katſoen omiin ſuuriin waiwoihin ja kärsimisiin.

Saattaisiko kukaan joukossamme olla niin tunnoton, ett'eiwät tämän kärsiwän kansan kärsimiset käwiji hänen sydämeftänsä? Saattaako kukaan olla niin tunnoton, ett'eiwät kansan sydämeen lyödyt haawat tuntuiſi pistoina itſekunſin omassa sydämesſä? Saattaako kukaan meistä olla niin tunnoton, ett'ei hankkiſi tuolle ſorretulle ja kärsiwälle kansalle waloa ja tekiſi työtä ilolla ſen edukki ja auttaisi häntä niihin oikeuksiin, jotka oikeudella owat hänelle tulewat? Saattaako kukaan meistä iloita ſilloin, kun kansa ſuree, ja päinwastoin? wastatkaa sydämisjänne, ſillä minä kysyn waan. Mutta kiitos Jumalan! kansa on ſilmänsä ſaanut auki ja kansallishenki on häntä ruwennut elähyttämään. Hän on tullut huomamaan, mikä kallis aarre toki tuo kansallisuus on, ja hän taisetelee ilolla, murhettenſa ſeasta, ſen edukki ja ſen ſaawutta-

miestä. Hän on tullut käsittämään, ett'ei todellista vapautta saada ilman kansallisuutta ja että

„parempi orjan elämää
on fuolo hirsipuuksja.“

Hän on tullut huomaamaan sen, ett'ei ilman taisteloa saada mitään tässä matoisessa maailmassa, ja sentähden hän taistelee ilolla kansallisuutensa eduksi henkijillä voimillansa ja aineellijilla waroillansa. Ja tämä taistelo, tämä tarkoitusperä ei ole suinkaan wäärä, niinkuin muutamat sitä tahtowat luulotella; kansalla on oikeus waatia itsellensä kansalliset oikeutensa ja heidän waatimukseksja ei ole mikään muu kuin ihmisellinen waatimus. Kansja ei tydykään enään paljajsiin lupajsiin ja Sudaksen kaltaijsiin suun-antamijsiin ja käden ojentamijsiin; sillä he owat hawainneet, ett'ei tuo kaikki ole muuta kuin kawala esteleminen ja uniwirren wejsaus suomalaiselle kansallisuudelle, jolle eräältä taholta tahdotaan waan kallis asiamme lykätä kauwas tulewaisuuden hämärään sumuun.

Tuo kaikki on jokaiselle isänmaan ystäwälle ilahuttawaa, mutta onpa asjalla muitakin ilahuttawia puolia. Maamme siwistyneessä säädysjä rupeaa myös suomalainen kansallishenki lewenemään ja juurtumaan, ja yliopistosja saapi isänmaallinen henki yhä enemmän alaa, maamme opin tiellä olewisja nuorukaisjissa. Ja sitä tehden, kun he sieltä hajauwat maamme wirtakuntiin, sitä tehden muuttuwat siwistyneet säädnyt kansanmielijiksi, jotka jo isoksi osaksi niin owatkin; sitä tehden poistuwat nuot surulliset muistelot ja harmaat sumut, jotka niin kauwan owat himmentäneet meidän kansallisuuttamme ja kokeneet sammuttaa sen tulta. Yhä he harwenewat ja poistuwat unohduksen hämärään sumuun ja yhä enemmän saapi ihmisellinen waatimukseksme alaa oppineittemmekin seasja, ja yhä enemmän iloitssee kansja, sillä hän on saanut uuden, wankan sään köyteenjä, jota ei woi katkaista enään mikään woima, mitkään wehkeet ja tekoisyyt. Silloin me tulemsme ystäwiksi ja weljiksi kaikin ja teemme yksimielijesti

työtä isänmaan hyväksi, kufin woimienfa jälkeen; kuka woi silloin polkea ja sortaa meidän kansallissiwistystämme?

Silloin on meidän hyvä olla, sillä sydänten katkeruudet owat poistetut. Silloin saapi isänmaa toisen muodon, toisen suunnan, sisällisesjä ja ulkonaisesja kehittymisesjään. Pontewasti pyrkii se silloin eteenpäin henkijissä riennoisjaan ja aineellisesja waurastumisesjaan, sillä sen poikien woimat owat kootut yhteen ja luja on kolmisäinen köysi. — Ja nyt, kunnioitetut kansalaiseni! pyydän, että yhdesjä sydämesjä juomme suomalaisen kansallissiwistykfen onnen maljan! Jumala siunatkoon maattamme ja sen kansaa! Hän siunatkoon jokaista poikaa ja neitoa, miestä ja waimoa! Eläköön Suomi ja sen kansallisuus!”

Kolminkertainen eläköön-huuto seuraji Sikan puhetta ja he joiwat ilolla onnen-maljan suomalaiselle siwistykfelle ja kansallisuudelle.

„Kas waan tuota hurjaa talonpoikaa! Hän saarnaji niinkuin kiwain hihhuli-pappi“, sanoj wiralta pantu wouti.

„Älä nyt rupeataan wiisauttaji jakamaan, sillä se on tässä jotenkin huonosti paikallaan“, sanoj joku wierasten joukosta woudille. Sitten tuo sanoja astui Sikan luo, tarttui häntä kädestä kiinni ja sanoj: „Kiitän teitä kauniista, woimallisesta, lämpimästä ja isänmaallisesta puheestanne. Te ette taida enään tuntea minua, mutta olemmepa wanhat tutut.“

„En muista ennen nähneeni teitä, herra“, sanoj Sikka.

„Monta Herran vuotta sitten, Juhannus-yönä tuolla maantien wieresjä mäellä.“

„Silloinen kiista-kumppanini, ylioppilas?“

„Niin. Niin poikamaista kuin kiistamme lienee silloin ollutkin, mutta minä en saanut sitä mielestäni haihtumaan. Paljon olette tekin sitten waurastuneet kansallijissa asioissa, mutta minä vielä enemmän; sillä olenpa nyt täysin suomi-mielinen ja pidän kunnianani sitä, että olen mahdollinen sitä nimeä kantamaan“, sanoj wieras.

„Tunnenpa selvästi, ett'ette ole mikään ulkokullattu, ja minä iloitsen siitä. Terwe tultuanne kansan joukkoon! Minä luulen, ett'ette tule katumaan kauppaanne, sillä kansan kiihollinen sydän ja rakkaus on olewa palikkanne totuuden voitosta“, sanoi Sikka ja puristi sydämellisesti kädestä tuota entistä, uudesti syntynyttä tuttua ja sydämmellinen ystäwyys solmiuşi heidän välillänsä.

Paljon aikaa oli jo kulunut siitä, kun he oliwat enjiferan toisiansa tawanneet Juhannus-yönä tuolla maantien wieresjä mäellä. Dutoina, wieraina oliwat he silloin toisensa kohdanneet ja toisiansa ylönsatsoiwat he puhellessaan. Ylönsatseella oli ylioppilas silloin kohdellut kansan nuorison leikkejä ja heidän poikamaisia kansallis-puuhiansa, ja hän aikoi yhtä poikamaisessa kansallis-sorrossaan kumota yhdellä iskulla noiden nuorten fennomanien tarpeettomat houreet, joita hän piti waan haaweina, jotka muut oliwat hetkeksi heidän päähänsä panneet, wieläpä julana häwyttömyhtenä. Hän tapasi noissa nuorisja kiiwastelijoissa lujan wastarinnan, ainakin lujemman kuin luulikaan, ja waikk'ei hän luullut tuossa poikamaisessa taistelussa tulleen tappiolle, wielä poistaa lähtiesjään, niin sai hän kumminkin sieltä ajatuksiinsa semmoisen waiwan, jota ei woinut sieltä pois karfoittaa ja joka sitten tuli ensimmäiseksi herätykseksi hänen kansalliseen uudesta syntymiseensä. —

Nyt pyysi kirkkoherra puheen wuoroa ja kaikki waikeniwat. Ollen kansan mies, kiitti hän julkisesti Sikkaa hänen wasta pitämästä puheestansa. Hän huomautti, kuinka sywästi kansa itse käsittää kansallisuutensa, waikka eräältä taholta wäitetään, ett'ei kansa itse ymmärrä eikä tahdo ymmärtää niistä asioista mitään, waan että he muka huutawat ja meluawat umpi-filmisjä muutamien riuwattujen suomikihkoisten perässä, tietämättä, mitä he oikeastaan tahtowat. Puheensa wahwistukseksi wiittoi hän sitten, kuinka woimallisesti kansallisiikkeet owat nyhkaikana olleet wireillä ympäri maatamme, kun waan jossain kohden on kansallisia oikeuksia kansalta

fielletty. Hän kehoitti jokaista kansalaista ottamaan ajasta waarin eikä turhilla tefosyillä ponnistelemaan kansan oikeutettuja vaatimuksia vastaan. Hän sanoi tyllä tietävänjä, että semmoijia houreira on syntynyt muutamien ihmijien päässä, ett'ei suomalainen woi siwistyä, mutta hänen mielestään oli tuo turhaakin turhempi loru, koska suomalaisella on samanlainen ruumiinrakennus ja yhtä järjellinen sielu kuin muillafin kansoilla. (Suostumushuutoja). Hän esitti maljan Suomen kansalle, joka juotiin innoffailla hurraa=huudoilla.

Kun kaikki nuot toimet oliwat loppuneet, tuliwat äsken mielestänjä niin uljaat ja pilkallista iwaa täynnä olewat ruotjifihkoiset alakuloijiksi, ja nurpolla=notin wetänjivät eri joukkioon, jossa he näkyiwät hiljaksensa keskenänjä haastelewan, wilkuillen wäliin ympärillensä, itäänkun olijiwat pelänneet, että joku kuuliji. Siihen joukkioon meni wiralta pantu kruununwoutifin, eikä hän koko iltana enään yritellyt pilkkaamaan Dikkaa eikä muita kansallismielijä. Itsekufin walitji mieluisensa puhelumppanin ja niin se ilta kului hupaijesti, tapahumatta sen suurempaa häiriötä.

Muuta ei ole enään sanomista koko häistä. Kun aika joutui, syötiin illallista ja sen jälkeen hajausi itsekufin lewolle.

Waiffa ilma oli niin kylmä ja kolkko, ei kuitenkaan tullut hallaa sillä kerralla; mutta muutamia wiikkoja jäljemmäs tuli niin kowa halla, että kokonaijia maakuntia jäi leiwättömäksi, joka toi kowan köyhyyden ja furjuuden tullesjaan.

VIII. Tuhlaaja-poika.

iin kului taas joku vuosi. Jikka hyöri talou-
dellijissa ja perheellisissä toimis-
saan niinkuin ennenkin. Kansakoulu oli kyläs-
sä vaikutta-
massa ja alkoi näyttää siunatu-
ita hedel-
miänsä. Rowimantin koulun wastustajan
täytyi nyt jo myöntää, että se on tui-
ki tar-
peellinen laitos. He eiwät panneet lapsiansa en-
simältä kou-
luun, peläten niistä herroja tulewan, waan kun he uteliai-
suudesta käwiwät koulua katsomassa siinä mieles-
sä, että osai-
siwat paremmin sortaa ja parjata sitä, jäiwät he awoimin
suin katsoa öllöttämään, kun lapset opettajan edessä tekiwät
selwää opinkappaleista. Tuo lasten nokkeluus ja ymmärtä-
wäisyys meni niin heidän sydämeensä, ett'ei heillä ollut yh-
tään suuhun tulewaa sanaa kansakoulua wastustaakseen ja
moittiakseen, ja etunenässä he toimittiwat lapsiansa kouluun.
He tunnustiwat, että oliwat olleet wäärässä kansakoulua
wastustaessaan, ja kiitteliwät niitä, jotka sen oliwat toimeen
panneet heistä huolimatta.

Mutta eihän tämä kansakoulun asia kuulunutkaan taas
koko „tuhlaaja-poikaan“, josta aikomuksemme oli puhua!
Waan ryhdymmepä nyt asiaan.

Oli erään vuoden elokuu lopulla. Ilma oli kauneim-
pia elokuun ilmoja. Taiwas oli peitetty tiheällä lämpimän-
näköisellä pilwiwerholla ja lempeä etelätuulonen huhah-
teli puiden latwoissa ja huoneitten seinissä. Puut ja ne wiljat,

jotta vielä oliwat leikkaamatta ja kullan-keltaisina, täyjinä tähkäpäineen, odottiwat sirppimiestä, nuokahтелиwat ja huo-
 jahteliwat tuulen huhahdellessa, ikäänkuin siten kiitelläkensä
 Quojaa suuresta hywydestänsä. Huoneitten seiniin tuntui
 lempeä tuulonen siltä kuin lempeä hywän-suopa ihmisten war-
 jelus-enkeli oli siivillänsä huuhdellut niitä ja kuisannut:
 „Olkaa hywässä turwasja!“ Ihmiset hyöriwät kaikilla
 töisjensä: toiset paitahijajillaan leikkasiwat täysinäistä wiljaa
 ja pystyttiwät peltosarvoilleensa tiheään täysinäisiä, wankkoja
 kuhilaisia; toiset tekivät eloajmoja riuhkensa luo ja iloisena
 istui maanmies elokuorman päällä, hyräillen mieli-lau-
 luansa, sillä hän tieji saawansa palkan rastaasta työstänsä;
 toiset tuokkiwat suuria ja kauniita perunoita maasta ja kan-
 toiwat niitä kellareihin talwen waraksi. Siellä täällä kuului
 jo warstan jyske kylässä, ja illan tullen istui maanmies
 wankan ja painawan jywäkuorman päällä, nokisena, likaisena
 ja tomuttuneena, mutta iloisella ja tyytywäisellä sydämellä,
 sillä hän tieji nyt saawansa aittaansa ja salwoonsa wiljaa,
 jonka turwisja hän woi tulewaisuutta rohkeasti katsoa silmiin,
 jolla hän woi perheensä kansja wuoden yli toimeen tulla,
 jonka turwisja hän woi kaikki yhteiskunnalliset maksunsa suo-
 rittaa. Kun hän oli saanut wiljan aittaansa korjatuksi, oli
 häntä jo odottamassa kylpy, jossa hän sai puhdistaa itsensä
 tomusta ja noesta; sieltä tullessaan istui hän alasfi jollekin
 tiwelle tai pellon pientarelle ja tähysteli ylös korkeuteen.
 Tuulonen oli tyyntynyt ja taiwaanrannat oliwat pallistetut
 purppurawäriisillä pilwien reunoilla, joka lupasi jatkoa kau-
 niille ilmalle. Ylemmäksi ilman siivellisten lentoa kohosi-
 wat hänen ajatunsa tuossa suuressa ja kauniissa luonnon
 hämärässä, haaweksiwaisessa kuwa-tempellisjä. Hän näki
 kaikilla Quojan suuruutta ja hywyttä. Hän näki oman
 pienoisuutensa ja mitättömyhtensä tuon suuren Quonnon-
 Herran rinnalla ja huudahti: „Mitä on ihminen, ettäs häntä
 etsistelet?“ Hän näki tuossa luonnon suuressa peilissä hen-
 gellisen alastomuutensa ja rupeji haluamaan wanhurstauden

waatteita, joita suuri Sowittaja woipi ihmiselle antaa — mutta kas! Olihan hän ruumiillisestikin alasti, sillä nyt alkoi tuntua kylmältä, jos kohtakin oli kaunis ilma, sillä hän oli ollut ties kuinka kauan tuossa hurmaawassa ja haawekij-waifesja tilassaan. Hän läksi huoneesensa, jossa waimonsa oli hänelle laittanut puhtaat waatteet päälle pantawiksi. Iloinen walkea paloi takassa ja walaisi huoneen seinämiä, sillä pimeys oli jo saanut woiton Pohjolan waloijsilta kesä-öiltä. Iloiset, terveet, punapostiset lapset hyppeliwät paitasillaan lattialla, sillä he oliwat tahtoneet olla „itän kantta tainatta“, mutta oliwat ennen isää joutuneet kotiin, sillä heillä ei ollut vielä mitään haawekijmista, ei mitään huolta eikä surua; iloa heillä piti olla waan ja senpätähden he nyt tuossa hyppiwät wiattomasja ilossa ja leikissä ja pyrkiwät kilwan isän polwelle. Tämä uusi kotoinen ilmiö teki awonaiseen isän sydämeen lumoawan waikutuksen, sillä hän huomasi, että hänelläkin on jotain tehtävää, jotain toimitettawaa luonnon suuresja waltakunnassa. Tuota kaikkea tuntiessaan sulki hän syliinsä waimonsa ja lapsensa ja hän tunsi itsensä niin onnelliseksi, kuin kukaan kuolewainen maailmassa saattaa olla.

Kenen sydän ei aukeaisi niin kauniina iltana? Kenen ajatukset eiwät lentäisi korkeuteen? Kuka saattaisi kantaa wihaa lähimmäistänsä vastaan, silloin kun hän itse tuntee Luoiansa ja Herransa suurta rakkautta ja hywynyttä? Oi, ei toki kukaan. Löytyisikö joku semmoinen ihmislapsien seasja, niin hän ei ole itse vielä tuntenutkaan Jumalan rakkautta, ijanlaittista rakkauden lähdeettä, ja sentähden on hänen sydämensä musta — on pimeä!

Semmoinen aika ja ilta se oli, kun taas tuli posti kylään. Tikan sanomalehdet noudettiin heti ja paikalla oli taas Annin äiti kysilemässä wäwyltänsä: „kuuluuko Kasperista mitään?“

„Ei kuulu Kasperista entistä enempää; misjä hän raukka mahtanee aikaansa wiettää. Oi, muori-kulta, kuinka mielelläni ottaisin hänet vastaan ja sulkiisin syliini, kun hän

waan katuwaisena tulisi luoksemme“, janoi Ziffa wastaukseksi, ja Kasperin äiti huokasi raskaasti ja suuret weskikarpaleet silmissä meni hän taas pois, yhtä toiwotonna pojastaan kuin ennenkin.

Miemimäkelän wäki oli sinä päiwänä ollut perunain otossa. He oliwat nyt päiwätyhönä päättäneet, sillä nyt oli jo ilta. He kantoiwat reippaasti perunoita saaweilla kellaariin ja laitteliwat aseitaan järjestykseen, pitkittääkseenä samaa tointa huomennakin. Saawit ja muut astiat puhdistettiin ja pantiin suullenä järjestykseen; kuokat kopistettiin mullasta ja pantiin etehiseen, huomista odottamaan; astiat komahteliwat, kuokan warret papattiwat ja wintti-tangot rämähтелиwät, kun wäki niitä järjestykseen laitteli. Iso, roima walkea paloi takassa ja suuri pata sangastansa riippui wipu-koukussa liedellä tulen päällä. Pata oli täynnä kiehumassa kauniita ja puhtaitsi pestyjä perunoita. Urwokkaan-näköinen emäntä hyöri padan ääressä, suuri awain-kimppu wyöllä. Hänellä oli pitkawartinen kauha kädesä, jolla hän ehtimiseen hämenteli wasta höystytytä perunoita. Por, ro — ro — ro — ro — ro — ro, paniwat perunat padassa, ikäänkuin olisimat ne kilwan tahtoneet kiittää hywää emäntäänsä. Iloisesti palawa walkea punasi emännän kaswot entistä punaisemmiksi, tahtoen sekin, niinkuin wanha kotilieden tuttu ainakin, siten näyttää hywynyttänsä emännälle ja tehdä hänestä miellyttäväkin miellyttävämmän; wäki puheli iloisesti keskenänsä ja riisuskeli päältään pois multaisia waatteitansa. Wanhimmat talon lapset oliwat koulussa ja nuorimmat tepasteliwat tuwan lattialla ja tyytywäisyys näytti olewan jokaisen osana.

Semmoisesja asussa oli Miemimäkelän koti-elämä sinä hetkenä, kun owi aukeni ja huoneesen astui ryyshinen ja ryyppynen mies, jonka päätä ja harmaita hiuksia peitti resuinen latti. Heti tupaan tultuansa ja ujon hywän-illan sanottuansa, wetäysi hän warjoon uunin owipuolimmaiseseen nurkkaan. Emäntä huomasi kuitenkin heti, että joku köyhä tuli huoneesen. Hän otti pärewalkean käteensä ja meni katsomaan tul-

lutta, niin tawoin tunteakseen häntä, sillä hän oli oikea köyhän äiti, joka ei köyhiä holhonut sentähden, että Jumalan olisi pitänyt sen edestä kaswattaa heidän maallisia tawaroitansa, waan hän teki sen ihmisjääliwäisestä sydäimestä ja hellästä armeliaisuudesta köyhiä ihmisiä kohtaan. Sentähden tunsi hän kaikki kylän köyhät ja he hänen sitä paremmin. Mutta kas! Hän ei tuntenutkaan tuota tullutta, joka alasluoduin silmin istui uunin pankolla.

„Mistä tämä wieras on?“ kysyi emäntä tulleelta.

„Olen outo muukalainen. Oliko emäntä niin hywä, että saattaisi luwata ruokaa ja suojaa onnettomalle?“ sanoi tullut, ja hänen kaswonsa wärähtelivät.

„Miks'ei“, sanoi emäntä, „olkaa waan niinkuin kotonanne.“

Samasja tuli Zikka tupaan ja hawaitsi wieraan.

„Mistäs tämä wieras on kotoisin?“ kysyi hän heti oudolta.

„Di, älkää kysykö, kuka ja mistä! Tutut ja tuntemattomat tiet ja polut owat kotoni; ihmisten pilkka, nauru ja armottomuus on ainainen, hywin ansaittu kumppanini ja pieksetty, rikkirunneltu ruumiini on ainoa tawarani. Älkää, hywä isäntä, ajako minua yön selkään! — minä olen hywin wäsynyt; emäntä lupasi minun olla yötä“, sanoi outo rukoi-lewasti, särkyneellä ja murtuneella äänellä, ja suuret wejiekarpaleet wyöryiwät alas hänen kuihtuneita kaswojansa.

„Älkää olko millännekään, ei teitä pois ajeta, ja ruokaa ja lepoa saatte kyllä. Nyt ei tarwitse surra teidänkään, sillä Jumala on siunannut taas wuodentulon hywyhdellänsä ja on siis antanut teillekin osanne“, sanoi Zikka lohduttawaisesti.

Wäki kokoontui pöydän ympärille iltajelle, isäntä edellä, ja emäntä käski wieraankin tulla pöydältä syömään.

„Ei tofi, ei — sitä en tee — sinne en tule; tuokaa tänne penkille minulle pala leipää ja jotakin kuiwan kieleni kostukkeeksi“, pyysi nöyrymielinen muukalainen, eikä häntä

saatu pöydälle syömään, vaikka kuinkakin olisi kehoitettu, waan hänelle täytyi emännän wiedä ruokaa pentille, johon muukalainen oli siirtynyt, siinä rupeji hän alakuloisena syömään.

Talon lapset eiwät menneet muun wäen kansja ilta-selle, sillä heillä oli eri ruoka-aikansa. Isännän Kasperin oli silloin seitsemännellä ikäwuodellansa ja toiset lapset sitä nuorempia, joita Jumala oli hänelle jo siunannut useampia. Lapset meniwät tuon oudon, murheellisen käypäläisen tykö pentille ja rupejiwat lapsen wiattomuudessa häntä puhuttelemaan. Lasten käwi säälikki wieraan murheellisen näköinen muoto, sillä he oliwat isältään ja äidiltään oppineet rakastamaan ja kunnioittamaan kaikkia ihmisiä, niin köyhiä kuin rikkaitakin, ja säälimään köyhiä. Rafsi nuorimmista lapsista kääpii wieraan polwelle, sittentuin hän oli syömästä pääsnyt, ja silitteliwät hänen kyyneleistä kostuneita, kuhtuneita kaswojansa. Wieras ei näkynyt pahenevan lapsiin, sillä hänen haawoitetulle sydämellensä näkhi tekewän hywää lasten myötätuntoisuus. Hän otti käsillensä molempia lapsia ympäri kiinni ja kiihutteli heitä polwillansa; lapset kääpiiwät kiinni hänen kaulaansa ja mihin waan saiwat, ja puheliwat hänen kanssaan. Pikku Kasperin seisoi wieraan edessä lattialla, sillä hän ei mahtunut hänen syliinsä.

„Mitä sinun nimesi on?“ kysyi wieras toiselta polwellaan olewalta lapselta.

„Sikka, minä olen isän kaima.“

„Entäs sinun nimesi?“ kysyi taas wieras toisella polwella istuwalta tyttöseltä.

„Anni, äidin kaima.“

„Entäs tuon pojan nimi, joka lattialla seisoo?“ kysyi taas wieras.

„Minun nimeni on Kasperin“, sanoi lattialla seisowa poika ja katsoi wierasta silmiin.

„Kasperin!“ sanoi wieras ja hänen kaswonsa wärähteliwät. „Onko teidän talossa muuta Kasperia kuin sinä?“ kysyi hän sitte toinnuttuansa hämmästyksestään.

„Ei“, wastasiwat lapset.

„Kenenkäs kaima sinä sitten olet?“

„Minä olen enon kaima“, sanoi Kaspero.

Ohj enemmän wärähтелиwät wieraan kaswot ja hänen ruumistanja wapistutti.

„Missä hän sitten nyt on?“ kysyi hän taas toinnutuaan.

„Hän on maailmalla“, wastasiwat lapset.

„Mistä te tiedätte, että teillä on Kaspero-niminen eno?“

„Isä, äiti ja mummo owat sanoneet, että meillä on Kaspero-niminen eno maailmalla“, sanoiwat lapset ujustelematta.

„Owatko isä, äiti ja mummo puhuneet teille mitään muuta eno Kasperista?“

„Owat; isä ja äiti sanowat aina, että meillä on eno, jonka nimi on Kaspero ja joka on maailmalla. He itäwöiwät eno Kasperia, ja hänen muistokseen teliwät he hänelle kaiman. He puhuwat usein Kaspero-enosta ja toiwowat, että hän tuliji pian kotia. Kun isä ja äiti lukewat sanomalehtiä, tulee mummo aina kysellemään heiltä: „kuuluuko Kasperista mitään?“ Mutta isä ja äiti sanowat: „ei kuulu Kasperista mitään“, ja mummo lähtee silloin aina heti pois ja itkee.“

„Woi, hyvä Jumala“, huudahti wieras ja pusrkahti itkuun.

Lapset säikähtiwät tuota ja kyseliwät: „Mikä teille tuli, mikä teille tuli? Älkää, hyvä wieras, itkekö! Emmehän me ole teille pahat, eikä isä, äiti eikä mummokaan, älkää itkekö!“

Kun wieras oli sen werran itkustaan tointunut, että hän saattoi puhua, kysyi hän taas lapsilta: „Wieläkö teidän mummonne elää?“

„Wielä.“

„Entäs ukkowaari?“

„Wielä.“

„Missäs he owat, kost'ei heitä näy?“

„He owat jo nukkumassa.“

„Onko teitä muita lapsia kuin te?“

„On meitä vielä kaksi; ne ovat meitä vanhemmat.“

„Missä he ovat?“

„He ovat koulussa.“

„Koulussa, koulussa, waan ei wät toki maailman rannan koulussa, jossa minä poloinen olen ollut“, mutisi wieras itseksensä ja hän puskahhti taas itkuun ja lapset kokiwat häntä lohduttaa.

„Woi, woi, hywät lapset, teillä on pahanen eno, kelwoton eno“, änkyytti wieras itkunsa seasta.

„Ei, ei, meidän enomme ei ole kelwoton, sen on isä ja äiti sanonut, enomme ei ole kelwoton — te narraatte meitä, wieras“, sanoiwat lapset hätäilewästi.

Wieras tuli nyt niin hiljaisen itkun waltaan, ett'ei woinut mitään puhua lapsille, ja se oli häneltä hywin suotu, kun lapset alkoiwat wetäntyä pois hänen tykönsä; he meniwät welsensä ja sisarensä luo, jotka nyt juuri tuliwat kankakoulusta, ja hyppiwät ja pyöriwät heidän ympärillänsä.

Wieras pani penkille suullensa maata ja antoi siinä tynneleensä wapaasti wuotaa, ja koko talonwäki katsoi kummeksen outoa, kurrjaa ja onnetonta muukalaista.

Isäntä oli kowapielellään kuunnellut lasten ja wieraan keskinäistä puhetta, waikk'ei hän ollut koko keskustelusta tietäwänä mitään; niistä katkonaisista lauseista, joita hän kuuli, ja wieraan suruhun waipuneesta tilasta päätti hän, että wieraalla mahtoisi olla joku kowa omantunnon waiwa, joka häntä niin kowin ahdisti ja rasitti, jonkatähden hän päätti ottaa selwän asiasta, woidaksensa jolloin lailla kewentää hänen kuormaansa; siinä mielessä asteli hän itkeä nyhkiwän, köyhän muukalaisen luo.

„Mitä teitä waiwaa, kun olette noin surullinen? Teillä mahtaa olla joku salainen omantunnon waiwa? Entö saattaiji mitenkään olla teille lohdutukseksi?“ sanoi isäntä wieraan tykö tultuansa.

„Di, ette mitenkään, ijäntä kulta“, sanoi wieras itkunsa seasta.

„Tahtoissitte kai jotain puhua tilastanne kahden kesken? Siihen kyllä saamme tilaa, kun tulette minun peräkseni“, sanoi ijäntä sääliwästi.

„Di! Ei, ei. Ei minulla ole mitään semmoista, joka ei saisi tulla waikka koko maailman tietoon — mutta minun sydämeni tahtooi haljeta — waikka on kumminkin se tehtävä — Jumalani! Sanat tafertuwaat kurkkuuni — minä olen Kas — — Kaspe — — Kasper, teidän waimonne weli ja oma lankonne — entinen Niemimäkelän — rikas Kasper —.“

„Hywä Jumala! Olijiko hän todellakin Kasper?“ sanoi Sirkka ja astui askeleen taakse päin.

„Älkää epäilkö, lankoni! Sama Kasper, minä olen, joka jo lapsena ollessani tein teille ja sijarelleni Annille niin paljon pahaa. Sama Kasper, joka tästä huoneesta huuto-kauppa-päiwänä lähti ja wainoi hirweän walan ei astuwansa jalkaansa tämän huoneen kynnyksen yli — woi, minun tuntoani polttaa niin kowin — nyt minä olen rangaistu Kasper, warkaudesta piiskattu Kasper, wankeudessa istunut Kasper. — Nyt olen uljaasti käynyt läpi maailman-rannan kouluni, johon minut niin aikaisin syöstiin, ja nyt minä tiedän tähdelleen sen oppimäärän — woi, älkää katsoko minuun noin oudosti, lankoni! — Minä olen nyt jo, waikka hiljan, katu-wainen Kasper ja sowitzusta, anteeksi-antoa olen minä lähtenyt saamaan“, puhui wieras sydäntä särkewällä äänellä itkunsa seasta ja nousi penkin wiereen seisomaan.

Sirkka käweli nopeasti wieraan luo, sulki hänet syliinsä ja sanoi: „Totisesti olet sinä lankoni Kasper; sen tiedän nyt, kun selwemmästi puhuit; mutta paljon olet muuttunut näöltäsi, paljon olet rikkonut, paljon olet kärsinyt, paljon olet wanhentunut, mutta paljon on sydämesikin pehmennyt ja paljoa — vielä paljoa enemmän woimme sinulle anteeksi antaa. Kiitos Jumalan, että sinut jälleen saimme! Kaikki

on unhoitettu ja nyt me emme erkane enään koskaan — ei koskaan. Yhtä toki pyydän sinulta: älä Jumalan tähden sano äidillesi, että olet rangaistu, sillä se hetki olisi hänen viimeisensä. Minä kyllä olen sanomista huomannut, että olet rangaistu, mutta minä olen sen huolellisesti salannut kaikilta ihmisiltä, saati sitte mummolta — se totuus ei ole hänelle tarpeellinen tietää, eikä kukaan saa mummolle sanoa, mitä eno on tässä lausunut, ei lapsetkaan“, sanoi Ziffa, yhä riippuen onnettoman kaswinkumppaninsa kaulasja. Kun hän oli puheensa lopettanut, waltasi hänetkin mielenliikutus ja he itkeä nyhkiwät siinä yhdessä.

Kun wäki näki ja kuuli kaiken tuon, eiwät he tienneet mitä sanoa ja ajatella.

Niin pian kuin lapset huomasiwat, että heidän iänsä oli tunnustanut oudon muukalaisen langoksensa ja siis eno Kasperiksi, lähtiwät he juosta kapittamaan äitinsä työ ja hengästyksissään sanoiwat he: „eno Kasper on tullut.“

„Olkaa joutawoimatta!“ sanoi äiti.

„Dikein todella; isä ja eno tuolla tuwassa syleilewät toisiaan ja itkewät“, wakuuttiwat lapset.

Sen kuultuaan lähti emäntä heti tupaan.

Waikka mummo ja ukkowaari oliwat jo lewolla, juoksiwat lapset yhtäkaikki heidän makuuhuoneeseensa.

„Eno Kasper on tullut“, sanoiwat lapset sinne päästyänsä, hengittäen raskaasti.

„Jumalani! Mitä puhutte lapset?“ sanoi mummo, joka ei vielä ollut nukkunut.

„Eno Kasper on tullut“, wakuuttiwat lapset, „isä ja eno syleiliwät tuwassa toisiansa ja äitikin meni sinne.“

Mummosta tuntui lasten puhe niin todenmukaiselta, että hän nousi ylös wuoteeltansa, pani hameen päällensä ja lähti tupaan; ukkowaari waan ei liikkunut paikaltakaan, waikka häntin oli walweella!

Kun emäntä tuli tupaan, oliwat vielä Ziffa ja Kasper iinni toisijansä, itkeä tihistämäsä.

Kun Kasperin näki sijarensa tulewan, heitti hän Sikan irti ja riensi Annin syliin ja taiwaan nimesjä rukoili häneltä anteeksi antoa.

„Jumalani! Sinä se olitkin, weljeni Kasperin! Luulin sinua oudoksi, köyhäksi muukalaiseksi, ja pyydän sinulta anteeksi erehdykseni“, sanoi Anni liikutettuna.

„Köyhääkin köyhempi, muukalaistakin muukalaisempi, kurjaakin kurjempi on onneton weljesi, rakas sijareni.“

„Woi rakas weljeni! Siinä on kyllä, kun olemme sinut saaneet jälleen lapsuuden kotiin, ja menneistä ajoista emme muistele milloinkaan; ne kätämme unhotuksen synkkään hämärään. Koe nyt rauhoittaa itseäsi ja tunteitasi, sillä äiti on kohta täällä, ja kun hän näkee sinut tuossa mielen tilassa niin se ei tee hyvää hänen heikolle terweydellensä.“

Samasassa astui Kasperin ja Annin äiti huoneeseen.

Eino Kasperin heitti sijarestaan irti ja asteli horjuen äitiänsä kohden.

„Woi äiti! Minä olen poikanne Kasperin, onneton poikanne minä olen“, sanoi Kasperin äidillensä wärişewin äänin, eikä uskaltanut tarttua tuijottawan äitiänsä kädestä kiinni.

Äiti katsoi tuijotti ensin poikaansa silmiin, sillä nähtävästi ei hän luullut itäwöidyn poikansa olewan tuonlaisessa tilassa häntä tawatesaan. Mutta kun hän toipui ensin hämmästyksensä ja tunsi hänen äänensä, ryöpsähti hän poikansa, tuon ryöpsähtäen, wanhentuneen tuleksijan laulaan ja hoki: „Minun Kasperini, totisesti sinä olet Kasperini! Mytpä tiedän toki Kasperista jotain; oletpa nyt minun sylisäni! Mutta woi, mitä sinä olet saanut kärsiä, kun olet noin wanhennut ja tullut noin ryöpsähtäiseksi; mutta kuitenkin sinä olet siinä — mutta onko tämä waan hauskaa unta? — Ei, ei, se on totinen tosi, tuosjahan sinä tunnut, kuin koettelen sinua — tosihan se on ainakin. Jumalan kiitos! että mä sain poikani, joka kadonnut oli — kiitä Kasperin Jumalaa: sinulla on jalo sijar ja lanko! Pyydä heiltä anteeksi, mitä heittä vastaan rikkonut olet! Woi, woi Kasperin, minun Kasperini“, huusi

ja hätäili tuo kauwan poikaansa huolehtinut ja surrut äiti, kaikella äidin rakkaudella ja alttiiksi-antawaijuudella, waikka hän poikansa tuossa tilassa löysi.

„Lanko ja sisar owat jo minulle anteeksi antaneet, nyt on minun vielä saatava anteeksi teiltä ja isältä: antakaa, äitifulta, tefin anteeksi ilkeän poikanne rikokset!“ rukoili Kasperin ja itkeä tiherä ja piti äidistään kiinni.

„Waikka sinulla olisi enemmän rikoksia kuin sinulla onkaan, niin minä woihin ne kaikki anteeksi antaa, kaikki unhottaa. — Äidin sydän on werraton, äidin rakkaus on ääretön katuwaiselle pojalleen. — Täällä sydämessä — — —“ sanoi hän ja painoi kätensä sydämensä päälle, mutta itku tuhutti hänen sanansa.

„Missäs isä on, kosta hän kuuluu vielä elävän? Joko hän nuffuu? Minun pitää vielä tänä iltana saada häneltäkin anteeksi“, sanoi eno Kasperin ja silmäeli tuskallisesti ympärillensä.

Sikka meni ukkoa käskemään.

Ensin ukko esteli, eikö sanonut tietävänsä mitään Kasperin kotia tulosta; mutta kun Sikka puheli hänelle, rupefi hän wastahakoisesti kömpimään ylös wuoteesta, sillä hän ei woinut enään milloinkaan kauwan wastustaa Sikkaa, kun oli oppinut tuntemaan hänen lujan ja perustetun tahtonsa, ja niin tuli ukko Sikan kanssa wastahakoisesti tupaan.

„Woi isäkulta! Woitteko tefin antaa anteeksi onnettomalle, katuwaiselle pojalleen, yhtä sydämellisesti, yhtä alttiiksi-antawaijesta kuin äiti, lanko ja Annikin owat antaneet?“ sanoi eno Kasperin ja rupefi astumaan isäänsä kohden.

„Rivottu, riiwattu; älä lähene minua!“ ärjäsi isä ja nosti kätensä uhkaawaan asemaan!

Kaikki läsnä-olewat hämmästyiwät.

„Topias, Topias! Ajattele toki, mitä sanot!“ sanoi mummo hätänsäissään.

„Minä olen sen ajatellut, jonka sanonutkin“, sanoi ukko huolimattomasti.

„Niin, tiesinhän minä sen, ett'ei teidän sydämenne ole vielä sulanut paatumuksestansa. Ja se taitaa teitä hyvin ilahuttaa, kun woin teille sanoa, että olen nyt läpi-käynyt kaikki maailman rannan koulun luokat, johon te, isä, minut niin uljaasti jo nuorena laitoitte. Teidän ansionne se on, isä, että poikanne tässä nyt seisoo edessäanne näin uljaana ja oppinunna, ja kaikkien ihmisten ja oman itsensä kunnioittamana. — Miksiä en voisi olla yhtä onnellinen kuin muutkin ihmiset, jos olisin saanut oikeaa opetusta? Miksiä en saattaisi olla ihmisille hyödyksi, niinkuin muutkin ihmiset, jos ette jo lapsuudessa olisi tukahuttaneet minusa kaikkia ihmisellisiä tunteita ja jos ette olisi istuttaneet sydämeeni jo pienokaisena turhuuden siemeniä ja turhaa luottamusta noihin jo hywästi uitettuihin pölkkyihin eli, toisin sanoen, niillä saatuihin rahoihin? Missä owat nyt metsät? Missä rahat? Kaikki owat menneet, ja minä ja te itse seisomme tässä kaiken turhuuden ja kurjuuden esikuwina! Katsokaa wäwähänne, tuota „kerjäläistä“ ja „lorukirjojen“ lukijaa, jota te niin uljaasti itse wihastitte ja opetitte minunkin samoin tekemään. Eikö hän ole se, jonka turwisja saatte tärweltyneen henkenne hengissä pysymään? Oi isä, isä! Kowa on tuo maailman rannan koulu ja karwaat owat sen hedelmät.“ Niin sanoi eno Kaspero anteeksi antamattomalle isällensä ja hänen koko ruumiinsa tärisi epätoiwon wimmasta.

Ukko ei puhunut yhtäkään sanaa, lähti waan könttimään kamariinsa.

„Rauhoitu nyt jo, lanko, ja pane lewähtämään, että wirtistyt! Huomennapa sitten saadaan liemmin keskustella“, sanoi Zikka.

„Huomenna? Minua ei ole huomenna täällä“, sanoi eno Kaspero.

„Missäs sitten?“

„Tielle, tielle lähden taas, josta minä tulinkin. Pois tahdon lähteä jo heti, tästä teidän paristanne, jotka olette minulle niin paljon hywää osoittaneet, jota minä en ole

anjainnut — pois, pois anteeksi-antamattoman iän silmien edestä ja korvien kuulosta, kauwas tuonne kolkkoon synkkään yöhön, unohduksen hämärään sumuun — niin kauwas kuin woimani riittävät, ja silloin, kun ne uupuvat, huokaan miellläni viimeisen henkeni, kun ma tiedän, että te olette minulle anteeksi antaneet“, sanoi eno Kasper, itki ja koperoitji turwakoitaan.

Kaikki itkiwät, lapsetkin.

„Et sinä saa lähteä meiltä pois itänä“, sanoi isäntä ja pistäyji eno Kasperin eteen.

„Älä, hyvä Ziffa, päästä Kasperia“, rukoili äiti.

„Älä nyt lähde weljeni pois, warjinkin tuossa tilassa. Me pidämme sinut kaikin weljenämme“, pyyji Anni.

„Älkää lähtekö meiltä pois eno, on meillä teillekin ruo-
kaa ja me olemme teille hywät“, pyyjiwät lapset itkussa suin.

„Älkää estekö, älkää pidätekö minua, minun sydämeni ei kestä kauwemmin — se katkeaa — särkyy“, huuji eno Kasper sydäntä särkewällä äänellä ja pyrki owea kohden.

Ziffa pistäyji taas hänen eteensä ja otti kowissa oman tunnon waiwoissa oléwan rikoksellisen lankonsa kiinni ja sano: „ei niin, lanko! Olemmehan ennenkin olleet käsitähmäsä; olen ennenkin wienyt sinut tyrmään, se täytyy nytkin tehdä; mutta nyt teen sen paljoa mieluummasti, sillä wälimme luulen kallistuwan parempaan päin.“

Näin sanoen otti Ziffa eno Kasperin sylitji ja wewasti vastaan ponnistelewan ja kiemuroiwan epätoiwoiden lankonsa aita nujua porstuaan ja sieltä lufuhuoneensa, jonka hän lufitji sisäpuolelta, ja awaimen pisti taskuunsa.

Mitäpä siinä auttoi kiihtuneen ja wähatkin woimansa wähentäneen miehen vastaan-ponnistelemiset, sillä hänen taltuttajansa oli täysirahkeinen, muhkea mies, jolla oli woimaa jäntereisä ja lujuuatta tahdosja; seurata täytyi eno Kasperin häntä.

Koko yön näkyi Zifan lufuhuoneesta walkea, sillä Ziffalla oli siellä nyt outoa ja tärkeää lukemista. Hänellä oli

luettawana ja tutkittawana paatunut, mutta nyt rikki musertunut ihmisjydän, jydän, joka siihen iskettyjen haawojen tähden sairasti epätoiwon kauheaa tautia; tuota luki, tuota tutki hän ja otti osaa toisen kärsimykseen ja tuskiin.

Noita järkyneitä ihmisjydämen kappaleita koki Tikka jowitella yhteen ja saada niistä jotain kokonaista ja eheää, ja pala palalta, kappale kappaleelta sai hän niitä paikoilleen sijoitetuksi. Hänellä sattui saapuwillä olemaan awullista lääkitystä tuohon pahaan ja waaralliseen tautiin, lääkitystä, joka on ainoa parannuskeino murheelliselle ja haawoitetulle omalletunnolle, nimittäin Jumalan oma pyhä sana. Tikka otti kirjastostaan esille pyhän raamatun ja asetti sieltä eteen Jumalan armolupauksia. Hän otti sieltä esille kuwauksen tuhlaajapojasta ja osoitti, kuinka mielellään isä otti vastaan langenneen, mutta katuwaisen ja nöyryytetyn poikansa.

„Woi, woi! Mutta minun isäni ei ottanut minua vastaan“, wäikeroitji Kasperin tuskisjaan.

Silloin Tikka selitti, ettei tässä olekaan kysymys luonnollisesta, waan taiwaallisesta ijästä, joka kyllä anteeksi antaa Kasperillekin, jos waan katuwaisella jydämellä, Hänen Poikansa ansion tähden, rukoilee Häneltä anteeksi antamusta.

„Onko se niin, onko se niin!“ janoi eno Kasperin ja hengitti raskaasti huokumalla. „Minä kyllä olen sen lufenut montakin kertaa, mutta minä olen luullut sen olewan luonnollisen isän, joka ottaa vastaan ja anteeksi antaa langenneelle pojallensa, onko se niin?“

„Niin se on“, janoi Tikka ja monta muuta kohtaa selitti hän raamatusta. Eno Kasperin rupeji hengittämääy yhä feweämmästi, ja ennentuin päiwä wälkeni, waiwai hän lewolliseen uneen.

Kun eno Kasperin nukkui, lähti Tikka huoneesta pois ja wäti oli kaikki jo ylhäällä. Mummo tuli heti Tikan tykö ja kysyi: „Missä Kasperin nyt on, wieläkö hän elää?“

„Kasperin nukkuu lufukammarisjani sohwalla. Hän on saanut lewon rasitetulle ruumiillensa ja käsittänyt rauhan

ahdistetulle sielullensa: ei hän enään pyri meiltä pois. Mutta hänen pitää antaa nukkua rauhassa, sillä hän tarvitsee lepoa", sanoi Tiffa.

Kun mummo tuon kuuli, hyrähti hän itkuun ilosta; sillä äidin sydän on äidin sydän.

Tiffa toimitti heti saunan lämmitä.

Kun sauna oli pääsemäisillänsä, heräsi eno Kasperin ja tuli tupaan, mutta niin nöyränä kuin lammas ja hänen kasvoistansa loisti tyytyväisyys ja rauha. Saunan jouduttua wiettiin eno Kasperin saunaan, jossa hän pestiin saippualla joka paikasta; saunasta tultua kerittiin hänen hiuksensa ja leikeltiin häneltä kynnet, jotka oliwat kaswaneet pitkiksi kuin kottakan kynnet. Sitte ajeltiin parta ja sen jälkeen puettiin hän päästä jalkoihin asti uusiin puhtaisiin waatteisiin ja uudet sukut ja kengät annettiin hänen jalkoihinsa. Näyttipä todellakin siltä, kuin tuhlaaja-poikaa olisi luonnollisessa olosuhteissa vastaan otettu. — Ja totta tosiaankin — eno Kasperin näytti nyt paljoa nuoremmalta kuin illalla ja helposti olisi hänessä nyt jokainen kyläläinen tuntenut entisen Niemimäkelän Kasperin; mummo oikein riemuitsi poikansa nuortumisesta.

Tieto tuosta tuhlaaja-pojan kotiin tulosta lewisi pian ympäri kylää ja usea tuli katsomaan entistä Kasperia. Tyyneenä kesti eno Kasperin kaikki uteliasten utelemiset ja katselemiset, eikä hän tekeytynyt heille paremmaksi, puhtaammaksi, kuin olikaan; sillä hän tunsi sydämessään, että hän oli saanut oikein pahain tekoinsa jälkeen.

Ensi aikoina ei eno Kasperin woinut eikä jaksanut mitään toimitella, mutta aikojen kuluttua rupesi hän itsestänsä tekemään talon työtä. Ukkowaarin sydän ei heltynyt poikaansa kohden sen pehmeämmäksi; waan hän meni poikansa siwu vastaan tullessa taikka muutoin kohdatessa, niinkuin ei häntä olisi näkewinänäkään! Se teki eno Kasperin sydämele kipeää.

Eno Kasperin olisi hywin wiihtynyt Niemimäkelässä, entisessä lapsuuden kodissaan, sillä kaikki rakastiwat ja sääliwät

häntä, ja lapset iltaijin kieppuiwat hänen polwillaan ja silitelivät hänen päätänsä ja kasvoja, samalla puhellen wiatomia lasten puheita, joiden seasja oli usein: „Ettehän, eno, mene milloinkaan meiltä pois?“ Kaikkihan tuo oli hywin, waan tuo ijän kylmyys ja anteeksi-antamattomuus rupeji taas kowin rasittamaan hänen sydäntänsä.

„Isän tylyys rasittaa kowin mieltäni“, sanoi eno Kasperin erään kerran Sirkalle.

„Ehkä hän nyt jo käypi sowintoon kanssasi“, sanoi Sirkka.

„Sitä en usko“, sanoi eno Kasperin ja huokasi raskaasti.

„Sopiipa kumminkin koettaa“, sanoi Sirkka. Samassa tuli ukko huoneeseen.

„Ettekö te, isä, saata jo antaa anteeksi katuwaiselle ja murrettulle pojalle?“ rukoili eno Kasperin ja katsoi luottawasti isäänsä silmiin.

„Minulla ei ole sinun kanssasi mitään tekemistä“, sanoi isä kylmästi ja meni pois, päättäntään poikaansa päin kääntämättä.

„Woi, woi! Enkö minä sitä arwannut“, sanoi eno Kasperin surullisesti.

„Saatatkos sinä anteeksi antaa isälleji kowan käytöksenjä kohtaasi?“ kysyi Sirkka.

„Olen jo aikaa sydämestäni hänelle anteeksi antanut ja sentähden tahtoisin täydelliseen sowintoon päästä hänen kanssaan.“

„Kun sinä olet jaksanut isälleji anteeksi antaa, niin en luuliji olewan syhytä antaa waltaa murheelleji, joka woiji sinulle tulla taas waarallijeksi.“

„Kyllä niinkin, mutta minä en woi kauemmin olla teidän talosja isän tähden.“

„Mihinkä sitte aiot?“

„Kauwas en aio mennä; otan palveluksen josjain kylän talosja.“

„Nyt on taas tarpeellinen meidän mennä lufukamariini; sieltä olemme ennenkin saaneet hywiä neuwoja — eikö niin?“ sanoi Sirkka.

„Mennään waan.“

Ja he meniwät.

Kun he oliwat siellä kahden kesken istuneet pari tuntia, tuliwat he ulos ja eno Kasperin ojalta oliwat kadonneet synkät pilwet, jotka uudestaan alkoivat siihen kokoutua ja synkistää hänen tulewaisuuttansa. Zikka puki päällensä ja lähti kylään, kenellekään wirksamatta, mihintä hän meni; eno Kasper i jäi taloon.

Zikka meni suorastaan Lufulaan isänsä tykö ja heti, kun hän sinne tuli, meniwät he isänsä kanssa kamarin kahden kesken. Kauwan oliwat he siellä, eikä kukaan tiennyt, mitä he keskusteliwat. Wiimein kuului tupaan selwästi Lufulan Matin sanat: „Siinä tapauksessa, mutta ei missään muussa.“ Molemmat tuliwat kamarista tupaan ja Zikka lähti kotiansa.

Kun Zikka tuli kotiansa, meni hän heti lukukamariinsa ja eno Kasper i meni perässä. Kun he sieltä tuliwat, silloinkos wasta eno Kasperin kaswot loistiwat; mutta kukaan ei puhunut mitään asiasta, wäki waan wirkoi: „miksikä eno Kasper i on noin iloi sen näköinen?“ ja lapset sanoiwat: „eno on nyt niin iloinen.“

Kun huomispäiwä tuli, nähtiin Peltolan kylässä kummia: Lufulan wäki, kiluineen, kaluineen, alkoi muuttaa Lufulasta — Niemimäkelään, jonka ei luultu koskaan woivan tapahtua, niin kauwan kuin wanha isäntä oli elossa. Niemimäkelän toisella puolen kartanoa olewasja rakennuksessa oli walmiit, siistit huoneet odottamassa Lufulan wähälukuista perhettä. He toiwat kaikki eläimensäkin, sillä he tahtoiwat itse ne ruokkia ja hoitaa, että heilläkin muka olisi jotain tekemistä ja omaa.

Kun Lufula oli tuolla tawalla tullut tyhjäksi, alettiin Niemimäkelästä sinne wiedä kaikenlaista taloutta alottaesja tarwittawaa kalua: muun muassa wiettiin sinne lehmä, nuori mullikka ja pari lammasta talon nawetasta; myös wiettiin sinne parin vuoden wanha warja. Kun Lufulan pieni talo oli noin saatu alkuun sijustetuksi, meniwät Zikka ja eno Kasper i

sinne, ja kun Tiffa illan tullen palasi kotiansa, ei hänellä enään ollutkaan kumppania; sillä eno Kasperin oli jäänyt Lufulaan; hän oli nyt Lufulan isäntä.

Tuota Lufulaahan Tiffa olikin käynyt eilen isältänsä eno Kasperille kodiksi pyytämässä, ett'ei hänen olisi tarwinut enää wieraan työhön mennä, kun ei hän saattanut Niemimäkelässä enään olla, isänsä kovuuden ja anteeksi-antamattomuuden tähden. — Molempien talojen, sekä Lufulan että Niemimäkelän isännät olivat emäntiensä kanssa yön seutuna keskustelleet asiasta ja tulleet yksimieliseen päätökseen.

Eno Kasperin otti heti huonemiehiksi uuteen taloonsa köyhän, mutta kunniallisen parikunnan, jotka hoitivat hänen eläimiään.

Siinä rupeji sitten eno Kasperin tekemään työtä, jota vaikutti terveellisesti häneen sekä sijallisesti että ulkonaisesti. Siinä hän koki unhottaa rikotiansa, ja nöyrällä sydämellä ja nuhteettomalla, parannetulla elämällänsä koki hän korjata, mitä hän ennen oli rikkonut kansalaisyhtälönsä kohtaan. Ollisihan kaikki mennyt mukana, mutta isän kova sydän, se wälisiin saattoi eno Kasperin murheelliseksi.

Kun kyläläiset näkiwät, että Kasperin oli todella elämänsä parantanut, rupejiwat he häntä pitämään samassa arwossa kuin muitakin ihmisiä ja käwiwät usein Lufulassa.

Jotkun ajan kuluttua nai Kasperin erään ikäpuolen kunniallisen waimo-ihmisen, sillä hänen oli mahdollon tulla yksin toimeen talouden hoidonkin tähden. Uusi arwokkaas kyläläinen oli Lufulassa Kasperin häissä ja Niemimäkelän wäki kaikki — no sepä nyt on tietty. — Ei sentään aiwan kaikki, sillä ukkowaaria — Kasperin isää — ei saatu mitenkään sinne! Se leikkaji kowin taas Kasperin paran sydäntä. Waimonsa oli siweäluontoinen ja helläsydäminen, joiden awujensa kautta hän oli suurena apuna ja lohdutusena Kasperin pimeinä aikoina. Lankonsa kirjastosta piti hän aina lainassa kirjoja, joiden lukemisella hän sai monta murhetta poistumaan ja loma-aikansa hupaisesti kulumaan.

Eräänä päivänä sai eno Kasperin isä halwaustaudin. Hän kaatui seisolta-jaloin, eikä woinut liikkua eikä puhua ja tunnotonna kannettiin hänet wuoteellensa. Hän näytti ensin ihan kuolleelta, waan kun häneen iskettiin suonta ja hierottiin ahkeraan, tointui hän sen werran, että hänessä nähtiin hengen olewan. Siinä hän sitten hengittää hohotti eikä näyttänyt mistään muusta tietävän. Yht'äkkiä kirkastui hänen katsantonsa ja hän koetti katsella ympärillensä ja katkonaisia sanoja kuultiin hänen sommittelewan. Kun mentiin likemmäksi kuulustelemaan, mitä sairastunut sanoisi, kuultiin hänen sanowan: „maailmanranta — Kas — Kasper — anteeksi — woih! — —“

Heti arwattiin, että ukko kaipaa poikaansa Kasperia, jonkatähden häntä lähdettiin paikalla noutamaan. Sillä aikaa katseli sairastunut lewottomasti ympärilleen, ja jos owi milloin käwi, katsoi hän aina sinne päin, josta huomattiin, että sairaalla oli vielä kuulo ja ymmärrys. Taas aukeni owi ja Kasper tuli. Sairas katsoi heti owen päin, ja kun hän hawaitti Kasperin, kohotti hän kättänsä sinne päin ja sammalti: „Kaspe-ri, — maa-ilman-ran-ta, — an-teek-si. — Juma-la-ni.“ — Kasper ymmärsi heti isänsä tarkoituksen. Hän meni kiireesti isänsä wuoteen luo, otti isänsä kädestä kiinni, laskeusi polwilleen isänsä wuoteen wiereen ja itkusta tukehtuneella äänellä sanoi: „anteeksi isä — anteeksi taiwaan nimesä — anteeksi.“

Sairas sai waiwalla kätensä polwillansa olewan poikansa kaulaan ja katkonaisilla sanoilla sammalti: „an-teek-si, Kaspe-ri kait-ti; an-na si-nä-kin an-an-teek-si! — Ju-Ju-ma-la.“ — — — Samassa walahi sairaan käsi irti poikansa kaulasta, ja kun hänen kätensä autettiin wuoteesen, oli elämä hänet — jättänyt.

Kauan oli Kasper vielä polwillansa wuoteen wiereessä, sittenkin vielä, kun elämä oli hänen isänsä jättänyt. Hän itki siinä niinkuin pieni lapsi, sillä suru ja ilo sekaisin aaltoeli hänen sydämessään. Kuollut — elottomaksi tullut oli hänen isänsä; hän oli antanut anteeksi — oli pyytänyt

anteeksi, ja se tieto — se tunto saattoi hänen sieluunsa sanomattoman ilon ja rauhan, ja tuon surun ja lohdutuksen hetkenä ei hän voinut kynneleitänjään pidättää.

Mitäpä minulla olisiikaan enään tähän kertomukseen lisättävänä. Mainitsen waan, että kenties ensi kerran talon perustamisen jälkeen kaunis ja ihana näköala Niemimäkelästä oli ensi kerran sopusoinnussa talon asukasten sijällisen tilan kanssa, sillä he näkiwät ihanoita näköaloja suomalaisen kansallis-iiwistyksen alalla. He näkiwät siellä ja täällä kiiwaasti taistelewia joukkoja wastakkain ja toinen noista taistelewista joukoista taisteli suomalaisen kansallisuuden taistelo.

Suomalaisen kansallisuuden puolesta taistelewien sotilippussa oli tunnusjanoina: „Baloa kansalle, oikeuksia kansalle, tasa-arwoa kansalle“. Ei heidän tarwinnut koskaan muuttaa niitä tunnusjanoja; sillä ne oliwat perustetut wanalle kansallis-perustukselle. Tätä lippuansa seurasiwat, sen suojassa taisteliiwat he. — Jos heidän wastustajansa pitiiwät mitä keinoä, jos he muuttiwat sotalippunsa minkä-näköiseksi tahansa, niin käänsiiwät ja pitiiwät kansallistaistelijat waan aina samaa lippuansa heille nähtäwinä.

Sen näkiwät ja hawaitsiwat Niemimäkeläiset ja silloin tunsiwat he sydämessään toiwon ilon, ja silloin sulii heidän sijällinen tunteensa yhteen kauniin ulkonaisen näköalan kanssa. Silloin, silloin tunsiwat he, että:

„Täs’ olla meidän mieluist’ on
ja kaikki suotuisaa;
waikk’ onni mitä tulkohon,
meill’ iänmaa on verraton.
Mit oisi maassa armaampaa,
mit oisi kalliimpaa?”

„Ja tässä, tässä’ on tämä maa,
sen näkee silmämme;
me kättä woimme ojentaa

ja wettä, rantaa osoittaa,
ja sanoa: kas tuosj' on se,
maa armas isäimme!"

Sitö tässä ole ajallista autuutta kuolewaiselle, wai kuinka? Ja tätä autuutta saapi jokainen kansalainen nauttia, joka waan tämän isänmaan rakkauden on käsittänyt toji-kansallijelta kannalta; häneltä ei puutu uskoa ja toiwoa isänmaansa tulewaisuudesta ja sen kansallistaistelun voitosta, sentähden tekee hän ilolla työtä sen toteutumiseksi — ilolla eikä sapella sekoitetulla mielen katkeruudella.

Sipä ole mitään enään kerrottawaa „torpan pojasta-kaan“, sillä hän on nyt jo itsenäinen, wapaasti toimiwa kansalainen, joka itsekin parast'aikaa taistelee joka tarjoutuwasja tilaisuudessa kansallis-aatteiden toteutumisen eduksi, joka rakastettuna ja lukuisan perheensä keskesä ilolla täyttää niitä elämän kalliita welwollisuuksia, joita Jumala on hänelle määrännyt, joka luottamusta saaneena on pitäjäänsä ja kansansa kunnia, jonkatähden he rakastawat häntä ja hän sitäkin enemmän heitä, ja hän on niin kansalle kuin yksityisillekin apuna hywisjä neuwoissa perustettujen tietojensa nojalla. Jätämme hänet taistelemaan kunniaakasta ja voitollista kansallis-taisteloaan.

Kun vielä mainitsen, että eno Kasperin sydämeltä pu-toji raskas taakka hänen isänsä kuolinhetkenä ja tuo kuorman putoaminen kirkasti hänen ennen niin pimeän ja synkän elämänsä, ja että eno Kasperin sai vielä pienen perillisenkin, josta hän oli suuresti iloissaan ja josta hän jo ristiäisissä oli sanonut, ett'ei hän suinkaan poikaansa pane maailman rannan kouluun, jossa hän itse oli ollut, ja että hän pani pojalleen nimeksi „Sikka“, muistoksi wuorostaan kelpo langolleen, — ja kun vielä mainitsen, että eno Kasperin woitti ajan pitkään parannetulla elämälläan kaikkien ihmisien suosion, niin kertomukseni „torpan pojasta“ on loppunut.

Werner Söderström'in kustannuksella ovat ilmestyneet:

— Uusi teos **P. Päivärinnalta!** —

Zoulukki w. 1900 ilmestyy:

— Syyslehtiä. —

Zoukko kertomuksia. — Hinta 1 m. 50 p.

Ennen on ilmestynyt

P. Päivärinnan

Walitut Teokset.

Hinta nidottuina 8: 75 p., sid. kolmeen siteeseen 12: 25 p.

Sisältävät kaikki ne tekijän kertomukset, jotka ovat painetut tunnetussa kokoelmassa Glämän havainnoita, sekä sitä paitsi laajan kertomuksen Tintta Jaakko ja kirjailijan esikoisen, huomattavan Glämäni.

— Helppohintainen painos! —

Useampia osia Walituista Teoksista, Päivärinnan paraita „hawaintoja“ y. m., on ilmestynyt helppohintaisina wihkoina. Neljä wihkoa à 65 p., kuusi à 85 p.

Zoulukki w. 1900 on ilmestynyt uusi, tekijän läpikäymä painos hänen tunnettua ja juosittua kertomustaan

Torpan poika.

joka jo on ollut useampia vuosia loppuunmyyty. Hinta 1: 50.

Hinta 1 m. 50 p.